

NICOL HOCHHOLCZEROVÁ BARBORA HRÍNOVÁ OLENA HUSEJNOVÁ
JANA KARŠAIOVÁ ISTVÁN KEMÉNY HANA LUNDIAKOVÁ HELEN MORT
VILIAM NÁDASKAY RADOSLAV ROCHALLYI ALEXANDRA SALMELA
KATARZYNA SURMIAK-DOMAŇSKA DUŠAN ŠUTARÍK TJ VJUGA BALLA
MICHEL FABER LAURA FREUDENTHALER MARIE GAMILLSCHEG
NICOL HOCHHOLCZEROVÁ BARBORA HRÍNOVÁ OLENA HUSEJNOVÁ
JANA KARŠAIOVÁ ISTVÁN KEMÉNY HANA LUNDIAKOVÁ HELEN MORT
VILIAM NÁDASKAY RADOSLAV ROCHALLYI ALEXANDRA SALMELA
KATARZYNA SURMIAK-DOMAŇSKA DUŠAN ŠUTARÍK TJ VJUGA
BALLA MICHEL FABER LAURA FREUDENTHALER MARIE GAMILLSCHEG
NICOL HOCHHOLCZEROVÁ BARBORA HRÍNOVÁ OLENA HUSEJNOVÁ
JANA KARŠAIOVÁ ISTVÁN KEMÉNY HANA LUNDIAKOVÁ HELEN MORT
VILIAM NÁDASKAY RADOSLAV ROCHALLYI ALEXANDRA SALMELA
KATARZYNA SURMIAK-DOMAŇSKA DUŠAN ŠUTARÍK TJ VJUGA
BALLA MICHEL FABER LAURA FREUDENTHALER MARIE GAMILLSCHEG
NICOL HOCHHOLCZEROVÁ BARBORA HRÍNOVÁ OLENA HUSEJNOVÁ
JANA KARŠAIOVÁ ISTVÁN KEMÉNY HANA LUNDIAKOVÁ HELEN MORT
VILIAM NÁDASKAY RADOSLAV ROCHALLYI ALEXANDRA SALMELA

novotvar. 2022
medzinárodný literárny festival
5. - 8. októbra 2022

Zborník medzinárodného literárneho festivalu novotvar. 2022

Zostavili Peter Brezňan, Mária Modrovich, Peter Šulej, 2022

Jazyková redakcia Ľudmila Červená

Texty © Balla, Michel Faber, Laura Freudenthaler, Marie Gamillscheg, Nicol Hochholczerová, Barbora Hrínová, Olena Husejnová, Jana Karšaiová, István Kemény, Hana Lundiaková, Helen Mort, Viliam Nádaskay, Radoslav Rochallyi, Alexandra Salmela, Katarzyna Surmiak-Domańska, Dušan Šutarík, TJ Vjuga

Dizajn © Barbora Šajgalíková a Miriam Gavulová

Layout © Miriam Gavulová, 2022

Tlač FIDAT, s.r.o.

© novotvar., Bratislava 2022

ISBN 978-80-973454-3-3

novotvar. 2022

O

8

Balla

16

Michel

Faber

23

Laura

6

Freudenthaler

28

Marie

Gamillscheg

B

34

Nicol

Hochholczerová

39

Barbora

Hrínová

45

Olena

Husejnová

56

Jana

Karšaiová

S

59

István

Kemény

66

Hana

Lundiaková

71

Helen

Mort

80

Viliam

Nádaskay

S

A

H

86

Radoslav

Rochallyi

114

TJ

Vjuga

92

Alexandra

Salmela

100

Katarzyna

Surmiak-

Domańska

110

Dušan

Šutarík

Balla (Slovensko / Slovakia)

narodený 1967, žije na Slovensku v Nových Zámkoch, kde pracuje na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny. Vydal knihy *Leptokaria* (1996), *Outsideria* (1997), *Gravidita* (2000), *Tichý kút* (2001), *Unglik* (2003), *De la Cruz* (2005, nominácia na cenu Anasoft Litera), *Cudzí* (2008), *V mene otca* (2011, cena Anasoft Litera), *Oko* (2012, nominácia na cenu Anasoft Litera), *Veľká láska* (2015, nominácia na cenu Anasoft Litera), *Je mŕtvý* (2018), *Medzi ruinami* (2021, nominácia na cenu Anasoft Litera). Viaceré jeho knihy boli preložené do rôznych európskych jazykov, vyšli napríklad v Holandsku, Anglicku, Rakúsku, Francúzsku, Poľsku, Slovinsku, Chorvátsku, Českej republike, Maďarsku.

was born 1967. One of the most original writers on the Slovak literary scene, Balla is famous for his absurd stories about lonely, alienated and strange individuals incapable of relationships with other human beings. Although his outlook could be labeled pessimistic, his fiction is not devoid of humor. In 1996 he won the Ivan Krasko Prize for his first collection of short stories, *Leptokaria*. In 2011 he published *V mene otca* (*In the Name of the Father*), a novella with autobiographical elements that was awarded the prestigious Anasoft Litera Prize the following year. In 2015 he published another novella, *Veľká láska* (*Big Love*). His latest novel is called *Medzi ruinami* (*Among the Ruins*, 2021). In 2021, a selection of the author's selection of short stories celebrating his literary debut 25 years ago, entitled *25 x Balla* came out. Despite being the recipient of several important literary prizes, Balla lives outside the limelight in the small town of Nové Zámky, where, like Franz Kafka, he works as a public official at the local Labor Office.

Medzi ruinami

(úryvok z románu)

Skôr ako doktora omrzel život, omrzel ho život doktora. Uprostred toho čudného roku sa rozhodol, že sa stane spisovateľom. Prečo nie? Najprv zatúžil byť literárnym kritikom, ale prišlo mu z toho zle. Potom sa ukázalo, že zle mu je z vodky, piva a analgetík. V tom čase sa zároveň rozhodol, že chce mať dieťa s istou mladou ženou. Ona to pokladala za prechodné vzplanutie, v histórii bolo takých vzplanutí veľa. Jeho myšlienka ju však predsa len zaujala, ale zaujala by ju aj hocijaká iná, o myšlienky mala núdzu. Keď vás to prejde, pán kolega, oznámila mu, nastanú bežné dni a oheň vyhasne, hoci druhá možnosť je, že sa to vyvinie do lásky, v optimálnom prípade, ale ja už na lásku neverím, lebo som sa veľmi sklamala. Posielal jej správy a ona to znášala.

Mohol ich posielat' inej, ale iná by neodpovedala.

Určite k nej nemal byť úprimný, stačilo sa len cvičiť vo formulovaní viet a pútaní pozornosti mladej čitateľky. Ani na to však nebola správny objekt, pretože byť jeho čitateľkou pokladala za povinnosť, vážila si staršieho kolegu, šlo teda výlučne o čosi ako zdvorilú odpoveď na pozdrav, bola to čitateľka – mučeníčka a to ju nútilo pravidelne a uznanlivo reagovať na správy, ktorým nerozumela aj preto, lebo ich posielal v delíriu.

Psychiatrická prax ho už nenapĺňala, prechodne ho napĺňalo písanie. Správy posielal mobilom, ale prózu začal písať perom. Veľkí spisovatelia používajú pero ako kedysi, v zlatom veku literatúry, vyjadřili sa niektorí veľkí spisovatelia. On ako psychiater mal pochopiť, že si robia prču. Lenže on bol psychiater už iba ľavou zadnou. Rukopis mal rovnako ako myslenie poznačený dlhodobým pitím, takže písal nečitateľne a tešil sa, ako príbeh vzťahu-nevzťahu k istej mladej žene prekrúca, nadinterpretuje, falzifikuje, cifruje, zdobí, tešil sa, ako ten príbeh presvetľuje, ako ho maľuje, ako mu vymieňa okná, ako mu muruje jadro, úvod, záver, ale hlavne detskú izbu.

Vzťah-nevzťah ho rozvrátil.

To posielanie správ.

To formulovanie.

To maľovanie a murovanie.

Lenže už predtým bol rozvrátený.

Ale teraz aspoň cítil, že ešte žije.

To by však cítil, aj keby sa porezal.

Neraz sa mu zdalo, že na jeho mieste v ordinácii sedí už len opar šialenstva, cloud, ako sa vraví. Ten sa vznášal aj nad jeho stolom v kaviarni a niektorí štamgasti párkrát zavolali čašníčku, lebo mali podozrenie, že tam ktosi fajčí.

Nefajčil.

Sedel a uvažoval.

V príbehu teda bude veľký svetlý byt.

Za príbehovou stenou bude na ulici hučať príbehový bager.

Keď sa postava nakloní z balkóna, spozoruje papierových ukrajinských robotníkov v pracovnoprávnom vzťahu s lokálnou papierovou stavebnou firmou, vedenou lokálnym papierovým podvodníkom, ktorého ani hysterické záchvaty a profesionálna advokátska kancelária nezachránia pred pobytom v papierovej base.

Z terasy kaviarne, kde písal, videl Felešlegi skutočné stromy a zrazu mu prišlo ľúto ešte aj tých stromov. Bol precitlivený. Hocikedy sa rozplakal. A dojímalo ho, že je dojatý a plače. Už dávno nemohol kvôli plaču chodiť do kina, preto bol nútený pozerat televíziu. Bol sám so svojou televíznou mániou a plačom a jeho písmo bolo prakticky nečitateľné už aj preto, že mal permanentne zaslezené oči. Rukopis každé ráno po prepítej noci skenoval a posielal desiatim študentkám literatúry na fakultu v krajskom meste. V priamej závislosti od interpretačného lúštenia jeho čarbaníc tam vznikalo zakaždým desať rozličných textov. Presné rozlúštenie znakov a náznakov znakov bolo pre ne takmer nemožné. Dievčatá s vážnymi tvármi prepisovali skeny do wordových dokumentov, ale vzhľadom na nečitateľnosť jeho písma každá čítala a písala iné dielo. Každá rozpoznávala znaky po svojom, tým najjasnejším prisudzovala vlastnú verziu jasnosti, nejednoznačným vlastnú verziu jednoznačnosti, absurdným vlastný racionálny zmysel. Dolámané a spotvorené znaky a symboly sa vďaka ich intuícii stávali fungujúcimi znakmi a symbolmi, ktoré čosi naozaj značili a symbolizovali, hoci pôvodne, v neskorom nočnom čase ich vzniku, vzhľadom na počet autorom vypitých pív a vodiek a prehltnutých tabletiiek neznamenali vôbec nič alebo znamenali čosi, čo nemalo žiadny súvis s pôvodne zamýšľaným príbehom vzťahu k istej mladej žene, ten príbeh sa už dávno rozsypal na poviedky s divergujúcimi dejovými a najmä nedejovými líniami. Aktom interpretácie na fakulte v krajskom meste sa rozochvený, rozmazaný, alkoholom rozmočený autorský zámer starnúceho psychiatra spojil so zdravým zmyslom študentiek pre jednoduchý dej jednoduchých poviedok v štýle priemerných slovenských autorov, v prípade niektorých študentiek dokonca s presahom na zahraničnú konzumnú beletriu. Študentky v znakoch a ich zhlukoch videli aj drobné dômyselné kresby, ad hoc vznikajúce pohotovité ilustrácie, okolo ktorých plynuli rovnako pohotové svieže vety, hoci pôvodne, v prepítej noci svojho vzniku, to bol blabot o únave, pomalosti, odkvitání a umieraní, aj keď s prekvapivo a doslova umelo resuscitovanou tragikomickou myšlienkou na dieťa: mala ho porodiť istá mladá žena na základe pohlavného styku so spisovateľom, ktorý sa prestával hrať na psychiatra, s psychiatrom, ktorý sa začínal hrať na spisovateľa.

Z každej pôvodne nečitateľne načmáranej, zle fungujúcej poviedky vznikalo desať originálnych, mladistvosťou dýchajúcich krátkych útvarov.

Mohlo ich byť viac, lenže vyšší počet príčetných študentiek literatúry nezohnal.

Študenti ho nezaujímal.

Študenti literatúry boli psychickí stroskotanci ako on.

Študenti literatúry boli psychicky zlikvidovaní študentkami.

Študenti by k jeho mysleniu nič nepridali.

Študenti by jeho nečitateľné texty vedeli prečítať absolútne presne.

Before the breakup

Miša discovered something in the flat.

It was behind the TV set in the corner of the living room. But later in the evening when she phoned Jano, who had left on a business trip a few days earlier, she made no mention of her discovery. Why make him worry? He had other things to worry about out there in that Asian metropolis. Or maybe he didn't? Doubt started gnawing at her: only the other night she'd dreamt of her husband in karaoke bars and the things he was getting up to with sluts; though they might go by a different, more posh name in those parts – Miša couldn't remember the precise word – she was quite sure they were just sluts, engaging in slutty practices.

After the routine call was over she sat in the kitchen until late at night, and as the light of a small lamp above the freezer illuminated her hands and fingers, and long shadows crept along the floor and the opposite wall, Miša wondered why this had to happen to her, of all people. Actually, not just to her, to Jano as well – but Jano didn't have an inkling of it. Or did he? Was he lying in a hotel bed somewhere with an inkling? Was he on the twentieth or thirtieth floor of a skyscraper, in the middle of negotiations, with an inkling?

Miša had grown up in a family where nothing ever appeared behind the TV set. Her parents had never even mentioned such a possibility to her, though they were happy to discuss in her presence the petty scandals involving their neighbours or people at work. But perhaps they'd had it in their bedroom too. Their daughter had never been allowed there. Could it have been in their bedroom? Did they take it along when they went on holiday? On one of those trips they used to take, leaving their daughter with her grandma in the country?

She went out into the hallway and called a friend from the landline, for she felt the need to discuss this unexpected problem with somebody. A few sentences into the conversation she replied, baffled:

"You mean I should go and see a psychiatrist?"

"Of course. You've got to. What if you're just imagining it all?"

"You mean... hallucinating? You really think I'm hallucinating?"

"But what if it isn't there at all? From what you're saying, it's almost the size of a wardrobe... Could something like that even fit behind the TV set?"

"Soňa, believe me, it's there!"

"I doubt it. Look, you know Dr Monty..."

"The one with the beard?"

"No, the one who goes to the Irish Pub."

"Where does he usually sit?"

"Right at the back, under the speakers."

"I don't know him at all."

"Well, then you must know the other one, what's his name... help me out..."

"You mean Dr Ráthé?"

"Exactly."

"But he's not a psychiatrist, he's a psychologist."

"All right, all right, a psychologist might do for starters..."

"What do you mean, for starters? It's as big as a wardrobe and you're calling this starters?"

"I've already told you there's no way it could be as big as a wardrobe. Just calm down. I'm sure it's much, much smaller."

"So how big do you think it is?"

"Let's agree it's the size of a matchbox, at most. It's absolutely tiny."

"Listen... How about you come and take a look?"

"That's out of the question. I can't."

"Why not? Do come! Please, help me!"

"But how? Is there really something wrong with you? What's this got to do with me? And anyway, I'm in a complicated situation."

"I don't understand."

"..."

"What is it? Can't you talk?"

"Erm..."

"All of a sudden. You can't talk just when I need you to do me a favour. Can't you even whisper?"

"I can do that. But what am I supposed to whisper? You'd better go and check again..."

"But I've been watching it the whole time. Actually... not the whole time, just now I was looking out of the window... and... by the entrance to the hairdresser's... you know where I mean..."

"Of course I do. By the entrance. So what's there?"

"There is..."

"Come on, what is it?"

"Nothing! Nothing at all! Don't you understand? It's not there. It's only here, behind the TV. Why don't I imagine it's out there, too, if I'm only imagining it? Let me tell you why: because it just isn't out there, only here. And you were lying."

"How was I lying?"

"When you said you could only whisper. Right now you were so curious about what was there by the entrance to the hairdresser's that you started shouting. Out of curiosity. And the only reason you found it so fascinating was because you have your hair done there yourself. So is the only time you're willing to listen to me, without accusing me of being crazy, when it involves you, too?"

The phone call ended on a rather uneasy note.

Miša sat down at the kitchen table, picked up a mirror and examined the pale skin of her pale face. It shone in the kitchen night. The eyes, the nose, the mouth, the corners of the mouth. Thoughtfully, Miša went on to examine her shoulders, chest, and legs. It would have been almost impossible to dis-

tinguish the whole from other wholes of this kind. Or perhaps only sometimes, thanks to the clothes, the situations in which they were discarded, by a particular whole's way of being naked. Way of being naked? Yes: see yourself for who you are! Step in front of the mirror, get to know yourself from the outside, but intimately! Let the inside follow. Follow the inside!

Miša stood up and sat down again.

She was sitting on her backside in the kitchen again.

Jano came home a few days later, dropped his bags in the hall, took off his shoes, went to the bathroom, had a shower, and, after thoroughly drying himself with a thick bath towel, headed for the living room. She was waiting for him by the door. Thinking of the sluts and the karaoke. And also of herself, her role. Was she supposed to float up into the sky, all dreamy-eyed and happy? Or should she let barbiturates, medication, or a psychiatrist take care of everything? She stepped back a little to let Jano pass. He sat down in the armchair and reached for the remote to switch on the TV. The flickering blue light carved objects out of the dark.

That's when Jano spotted it.

It was moving slowly, and in this slowness Miša detected both a sinister threat and something absolute. Jano didn't say anything. His face looked like a mask stretched on a rack of bone. Only when his wife whispered hysterically to him did he respond, commenting that, in his view, it made the living room even cosier than before, covering himself with his statement as though it were a precious Tibetan rug. Miša ran out of the block and called Soňa on her mobile. She was panting:

"I know everything!"

"What do you know?"

"It's turned up at your place too! That's why you can't talk! It's watching you! It's listening to you! It's growing!"

"..."

"Do you have nothing to say to that???"

"I told you I can't talk."

"Well, whisper then."

"It's turned up here too. But it was a long time ago. It's stopped growing now, although, I admit, it's not getting any smaller either. We've got used to it. Just as it is. Look, I know how you feel. It's not easy to come to terms with the new situation at first... But is it really new? OK, I know you hadn't counted on it. You didn't expect it to... actualise quite like this. What woman would expect such a thing? I was hoping it wouldn't happen to you - to you and Jano. Last time you called, I thought you might be exaggerating a little. Because in our place it didn't grow quite so fast! Peťo and I had been together for six years by the time we first noticed it! But times have changed, the pace of life is accelerating... I know I'm probably not putting it well, but the fact is, the world's got faster, so that you and Jano... Even though you've only been together for two years - it has been two years, hasn't it? Or three? Anyway, for some reason it's happening faster. I'm being naïve, aren't I?"

"Soňa, I love you, you're my only friend. But why did you keep this of all things secret from me?"

"I'm telling you: I was hoping it wouldn't happen to you!"

"And what about your parents? At home, when you were growing up... Did they have a problem? You know what I mean."

"Of course. Nearly every family on our estate had it. I remember the Kropáčes, they had to move out because of it: it simply pushed them out of their flat. One morning it was sticking out into the hallway. Can you imagine how delicate the situation was? Real existing socialism, and there's something sticking out of the door of your flat? And you and your children are having to sleep on the stairs? Well, my parents took their children in for a few days, the kids stayed in my room, but I didn't like them, they cried all the time. By the way, it eventually turned out to be a blessing in disguise for the Kropáčes: it followed them everywhere; in the end they were staying in a workers' dormitory in Smíchov, in Prague, but one night, after it caused a scandal by swelling up, making the whole house burst, waking up half the city of a hundred spires, they took a radical step: emigration. Now they have a wonderful life in the West, she's living in Italy with the kids and he's somewhere in Switzerland. They split up as soon as they crossed the border. Don't you get it? It was a question of life and death. But actually, in cases like this, it's always a question of life and death."

"But why did my mum never even hint at it?"

"That's what women are like: though we can see - right from the beginning, actually - how things happen and how they're going to end, inevitably, we keep hoping... and making the same mistakes. We just don't learn our lesson. Most of the time. Not even seeing the way that our own parents have ended up prevents us from letting the same thing happen to us and our children. From their earliest days we push them to do the same thing to their offspring when the time comes. It's like some compulsion, can't you feel that?"

"Soňa! I thought I was going round the bend!"

"That's right. You are going round the bend, but nobody will notice you're mad. It's a collective madness. You're no different from anyone else. How do you diagnose madness if everyone is mad?"

Miša had no idea.

For weeks she just moped about the flat.

She could see it was watching her intently from behind the set. Or rather, not from behind but from underneath the TV, which by now was hovering above it, swaying from side to side like a vacationer on an air-mattress.

Miša stood on the balcony.

Miša leaned against the kitchen unit.

Miša even dreamt of going for a hike in the pure, unadulterated countryside.

And wherever she happened to be, she wondered what it was that she and Jano actually wanted from each other. Wherever she might be she also wondered how she could get into the wardrobe where she kept her large suitcase from before their marriage, because by now it was cluttering up the whole room, blocking the way to the wardrobe. And in the most extreme moments, between the

thirteenth and fourteenth cigarette, between a wistful stare from the balcony down to the street and at the skyscraper opposite – into the windows of prison cells similar to her own – between times of calm resignation and quiet horror, in addition to other, more important and essential things, Miša also thought that you need a partner to do up the clasp on your necklace, and that you need a necklace to find a partner.

From Slovak translated by Julia & Peter Sherwood.

Michel Faber (Veľká Británia / Great Britain)

narodil sa v Holandsku, vyrástol v Austrálii, 23 rokov žil v Škótsku a teraz žije v Anglicku. Je autorom románov The Crimson Petal And The White (po česky vyšlo ako Kvítek karmínový a bílý), Under The Skin (Pod kožou) a The Book Of Strange New Things (Kniha zvláštních nových věcí); poviedkových zbierok Some Rain Must Fall (Raz určite zaprší) a The Fahrenheit Twins (Fahrenheitova dvojčata), ako aj zbierky básní s názvom Undying. V roku 2020 vyšiel jeho román pre mladších čitateľov D (A Tale Of Two Worlds). Momentálne pracuje na knihe o hudbe.

Dutch-born Michel Faber grew up in Australia, lived in Scotland for 23 years and now lives in England. His books include the novels The Crimson Petal And The White, Under The Skin and The Book Of Strange New Things, the short story collections Some Rain Must Fall and The Fahrenheit Twins and the poetry collection Undying. A novel for younger readers, D (A Tale Of Two Worlds), was published in 2020. He is currently working on a non-fiction book about music.

Michel Faber
GB

D (Príbeh dvoch svetov)

(úryvok z románu)

1: Na začiatok

Každé ráno mala s prvým slnečným lúčom pocit, že je na nesprávnom mieste buď slnko, alebo ona, alebo boli na nesprávnych miestach slnko aj ona. Zobudila sa vo veľkej mäkkej posteli, prikrytá perinou s usmiatymi zlatovlasými princeznami, a čudné studené anglické slnko sa už rozťahovalo po izbe. Povedala o tom svojej kamarátke Mariette a tá povedala: „To bude tým, že ti je smutno za svetlom tam u vás.“

„U nás?“ spýtala sa Dhikilo.

„Tam odkiaľ si.“

„Možno,“ povedala Dhikilo. V skutočnosti si to nemyslela. Nemala žiadne spomienky na miesto, odkiaľ pochádzala a nikdy sa tam nevrátila. Akoby ani neexistovalo.

Mariette, najlepšia kamarátka Dhikilo, prišla z Francúzska. Ani tam Dhikilo nebola, ale o jeho existencii nebolo pochyb. Ľudia ho neustále navštevovali. Nachádzalo sa hneď za prielivom. Počas jasných dní dokonca vykúkalo spoza útesov pri Cawberi v podobe jemného oparu medzi strieborno-šedou vodou a modrou oblohou.

Európsky kontinent bol veľmi blízko. Trajekty sa plavili hore-dolu od bielych útesov Doveru k sotva rozoznateľnému prístavu s názvom Calais a cestou míňali Cawber. Pod morom viedol tunel pre autá, kamióny a ďalšie vozidlá, spájajúci Anglicko so širým svetom. Počas leta ním do Cawberu prichádzali plné autobusy turistov. Autobusy zaparkovali vedľa širokej Promenády a francúzske rodiny sa prechádzali pozdĺž útesov, rozprávali sa po francúzsky a jedli anglické maškrty. Nemci, Japonci, Španieli, Taliani a Američania to isté. Všetci títo ľudia prichádzali z poriadnych krajín, z krajín, o ktorých sa písalo v novinách a ktorých politici si potriasali ruky s inými politikmi, zatiaľ čo ich pri tom fotografovali. Fiona, ďalšia z priateľiek Dhikilo, pochádzala zo Škótska, čo bola tiež krajina, napriek tomu, že na vstup do nej nebolo treba zdolať more. Škótsky pôvod bol super. O Škótsku každý počul, a predsa bolo aj so svojimi nádhernými starobylými horami a veľkými modernými mestami ďaleko. Aj v telke bývalo často. Dobrá kombinácia.

Miesto, odkiaľ pochádzala Dhikilo, nebolo nikdy v televízii a nikto o ňom nepočul. Občas síce niekto povedal, že o ňom počul, ale po chvíli sa vždy ukázalo, že vlastne myslel inú krajinu, ktorej meno len znelo podobne.

„Nie som zo Somálska,“ hovorila. „Som zo Somalilandu.“

Ľudia na ňu pozerali neveriacky, akoby im práve oznámila, že je z Francúzskolandu alebo Australolandu. Akoby len žartovala. Alebo sa opýtali: „Aký je v tom rozdiel?“

Nedokázala odpovedať, lebo vlastne nevedela.

2: Leták s radami

Niektoré mená boli problematické a iné nie. Mená ako Gail, Sarah, Mariette, Lucy a Susan, dokonca aj Siobhan boli v poriadku, ale ‚Dhikilo‘ bolo príliš neobvyklé a potrebovalo upraviť. Kamarátky ju volali Dicky. Zopár ďalších dievčat ju volalo Dick a ona si nebola istá, či ju tým chcú uraziť.

Dhikilo občas nevedela vyhodnotiť, či sa k nej ostatné dievčatá správajú priateľsky, alebo nie. Krátko po tom, ako nastúpila na osemročné gymnázium, dostala leták s radami, ako si poradiť so šikanou. Ešte si ho nestihla ani prečítať, keď jej staršie dievča menom Kim schválne nastriekalo do vlasov lepidlo. Dhikilo práve držala v ruke ťažkú bichlu na dejepis a tou tresla Kim do čela tak silno, že dievča padlo na chrbát, pričom zhodilo aj niekoľko svojich kamošiek. Bola to veľmi zlá reakcia a mohla skončiť poškodením mozgu (ako jej neskôr vysvetlila študijná poradkyňa). Ani v letáku, ktorý si Dhikilo doma konečne prečítala, sa zrážanie tyranov k zemi nespomínalo.

V každom prípade jej už potom nikto nerobil zle. Pokiaľ sa teda nerátala prezývka ‚Dick‘ a menší počet kamarátok, než mali bežné žiačky. Vyrátala si to. Najpopulárnejšie dievčatá mali 13 – 14 kamošiek, s ktorými trávili čas, zatiaľ čo najmenej populárne decká mali nula. Priemer bol 7 (priemer sa učili na matike). Dhikilo mala tri kamarátky. Aritmeticky vzaté ju to zaraďovalo do spodného percentilu populárnosti.

Ale to bolo v poriadku. S troma sa dalo pracovať. Ľudia boli zvláštni a už len premýšľať o nich bolo občas namáhavé.

18

3: Laascanood

Posledné miesto, kde Dhikilo žila predtým, než prišla na južné pobrežie Anglicka, bolo mesto s názvom Laascanood. Znelo ako nápoj z jedálneho lístka v reštaurácii na Blízkom východe, ktorý by človek rád vyskúšal, ale potom sa zľakol, že by mu nechutil, a namiesto neho si radšej objednal Pepsi.

S mestom ju spájala dlhá dramatická historka, ale všetko bolo akési zmätené a zahmlené, pretože v tom čase nemala ani rok a viaceré dospelé postavy, ktoré v nej vystupovali, sa dnes už nedali zohnať.

V skratke išlo o to, že zúrila vojna, jej rodičia sa rozišli a ona ostala s otcom, ktorý ju mal stále na rukách. Lenže medzi Somalilandom a Puntlandom sa bojovalo a otec rozhodol, že pre ňu bude lepšie, ak s ním ďalej nepôjde. Tak sa jej vzdal a skôr ako sa nazdala, ocitla sa v mestečku s názvom Cawberon-Sands.

Keď ostatné dievčatá hovorili o svojom detstve, ich rozprávanie bolo plné detailov a príbehy sa rozvíjali a rozvíjali až nabrali rozmery, ktoré by stačili na knihu. Musela si priznať, že jej príbeh bol hrozne krátky a obsahoval veľa dier. Asi vtedy mala dávať lepší pozor.

Lenže bola bábätko a tie veľa spia, zvyčajne so zavretými očami. Každý deň kráčala Dhikilo zo školy domov po Promenáde a videla mladé matky tlačiace kočíky so sladko spiacimi bábätkami. Nerušil ich škrekot čajok ani silný vietor. Naberali energiu a oddaľovali deň, kedy si budú musieť sadnúť a čeliť problémom.

Pred pár rokmi, keď mala Dhikilo jedenásť, jej mama povedala, že jej matka je mŕtva. Teda Ruth, anglická mama, jej oznámila, že jej pôvodná mama zomrela. Dhikilo nevedela, ako by na to mala zareagovať.

„Koľko mala rokov?“ opýtala sa.

„Tridsaťjeden,“ povedala jej anglická mama. „Tu sa to píše.“ V ruke držala oficiálnu správu.

„To nie je veľa,“ povedala Dhikilo po chvíli. „Bola chorá?“

Ruth hľadala na list papiera a mračila sa. „Nepíšu.“

„A otec?“

Ruth na ňu zhovievavo pozrela. „Myslíš tvojho otca zo Somalilandu?“

„Áno,“ potvrdila Dhikilo.

Anglická mama sa usmiala, na tvári sa jej zračili komplikované a nevysvetliteľné znalosti dospelých.

„Obávam sa, že je stále pán Záhadný.“ Tak nazývala pôvodného otca Dhikilo: pán Záhadný. Nikto netušil, čo sa s ním stalo po tom, ako Dhikilo hodil do náručia jednej sestričky.

Anglický otec nebol vôbec záhadný. Vo vedľajšej izbe čítal knihu o bývalom politikovi, šálku čaju mal položenú na operadle gauča a volal sa Malcolm. Malcolm Bentley. Čo z jeho adoptívnej dcéry robilo Dhikilo Bentleyovú. Alebo, keď mala občas chuť rozpísať sa, napríklad na školskom zošite, Dhikilo Saxardiid Samawada Bentleyovú.

Z anglického originálu preložila Mária Modrovich.

1: To Begin With

The first ray of light each morning always made her feel the sun was in the wrong place, or she was in the wrong place, or both. She would wake in her big soft bed, under a duvet decorated with smiling blonde princesses, and the cold English light would already be busy filling up the room, looking weird. She told her friend Mariette about this, and Mariette said, "It must be because you're missing the light back home."

"Home?" said Dhikilo.

"Where you're from."

"I suppose so," said Dhikilo. But she didn't suppose so, really. She had no memories of where she was from, and she'd never been back there. It didn't even exist.

Mariette, Dhikilo's best friend, came from France. Dhikilo hadn't been there either, but it existed for sure. People went there all the time. It was just across the channel. On clear days, peering out over the cliffs at Cawber, she could even see it. It was a subtle haze between the silvery grey of the water and the blue of the sky.

The continent of Europe was very near. Ferries sailed back and forth from the white cliffs of Dover to a vaguely visible port called Calais, passing Cawber on the way through. Under the sea, there was a tunnel for cars, lorries and other vehicles, connecting England to the world beyond. During the summer, it brought busloads of tourists to visit Cawber. The buses would park next to the avenue called The Promenade, and whole families of French people would walk along the cliffside, speaking their language, eating English snacks. Germans and Japanese and Spaniards and Italians and Americans too. All these people came from proper countries, countries that got mentioned in newspapers and had politicians who shook other politicians' hands while photographers took pictures.

Fiona, one of Dhikilo's other pals, came from Scotland, which was also a country, even though you didn't have to cross the sea to get there. It was cool to come from Scotland. Everybody had heard of it yet it was far away with magnificent ancient mountains and big modern cities and it was on TV quite often. A good combination.

The place Dhikilo came from was never on TV and nobody had heard of it. Sometimes people would say they'd heard of it but after a while she would realise that they really meant another country whose name sounded similar but wasn't it.

"I'm not from Somalia," she would say. "I'm from Somaliland."

People would look at her disbelievingly, as if she'd just told them that she came from Franceland or Australialand. Like she was just being silly. Or they would ask: "What's the difference?"

And she couldn't answer, because she didn't really know.

2: A Leaflet With Advice

Some names were a problem to have and others weren't. Names like Gail and Sarah and Mariette and Lucy and Susan and even Siobhan were OK, but 'Dhikilo' was too unusual and needed tweaking. Her friends called her Dicky. A few of the other girls called her Dick and she wasn't sure if they meant it to be insulting.

Dhikilo sometimes had trouble figuring out if the other girls were being friendly to her or not. Not long after starting at secondary school, she'd been given a leaflet with advice about how to cope with bullying. She hadn't yet got around to reading it when an older girl called Kim squirted glue in her hair on purpose. Dhikilo had a book in her hands at the time, a big heavy one about history, and she hit the older girl on the forehead with it so hard that Kim fell over backwards and knocked over several of her chums. It was a very bad thing to do and it could have caused brain damage (as her Guidance Teacher explained later) and when Dhikilo got home she read the leaflet about bullying and had to admit that the suggestions in it didn't include knocking your tormentors flat.

Anyway, nobody bullied Dhikilo after that. Unless you counted being called 'Dick' and not having as many friends as the average girl at the school. She'd done the maths on this. The most popular girls had 13 to 14 pals they hung about with, and the least popular girls had zero, while 7 was the median (she'd learned that word in Maths class). Dhikilo had three. Arithmetically speaking, that put her in the bottom percentile of befriendedness.

But that was OK. Three was plenty to be getting on with. People were so strange and sometimes you got tired just thinking about them.

21

3: Laascaanood

The last place Dhikilo lived before being relocated to the south coast of England was a town called Laascaanood, which sounded like a drink on a Middle Eastern restaurant menu that you think you might try but then you get worried you won't like it and order a Pepsi instead.

There was a big dramatic story attached to her and Laascaanood, but it was all quite confused and hazy because she'd been less than a year old at the time and there were various adults involved who were all unavailable now.

Basically, there was a war on and her parents had split up and she was being carried around by her father but there was fighting between Somaliland and Puntland, and her father decided she would be better off not going where he was going. So he gave her away and before she knew it she was in Cawber-on-Sands.

When other girls talked about their early life, there were usually loads of details and the story went on and on until it grew big enough to fill a book. Her own story was awfully short, she had to admit, and there were quite a few holes and gaps in it. She should maybe have kept her eyes open and paid more attention at the time.

But she was only a baby then, and babies slept a lot and usually had their eyes closed. Each day as Dhikilo walked home from school along The Promenade, she would see the young mothers trundling their prams, and the babies would be adorably asleep even when the seagulls were screeching and the wind was fierce. They were charging their energy, postponing the day when they had to sit up and deal with stuff.

When Dhikilo was eleven, just a couple of years ago, her Mum told her that her mother was dead. That is, Ruth, her English Mum, gave her the news that her original Mum had died. Dhikilo had trouble thinking of the right thing to say.

"How old was she?" she asked.

"Thirty-one," said her English Mum. "It says here." She was holding a piece of official paper with the news printed on it.

"That's not very old," said Dhikilo, after a long pause. "Was she sick?"

Ruth stared at the piece of paper and frowned. "It doesn't say."

"What about Dad?"

Ruth looked at her indulgently. "You mean your Somaliland Dad?"

"Yes," said Dhikilo.

Her English Mum smiled, her face all complicated with knowledge about grownups that couldn't be explained. "Still the Mystery Man, I'm afraid." That was how she often referred to Dhikilo's original father: the Mystery Man. Nobody seemed to know what had become of him after he'd tossed Dhikilo through the air into the arms of a nurse.

By contrast, Dhikilo's English Dad was not a mystery man at all. He was in the next room reading a book about a retired politician, with a mug of tea balanced on the arm of the sofa, and his name was Malcolm, Malcolm Bentley. Which made his adopted daughter Dhikilo Bentley. Or sometimes, if she was in the mood to write a nice long line at the top of her school jotter, Dhikilo Saxardiid Samawada Bentley.

Laura Freudenthaler (Rakúsko / Austria)

narodená v roku 1984 v Salzburgu, žije vo Viedni. Jej zbierka poviedok Der Schädel der Madeleine (Madlénina lebka) vyšla v roku 2014. Za román Die Königin (Kráľovná) získala ocenenie Förderpreis zum Bremer Literaturpreis 2018 a kniha bola odporúčaná ako najlepší nemecký debut v rámci Festival du Premier Roman 2018 vo francúzskom Chambéry. V roku 2019 jej vyšiel druhý román s názvom Geistergeschichte (Duchársky príbeh), ocenený Cenou Európskej únie za literatúru. V roku 2020 získala autorka ceny 3sat, George Saiko a Droste-Förderpreis, ako aj Štipendium Roberta Musila. Jej diela boli preložené do 17 jazykov.

born 1984 in Salzburg, lives in Vienna. Her stories Der Schädel der Madeleine were published in 2014. For her novel Die Königin schweigt she was awarded the Förderpreis zum Bremer Literaturpreis 2018 and the novel was recommended as the best German debut at the Festival du Premier Roman 2018 in Chambéry. In 2019 she published her second novel Geistergeschichte, awarded with the European Union Prize for Literature. In 2020 Laura Freudenthaler was awarded the 3sat-Preis, the George- Saiko-Preis, the Droste-Förderpreis and the Robert-Musil-Stipendium. Her work has been translated into 17 languages.

Laura Freudenthaler

AT

Príbehy o duchoch

(úryvok z románu)

Anne potme načúva zvukom steny, o ktorú si opiera hlavu. V stene to pracuje, akoby sa murivo preskupovalo, pomaly a neodbytné. Anne sa najprv posadí na posteli, potom na jej okraj. Je úplne bdelá. Prsty na nohách sa dreva dotknú skôr než ich brušká a päta. Anne vojde do obývačky. Uprostred noci už žiadne električky a ani autá nechodia. Ak niekto chodí popri stenách domu, jeho kroky sú tiché. V kuchyni sedí Thomas. Nerozsvecuj, povie, keď Anne vkročí na prah, ktorý zapraská, akoby sa niečo zlomilo. Posadí sa do kresla, ktoré ktosi oddialil od stola, otočená k Thomasovi. Zloží si ruky do lona, pravú v ľavej, dlane otočené nahor. Nejasný pohyb pred Thomasovou tvárou, vie, že si rukou prikrýva ústa a bradu a pritom sa nadychuje. Ako dlho sme už v tomto byte, pýta sa Thomas. Pätnásť rokov, povie Anne a vie, že to nie je pravda. Dvadsať, povie Thomas. Dvadsať rokov. Mala si tridsať, hovorí. Áno, súhlasí Anne, aj ty. Dvadsať rokov, povie Thomas, prechádzať každý deň tými istými dverami, zakaždým na tú istú ulicu. Dvadsať rokov používame tú istú kúpeľňu. Sú ľudia, oznámi Thomas, ktorí sa sťahujú každé dva roky. Nevie, povie Anne, či to pomôže. Čo sa zmení, keď budeš každý deň vychádzať na tú istú, ibaže inú ulicu? Thomas mlčí. Máš, samozrejme, pravdu, povie. Nič. Anne pohybuje prstami na pravej ruke, zovrie ich v päť a opäť roztvorí. Tam, kde sedí Thomas, je teraz tma priepustnejšia. Otočil hlavu k oknu. Popravde, skonštatuje, sme nudní malomeštiaci. Malomeštiaci, zopakuje Anne, kto by povedal niečo také? Pozrie sa na Thomasovu postavu. Vystrie sa a vytrasie ruku oproti oknu, ale Anne ju predsa zbadala, tvár, mladú ženu, posmievačnú a zvedavú. Dievča. Chceš sa odsťahovať? spýta sa Anne. Thomas sa postavil. Je neskoro, oznámi. Je polnoc, povie Anne. Thomas stojí pred ňou, ale možno sa mylí. V tejto hustej tme ťažko rozoznať, čo je telo a čo tieň. Povedz mi, čo chceš, povie Anne. Nepočuje zapraskať prah dverí, musel ho prekročiť. Keď Anne vstane a odchádza z kuchyne, už tam nie je.

[...]

Na poludnie zašla Anne do bistra a zjedla toast so šalátom a kozím syrom. Pretože nemala chuť vrátiť sa späť do bytu, objednala si ešte espresso a pozorovala hostí. Väčšina z nich dávala malými znameniami najavo, že sa vracia do práce. Povzdych pri vstávaní, občas stiahnutie lopatiek na chrbte. Prikývnutie ako výzva smerom k druhému, suchý tón hlasu, rozhodnosť v pohyboch, ktoré im pomáhajú prekonávať únavu. Anne sa na nich díva, pozoruje ruky, ktoré sa veľmi prirodzene pohybujú vo vreckách na nohaviciach alebo v kabelke. Anne pozná svojráznosť tohto pohybu, pozná ho z vlastných rúk. Pri hre na klavíri musia ruky získať takú nezávislosť, až si ju človek prestane uvedomovať, ale i tak vždy reaguje na ich činnosť. Keď ľudia z bistra odídu, spomalia krok, sklonia hlavu, aby sa pozreli na telefón, ktorý ruka vyťahuje z tašky a podáva im ho. Teraz je Anne v bistre sama. Čašník stojí za barom, krk ohnutý. Anne vidí cestičku v hnedých vlasoch, pravá ruka sa pohybuje, aj on musí mať pred

sebou telefón. Chvíľu počká, či si ju všimne, napokon vyberie z peňaženky bankovku a oblečie si kabát. Bankovku položí na bar a povie, že takto je to v poriadku. Počkajte, len okamih, povie čašník, ale Anne sa už otočila a odišla z bistra. Keď príde do bytu, v kuchyni sedí Thomas. Anne sa postaví chrbtom k sporáku, akoby sa oň opierala. Odpadlo mi niekoľko schôdzok, povie Thomas. Anne prikývne a spýta sa, či mu má urobiť kávu. Keď pred neho postaví šálku a naleje mu kávu, Thomas sa poďakuje a dotkne sa jej predlaktia. Je to staré gesto, ktoré už pre Anne nie je dôverné. Posadí sa oproti nemu. Zasa si zle spal? Thomas prikývne. Oprel sa o operadlo a drží telefón pred sebou. Prepáč, povie, len chvíľku. S tým telefónom si už ako moji žiaci, odvetí Anne. Smartfónom, skonštatuje Thomas. Pousmeje sa a ani nezodvihne zrak. Anne sa díva, ako sa mu prsty pohybujú po obrazovke. V telefóne sa isto nachádzajú správy. A tiež fotografie. Thomas niekoľkokrát ťukne na obrazovku. Anne by mohla vystrieť ruku, nahnúť sa ponad stôl a natiahnuť sa za telefónom. Sú v ňom spoločné víkendy, radostné očakávania a výčitky, upokojuvania, priania sladkých snov, nežné mená, telefónne číslo, možno adresa. Vo vnútri telefónu je dievča. Thomasove prsty sa pohybujú rýchlo, píše. Anne sa mu z prstov pozrie na tvár. Pokožku pod očami má matnú, hnedastej farby, ktorá sa objaví, keď dlhší čas málo spal. Thomas zakaždým, keď príde, donesie spolu s telefónom do bytu aj dievča. Telefón je trójsky kôň, ktorého Thomas musí stále strážiť. Keby tuho spal, dievča by otvorilo telefón a pod rúškom tmy dobylo byt. Anne vidí tvár dievčaťa pred sebou, posmievačnú a zvedavú. Thomas dokáže bez spánku vydržať dlho, no raz musí zaspáť. Anne sa postaví, vezme mu šálku a položí ju do umývadla. Počkaj, povie, ešte som tam trochu mal, no Anne už pustila vodu. Prepáč, odvetí, Thomas mávne rukou. V poslednom čase pije aj tak príliš veľa kávy.

Z nemeckého originálu preložila Paulína S. Čuhová.

Ghost Story

(excerpt from a novel)

In the dark, Anne listens to sounds in the wall next to which her head lay. Something is going on in there, as if the bricks are being rearranged, slowly and doggedly. Anne sits up and swings her legs over the side of the bed. She is wide awake. First, she feels the wood floor with her toes, followed by the balls of her feet, then her heels. Anne goes into the living room. In the middle of the night none of the streetcars are running and no cars drive past. When someone walks along the wall of the building, his footsteps make no sound. Thomas is sitting in the kitchen. Don't turn on the light, he says when Anne steps on the door sill, which cracks with the sound of something breaking apart. She sits, facing Thomas, on a chair that has been pushed away from the table. She lays her hands on her lap, the left holding the right, palms facing the ceiling. A shadowy movement passes in front of Thomas' face. She knows he is placing a hand over his mouth and chin and breathing in. How long have we been in this apartment? Thomas asks. Fifteen years, Anne says, and knows that's wrong. Twenty, Thomas says. Twenty years. You were thirty, he says. Yes, Anne says, so were you. Twenty years, Thomas says, going out the same door every day, always onto the same street. We've been using the same bathroom for twenty years. Some people move every two years, Thomas says. I'm not sure that would help, Anne replies. What would change if you went out onto a different same street every day? Thomas remains silent. You're right, of course, he says, nothing. Anne moves the fingers of her right hand, balls them into a fist and lets them fall open again. The darkness where Thomas is sitting has grown more transparent. He has turned his face toward the window. The truth is, we're boring and bourgeois. Bourgeois, Anne repeats, who says things like that? She looks at Thomas' shape in the darkness. He straightens up and shakes one of his arms toward the window, but Anne saw it, a face, a young woman, mocking and curious. A girl. Do you want to move out? Anne asks. Thomas is standing. It's late, he says. It's the middle of the night, Anne says. Thomas stands in front of her, but maybe she's mistaken. In this darkness it's impossible to tell what is a body and what a shadow. Tell me what you want, Anne says. She doesn't hear the door sill crack. He must have stepped over it. When Anne stands up and leaves the kitchen, he's gone.

[...]

At lunchtime, Anne went to a bistro and had toast with goat cheese and salad. Since she doesn't want to go back to her apartment, she orders an espresso and watches the other diners. Most of them give off little signals that they're going back to work. A sigh as they stand up, sometimes a contraction of their shoulder blades. A kind of challenging nod to someone, a drier tone, a determination in their movements to overcome tiredness. Anne watches them go. She looks at their hands, which move about naturally in trouser pockets or handbags. Anne recognizes the independence of the

movement, she knows it from her own hands. When playing the piano, your hands have to develop an autonomy that is so great you're no longer even aware of them, and yet you constantly have to react to what they do. After leaving the bistro, the people slow their steps and lower their heads to look at the phones their hands have pulled from their pockets or purses. Anne is now the only guest. The waiter stands behind the bar, his head down. Anne looks at the part in his brown hair. His right arm moves, he must have a telephone in front of him, too. She waits a while for him to look up and finally takes out a bill from her wallet and puts on her coat. She puts the bill on the counter and says, keep the change. Wait a moment, the waiter says, but Anne has already turned away and she leaves the bistro. When she gets back to the apartment, Thomas is in the kitchen. A few of his appointments were cancelled, Thomas tells her. Anne nods and asks if she should make coffee. When she places a cup before him and pours some coffee, Thomas thanks her and strokes her upper arm. It's an old gesture that has become unfamiliar. She sits across from him. Did he not sleep well? Thomas nods. He leans back, holding his phone. I'm sorry, he says, this will be quick. You're just like my students with your phone, Anne says. Smartphone, Thomas corrects her. He smiles faintly without looking up. Anne watches his fingers move across the screen. There are messages in the phone. Photographs, too. Thomas taps the screen a few times. Anne could lean over the table and reach for the phone. In it there are weekends he and the girl spent together, anticipations and recriminations, reassurances, wishes for sweet dreams, nicknames, a telephone number, an address perhaps. The girl is in the phone. Thomas' fingers move quickly. He's typing. Anne raises her eyes from his fingers to his face. The skin under his eyes is dull and has the brownish shade that always sets in when he hasn't slept enough for an extended period of time. With his phone, Thomas brings the girl into the apartment every time he comes home. The telephone is a Trojan horse that Thomas has to watch constantly. If he were to fall into a deep sleep, the girl would open the secret door and take over the apartment under cover of darkness. Anne pictures the girl's face, mocking and curious. Thomas can get by without sleep for a long time, but at some point he does have to sleep. Anne stands up and takes his cup to the sink. Wait, he says, there's still some left, but Anne has already poured water in it. Sorry, she says. Thomas waves her apology away. He drinks too much coffee anyway these days.

From German translated by Tess Lewis.

Marie Gamillscheg (Rakúsko / Austria)

narodená v roku 1992 v Grazi. Žije v Berlíne, kde pracuje ako novinárka na voľnej nohe a prispieva do ZEIT Campus a ďalších médií. V roku 2015 získala literárne ocenenie mesta Graz a cenu Nová nemecká próza. V roku 2016 sa zúčastnila Klagenfurtského literárneho kurzu a dostala štipendium od Berlínskeho senátu. Jej texty boli publikované v mnohých časopisoch a antológiách. Jej román Alles was glänzt (Všetko čo sa blyští, vyd. Luchterhand Literaturverlag, 2018) sa ocitol na vrchole hitparády najlepších kníh ORF, bol nominovaný na literárnu cenu Aspekte a vyhral Rakúsku knižnú cenu za najlepší debutujúci román v roku 2018.

was born in Graz in 1992 and lives and works in Berlin, freelancing as a journalist and contributing to ZEIT Campus and other media. She was awarded the city of Graz literature promotion prize in 2015 and the New German Fiction Prize. In 2016 she took part in the Klagenfurt Literature Course and was awarded a working stipend by the Berlin Senate. Her works have been published in many magazines and anthologies. Her novel Alles was glänzt (All That Shines), Luchterhand Literaturverlag (2018) topped the ORF best books list, was nominated for the Aspekte Literature Prize and won the Austrian Book Prize for Best Debut Novel in 2018.

Marie Gamillscheg **AT**

Vzbura morských živočíchov

(úryvok z románu)

Z vedeckého pohľadu sa Luise narodila do dobrej doby. Keď 17. 10. 2006 v Baltskom mori po prvý raz spozorovali rebrovku dravú, ešte písala doktorskú prácu. Odrazu bol o jej výskum veľký záujem, lebo o rebrovke dravej, všeobecne o rebrovkách, sa nič nevedelo. Ako sa rozmnožuje *Mnemiopsis leydi*? Prečo svieti? A čo keď sa skutočne rebrovky ako prvé oddelili z rodostromu živých organizmov, ako sa vyvíjalo ich zmyslové a gravitačné vnímanie a samostatný nervový systém? A ako ten systém vyzeral? To znamená – ako by mohol ešte vyzeráť inak než ten, ktorý sme poznali, z ktorého sme vychádzali, a dal by sa vôbec odvodit z onoho nám známeho systému? Stála rebrovka dravá na začiatku evolúcie, alebo na jej konci? Zmenila by zásadne ekosystém? Ako sa dostala do Baltského mora? Ako mohla prežiť v špinavej pobrežnej vode? Bola skutočne nesmrteľná? Prečo svietila?

Luise sedela pred akváriami v pivnici inštitútu, kam sa dalo dostať len bočnými schodmi pri výťahu. V tme, za ťažkými dverami, vlasy zvlnené od vlhkého tepla. Hukot prístrojov na úpravu vody ako v podbruší lode. Luise pipetou vytiahla planktón, vstrelka ho do vody, pipetu vrátila na malú tácku položenú v lone. Sledovala planktón, ako za sebou vo vode ťahá vlákna. Medzitým sa jej podarilo dosiahnuť, že rebrovka dravá v laboratórnych akváriách prežila. Ale hoci sa v mori rozmnožovala ešte skôr, než vôbec dorástla, v akváriách sa množiť jednoducho nechcela. Luise ju krmila, vymieňala vodu, regulovala teplotu a podiel soli, no rebrovky umierali a Luise sa pritom na ne dívala. Alebo nasledujúci deň prišla skoro ráno do pivnice a v akváriách bola už len voda, akoby v nich rebrovky nikdy neboli. Akoby ich Luise nikdy nevylovila z mora, nikdy predtým ich na výskumnej lodi nekrmila planktónom, nikdy ich vo vedre neniesla z prístavu do pivnice a potom ich celé týždne nepozorovala, aby pochopila, čo a koľko potrebujú, akoby nikdy neexistovala ani Luise. Zmizla spolu s rebrovkami a nezanechala jedinú stopu. Od tých čias, keď sa zhodlo na tom, že by sa rebrovka dravá mohla rozširovať v Severnom a Baltskom mori a stala sa záujmom čoraz väčšieho počtu vedkýň, mala Luise nielen pocit, že jej niečo vzali a ona už len prešľapovala na mieste, kým ostatní ovládli odbor, ale aj pocit, že tam vonku už dávno existovala prítomnosť, dnešok, na ktorom sa všetci ostatní zhodli v akejsi tajnej dohode, dnešok, s ktorým ona už nemala už nič spoločné.

Máš tridsaťdva a doktorát, povedal Simon.

Čo ešte chceš, vrael Ben.

Tvoje stále miesto na inštitúte by som chcel, namietal Ali.

Jediné, s kým máš nejaký vzťah, sú tie tvoje rebrovky, vyhlásil Juri.

Stále jej vravievali, že je nevďačná, a ona to nikdy nepoprela.

Luise opäť zodvihla pipetu, znovu nakvapkala planktón do vody. Oprela sa dozadu. Rebrovkám aspoň nedáva mená a nikdy ich nenazýva zlatučkými alebo peknými, ako to robia jej kolegovia, odpovedala nedávno Jurimu na jeho balkóne. Pretože to spôsobuje posun perspektív, ktorý je nebezpečný a ktorý sa vlastne začal už usadzovaním sa, keď už viac človek nežil s prírodou, ale žil z nej, hovoril Juri. Ja viem, ja viem. Filozofi to neskôr rozniesli ďalej a, samozrejme, ešte horší boli kresťania, tí z človeka urobili bytosť podobnú Bohu, ktorá si má podrobiť zvieratá. No na konci sa človek zvieratá iba bál a práve preto tvrdil, že sa na neho domáce zviera zaľúbene pozerá, povedal Juri, nie je to tak? Naklonil sa k nej ponad stôl. Čoho sa potom tak bojíš, Luise? Chcem vedieť, prečo si u mňa ešte nikdy neprespala a prečo je niečo z teba vždy niekde inde alebo v inej dobe. Neviem, neviem. Luise sa pozrela na druhú stranu ulice. Park, ľudia v oranžovom svetle pouličných lúčov. Pýtala sa, kto z nich v noci pôjde spať sám, kto sa bude mať fajn a kto od druhých chce len ich čas. Nechápe, v čom je vtip, chcela povedať Jurimu, totiž, že časom sa človek stal v kolobehu prírody úplne zbytočným, no napriek tomu si myslí, že je nenahraditeľný. Si nahraditeľný tak, ako som nahraditeľná ja, to chcela Jurimu povedať, ale Juri ničomu o miznutí nerozumel.

30

Bublanie prúdového čerpadla. Polypovce sa vo vode takmer nedali rozoznať. Vyzeralo to, akoby vodu lemovalo len svetlo lampy. Luise zhasla, odišla z inštitútu, aj vonku bola noc, a tak vyšla z tmy pivnice do tmy sveta. Doma sa o spánok postarali zvuky z iných bytov. Žena so psom o poschodie vyššie do neskorej noci ešte vysávala kúty v spálni a presúvala skriňu. Niektorí zo študentského bytu vedľa si klieštikmi cvakali nechty, sused z druhej strany si ľahol vedľa nej a stiahol jej prikrývku. Do čiernej miestnosti sa prihnali príznaky. Žiarivé mliečne bytosti, také nežné, sotva rozoznateľné od spánku. Plávali k sebe. Stretli sa. Preklápali sa do seba, cez seba, tisícročia. Narastali do gigantického tela. Svetlo bolo čoraz hustejšie. Čoraz belšie, temer oslepujúco biele, bolestivo biele.

Z nemeckého originálu preložila Paulína S. Čuhová.

An Uprising of Sea Creatures

(excerpt from a novel)

When speaking about her work, Luisa had, in recent years, constructed for herself a womb-like cave. Although its contents, that is the findings of her research, constituted highly pessimistic prognoses for the future, they had a calming and salutary effect on Luisa. Even now, as she walked up and down in front of the students in the lecture theater in the basement of the institute, they helped her feel where she was, made her conscious of the fact she was pressing her shoulder blades together as she stood before a group of people, lecturing them on her research: this was where she felt at home. Like most of her colleagues, over time, she had shed all ties to her birthplace like a winter pelt, except for an accent that occasionally dwelled overly long on vowels, but otherwise did not betray a particular place of origin. She and her colleagues never spoke about the Christmas holidays they spent elsewhere, or about small-town customs and dalliances. Here in the institute, they led an island existence. They felt no bond to a particular city or region, only to their work and whatever they were trying to prove at any specific moment. Luisa wanted to be someone people remembered. She was an island. Her work was a cave on that island. Luisa was an island, and a cave on that island in the world was her world.

The thin heels of her shoes clicked crisply across the glossy floor of the lecture theater. As when you broke off the handle of a fine, delicately patterned porcelain cup: something broke loose, burst open with every step, and was amplified as sound in the room. The dimmed lecture theater, lit solely by the projector and the whites of the eyes of the freshmen, which radiated from their faces as though they were glowing from within. They still knew nothing of short-term contracts and furtive glances from male colleagues, or about unfinished papers, whose publication receded further and further into the future. They didn't ever ask for clarification if Luisa's argumentation grew fuzzy. They still assumed a truth in science independent of funding and patrons. All they knew was that, back in the day, Luisa had been one of the best.

Luisa looked into their faces and wondered what clever thoughts had recently been going through their heads. What they had eaten before class. Who they were sleeping with, and whether they had that certain something that was connected in some way to how carefully they packed their notepad away in their backpack and whether they occasionally lit a candle in the evening just for themselves. That student there, who never took her jacket off during the lecture. Last week, her hair had been long and dark. Now it was blond and shorter with a fringe that framed her face. Was she brokenhearted? Had someone left her? Did she want to take leave of herself, or had she perhaps really discovered something in that blond hair that suited her better? Luisa didn't understand this

tendency people had to metamorphose. Wasn't it already challenging enough to go to bed in the evening as the same person you were at the start of the day?

The relationship between people and animals functions only on the basis of fear, Luisa said.

Even if you consider the history of the sea walnut, it is, first and foremost, a story of fear, as humans tell it, she said as she clicked up and down in front of the students, attempting now to leave everything extraneous behind - the weather, their first names, her upcoming appointment with the director of the institute. It is, of course, true that the greatest danger for our oceans is not posed by species extinction but by the species that proliferate explosively, she said. But if we view the sea walnut's proliferation only as a problem to be overcome, then we overlook the fact that it is humans themselves who, since the advent of international commodity trading, have brought the sea walnut into different waters in the ballast tanks of their ships. In its new habitats, the sea walnut has no natural predators. What is more, the oceans are warm, fished out, and acidic, she said, and the sea walnut can reproduce excellently.

Now a hand is up:

But why didn't she use the term invasive species? He still didn't fully understand that.

32

Luisa stopped and tried in the dark to find the hand that went with the head. She had noticed him during previous lectures, when he had almost made her stumble as she spoke: a completely unremarkable face. She had never seen anything quite so bland and ordinary, anything so in keeping with the norm.

A good question, she said. What do you think, then?

He shrugged.

You could maybe have said that his eyes were memorable, Luisa thought to herself. His eyes may have receded into their sockets in a particular way, or the symmetry of his cheekbones and eyebrows may have been somewhat striking, or the section around his chin pleasantly soft. But as she studied him, she could see that there was nothing remarkable about these features either. After the lecture, she would pass him hundreds of times or never at all. She turned around and made her way back to lectern.

Then give it some thought!

Luisa placed her hands on the plastic surface next to the computer keyboard. She immediately felt uncomfortable. That feeling again of having simply borrowed words, as though they didn't belong to her, and then, as she uttered them, the shock that it was, in fact, she herself who was standing in the

lecture theater, speaking to students, who had no choice but to attribute the words to the body in front of them.

Would one of you like to help your colleague out?

Luisa was standing between the screen and the projector, and could sense the colors on her face. No one raised their hand or attempted to say a word, or even the start of a word. What an awful place high school was, she thought. The vast majority really did arrive at college with stunted brains.

The fact is that people encroach much more on the habitats of animals than the other way around, Luisa said, trying again gingerly with the borrowed words. So we don't want to designate creatures as invasive if it has been proven that they don't move voluntarily into new ecosystems, but are brought there by people. And, you know, if we look behind the fear, she said, if we don't term the sea walnut invasive, or even predatory or bellicose, then we may be able to learn from it how we ourselves might adapt to the worst living conditions, indeed how we can not only survive in them but can thrive.

She clicked the small remote in her hand. Then she turned around and watched the screen behind her along with the students. From a distant reality bubble, a transparent, luminous figure burst through the wall onto the black background. Something within Luisa calmed down. There:

A floating lantern with wide, delicate wings.

A transparent plastic bag lost at sea.

A delicate string of lights in a clear night, touched lightly by the wind.

33

Or: a moving x-ray image. A pear-shaped form with a milky surface with thin thread-like markings. At the edges and in the center, thick, rib-like lines shone brightly. They also pulsated, flashed, flickered, reported, raised the alarm. And in the center, where it was growing increasingly bright, the light getting more and more dense, spectral colors raced wildly up and down.

Mnemiopsis leidyi, said Luisa. The sea walnut. The most dangerous predator in the world.

A lantern, a string of light, a flickering robot.

English translation by Anne Stokes.

Nicol Hochholczerová (Slovensko / Slovakia)

(1999) študuje v ateliéri grafiky a vizuálnej tvorby na Fakulte výtvarných umení Akadémie umení v Banskej Bystrici. Debutovala novelou Táto izba sa nedá zjesť (2021), ktorá bola nominovaná na cenu Anasoft litera. V súčasnosti sa pripravujú preklady jej debutu do maďarčiny, češtiny a bulharčiny.

(1999) is a student of Graphics and Visual Production at the Faculty of Fine Arts of the Academy of Arts in Banská Bystrica. She debuted with the novel Táto izba sa nedá zjesť (This Room Can't Be Eaten, 2021) which was nominated for the Anasoft Litera Award. Translations into Hungarian, Czech and Bulgarian are underway.

Nicol Hochholczerová
SK

Prijímací pohovor

„Slečna, povedzte nám niečo o sebe.“

„To sa naozaj voláte Eszter? Viete, že to je biblické meno?“

„Vaša mama mala iba dvadsať, keď vás porodila? Tým by sme sa, slečna, veľmi nechválili, aj keď vaša mama musí byť tým pádom ešte stále celkom pekná, ale o miesto sa uchádzate vy, nie vaša mama.“

„Po narodení ste plakali? To ale, slečna, nie je nič originálne.“

„Že vás v škôlke nemali radi? Lenže z nás umelcov v škôlke nemali radi nikoho, slečna.“

„A že aj v škole vás šikanovali? Lenže z nás umelcov v škole šikanovali každého, slečna.“

„A že máte zlé skúsenosti s mužmi? Slečna, lenže my sme všetci muži.“

„Slečna, páčia sa nám vaše rozdielne ponožky a kašmírový pulóver.“

„Slečna, a čo máte pod tým pulóvrom?“

„Slečna, a túto knihu ste ilustrovali vy? A vôbec, načo sa potom ešte hlásite na umeleckú školu, keď už máte za sebou takéto úspechy?“

„A keď neskončíte ako najlepšia zo všetkých účastníkov, aj tak na školu nastúpите? A nebudete sa potom hanbiť, ak nebudete ani počas štúdia najlepšia? A nebudete sa potom počas štúdia hanbiť, keď bude mať vaša spolubývajúca dokonalé telo a rozbehnutý biznis, a vaša riť bude rozkysnutá a vreckové vám budú dávať rodičia?“

„Slečna, a poďakujete sa potom vašim rodičom?“

„Aha, napíšete o nich poviedku.“

„Niekoľko poviedok!“

„Slečna, a načo sa hlásite na umeleckú školu, keď aj tak chcete byť spisovateľkou?“

„Aha, to sa nedá študovať.“

„Aha, že najlepší spisovatelia sú aj tak tí, ktorí nič podobné literatúre nevyštudovali. Slečna, máte šťastie, že sme tu len my, ktorí nie sme ani spisovatelia, ani sme nič podobné literatúre nevyštudovali, a že tento váš výrok nebudeme šíriť...“

„A ešte feministky, samozrejme! To je dobré, že feministky!“

„Slečna, ale u nás vyučujú iba muži, naozaj sa chcete venovať feminizmu? To už potom radšej odporúčame tú literatúru.“

„Slečna, a na akej výstave ste boli v poslednom čase?“

„Aha, na Feminist fatale v Kunsthalle.“

„Slečna, páčia sa nám vaše rozdielne ponožky, kašmírový sveter a privesok sýkorky, aký je to materiál, to je 3D tlačiareň?“

„Bohužiaľ, 3D tlačiareň na našej škole nemáme, paradoxne, kvôli sochárom, tí produkujú pri práci s drevom a sadrou obrovské množstvo prachu, a 3D tlačiareň musí byť v bezprašnom prostredí.“

„Slečna, ale to nikomu nehovorte, že naša škola nemá 3D tlačiareň.“

„A viete nám vymenovať aspoň troch súčasných grafikov?“

„Áno, grafikov, nie grafičky.“

„Vy budete voliť prezidentku, že, slečna?“

„Nuž, aj my, a to sme všetci muži.“

„Ale tuto Michal je skutočný feminista! Však, Michal?“

„Ale Michal vás prvé dva roky nebude učiť nič.“

„A vlastne ani potom, že, Mišo?“

„Slečna, a viete, ktorá ďalšia Slovenka mala podobný osud, teda že vyštudovala umeleckú školu a skončila ako spisovateľka? Že neviete? To je smutné, to sa nám už až tak nepáčia vaše rozdielne ponožky a kašmírový pulóver.“

„Ale keby ste pod ním nič nemali...“

„To by nám o vás povedalo veľa.“

„Viac než čokoľvek, čo sme vás doteraz nechali povedať!“

Táto izba sa nedá zjesť

A hlavne ten spôsob komunikácie, ten ma seruje, že nikdy nič poriadne nepreberieme, mne sa už nechce tváriť, že sa nič nestalo, aj keď mi celé dni nedvíha a potom sa ozve, že akože nič, tu som, miláčik, ako sa máš, miláčik, prídeš mi vyfajčiť, miláčik, dobre, nesmej sa, ja viem, že tak by to nikdy nepovedal, ale rozumieš, niekedy ani nemám chuť to zdvihnúť, lenže zároveň nemám chuť ani sa naťahovať, chápeš, len nech je všetko okej, aj keď teda neviem, ako to ďalej bude, v živote a tak, aj to celé s našimi, celý čas sa tvária, že o ničom nevedia, ale ja viem, že vedia, že to už vzdali alebo je im aspoň jasné, že by to bol koniec, keby mu niečo urobili, akože medzi mnou a nimi, otec by mu určite rád rozmlátil hubu, ale namiesto toho mi proste povedal, že serie na to, že si aj tak urobím podľa seba, a to je pravda a vieš, ja ich teraz veľmi ľúbim za to, že vedia, že si aj tak urobím podľa seba, takže by som rada urobila aj ja niečo pre nich, doriti, ty si už dopila?

A napríklad mi nevedí ani to, že sa na verejnosti musíme tváriť, že sa ani nepoznáme, veď je mi na grkanie, keď vidím tie dvojice, ako sa na ulici oblizujú, určite by som nechcela, aby mi niekto na verejnosti strkal jazyk do hrdla.

Ale inak teraz naozaj seká dobrotu, jednoducho poslúcha, aj keď bola doma jeho dcéra, tak sme boli normálne v kontakte, no dobre, povedal mi, aby som mu nepísala ráno, lebo to je podozrivé, ale iba cez deň, veď to si pamätáš, vtedy sme boli u teba doma, keď susedova mačka ulovila toho holuba, to bolo brutálne, ako ho tam roztrhala priamo na dvore, ona si asi o nás myslí, že si nevieme uloviť vlastné, tak nám ulovila, to je starostlivosť, to je sekanie dobroty, no a vtedy mi Ivan povedal, že mu mám písať cez deň, ale veď pohoda, mne to žiaden problém nerobí. A inak mu jeho dcéra doniesla taký bohovský parfém, lebo ona teraz v Madride robí manažérku v sieti parfumérií, a ten parfém je teda brutálny, ako keby sa natrel medom, inak aj má v zložení med, ten parfém, a ešte mu doniesla kopu vzoriek, aj dámske, tie dal mne, lebo veď čo s nimi bude robiť, jeho dcéra sa chcela poradiť, že teda ktorý si kúpiť, ale ten, čo doniesla jemu, ten je najlepší, úplné afrodisiakum, aj tie moje vzorky sú dobré, ale moc ich nemôžem používať, chápeš, doma ich schovávam v zásuvke ako všetky veci od neho, iba svietnik, čo sme spolu vyrobili, mám vyložený, lebo to bolo ešte predtým, ako naši na všetko prišli, ten si nevšímajú, takže ten mám vyložený, vieš, na tej poličke, kde mám aj vázu, čo si mi dala na narodeniny, a všetky také prkotinky z výletov, z Londýna, Paríža, z tábora, lebo inak by som asi načisto zabudla, že som bola aj niekde inde ako pri ňom, ten parfém, ten je proste bomba.

No a odkedy som mu teda písala iba cez deň, tak sa upokojil, úplná pohoda, to ma teší, lebo predtým to bolo hrozné, keď tu bola jeho dcéra, tej mohol povedať aj o tej svojej Magde či ako sa volala, ale už teda srať na to, veď už s ňou nie je, teda, nikdy sme o tom nehovorili, ale kedy by to stíhal, veď je v kuse so mnou.

A minule som mu poslala poviedku a povedal, že sa mu veľmi páči, ale že načo sú v tom tie nadávky, no je kokot nadávka? Podľa mňa nie, tam to nebolo v takom význame, ale jednoducho ako pomenovanie, ako to inak povieš, penis, to je ako u urológa, a vták, vták som použila v odseku predtým, takže chápeš, Silvi, synonymá, prepáč, ak tá tým nudím, ale keď sme už pri tom, niečo podobné rieši aj Esterházy, to je taký maďarský spisovateľ, inak hrozne sexy, ale o to nejde, slovom, on toto v jednej knihe rieši, ale s jebaním, nie s penismi.

Ale, niečo mi hovor, chceš mu niečo pekné v posteli povedať, no ako to povieš, nemôžeš mu povedať, že aký máš pekný kokot, ani aký máš pekný penis, to je presne ako u urológa, ale čo iné máš povedať?

Niečo mi hovor, úplne najhoršie sú zdobneniny, s tým nepochodíš, to by mi ho aj bolo ľúto, čo ak si potom bude myslieť, že ho má malého, a preto tá zdobnenina, a pritom chceš len vyjadriť lásku!

Ja viem, niečo mi hovor, potom skončíš ako ja a povieš totálnu pičovinu a skončí to újebom, ale inak aj to je romantické, keď sa pritom smejete.

No, niečo mi hovor, a vieš čo ešte neznášam, keď sa to snažia zakryť a povedia to tak, že akože pohladkaj ma, ale pritom nemyslia ich, ale proste tam, ale potom to znie, ako keby boli jeden veľký kokot!

Barbora Hrínová (Slovensko / Slovakia)

(1984) scenáristka, spisovateľka a pedagogička. Pôsobí v Ateliéri scenáristickej tvorby FTF VŠMU v Bratislave. Spolupracovala na tvorbe niekoľkých televíznych seriálov a v súčasnosti pracuje na svojom celovečernom filmovom scenáristickom debute. Je trojnásobnou finalistkou súťaže Poviedka (2008, 2017, 2018). Absolvovala polročný výskumný pobyt v Gruzínsku a ako držiteľka Fulbrightovho štipendia tiež na Chapman University v Kalifornii. Na základe svojho pobytu v USA vytvorila dvojdielny dokument pre Český rozhlas Zväčšené srdce. Je autorkou niekoľkých rozhlasových dokumentov. V roku 2020 vydala debutovú zbierku poviedok Jednorožce, za ktorú získala prestížnu cenu Anasoft litera 2021 a Cenu René – Anasoft litera gymnazistov.

(1984) screenwriter, writer and mentor. She works at the Academy of Music and Performing Arts (VŠMU) in Bratislava, Department of Screenwriting and Dramaturgy. As a screenwriter she collaborated on several TV series and she is currently working on her feature film screenwriting debut. She is a three-time finalist of the Poviedka competition (2008, 2017, 2018). She completed a six-month research stay in Georgia and as a Fulbright Scholar at Chapman University in California. Based on her research stay in the USA, she created a two-part audio-documentary for Czech Radio, Magnified Heart. She is the author of several audio-documentaries for slovak radio. In 2020, she published her debut collection of short-stories, Unicorns, for which she received René Anasoft Litera Prize – the prize voted by high school students and the prestigious Anasoft Litera Award 2021.

Barbora Hrínová **SK**

Saturnov návrat

(úryvok z poviedky z knihy Jednorožce)

Kedysi bolo celkom samozrejmé, že po sobote nasleduje nedeľa, ale už dlho žije v nerozlíšenom toku dní, v ktorom je každý potenciálne pracovný. Pamätaj, aby si deň sviatočný svätiteľ, prebehne jej hlavou kacírka myšlienka. V Mútnom sa nesmie v nedeľu ani prstom pohnúť. Nieto ešte pomáhať niekomu k rozvodu.

Zajtrajšie hodiny vyplní inak: pospí si do desiatej a potom zavolá Vandu do mesta. Dajú si príjemný brunch. Potom sa vyberú za Klárou. Snáď už bude zotavená a nikoho nezhodí zo sedla. Ak by pršalo, má náhradný program: vlastivedná vychádzka. Na sieti koluje zaujímavý event: bohatstvo malieb františkánskeho kostola. Tam pozdvihne svoju myseľ. Keď už nie v mešite, ako to môže urobiť Kristína v Dubaji, tak aspoň v katolíckom svätostánku v Bratislave. Potom pôjdu s Vandou do podniku na pohár vína. Oznámi jej, že zabukovala ten Paríž.

Z vychádzky sa vráti s celou fľašou omšového vína. Stojí načatý na kuchynskej linke. O jedenástej večer zaklope na dvere mojej izby.

„Ďalej.“

Opre sa o zárubňu, v ruke má ďalší naliaty pohár. Na sebe pyžamo s Medvedíkom Pú a v očiach radostný výraz.

„Synaková povedala, že zaplatí.“

„Kto je Synaková?“

„Jedna z tých, čo nám dlžia. Kurucz bol nevrlý, ale hodil nejaký dátum. Horváth mi nebral, tak som mu nahrála výrečný odkaz.“

Okolo hlavy jej víria vlasy uvoľnené z copu.

V pondelok vôbec nezaregistrujem, kedy prišla domov. Musela nečujne privrieť vchodové dvere. Do večera nevychádza zo svojej izby. Sú obkolesené tichom, zapochybujem, či tam vôbec je. Okolo siedmej to už nevydržím, musím si zapáliť. Romana sedí meravo v kresle v upratanej izbe.

„Nejdeš na balkón?“ opýtam sa.

Pokrúti hlavou.

„Stalo sa niečo?“

Dlhšie je ticho, až nakoniec pootvorí pery.

„Dala mi výpoveď. Okamžitú.“

Najbližšie dni ju na byte takmer nestretávam. Nič si nevarí, nerozpráva, nesprchuje sa.

Pripravujem si v kuchyni čaj, keď náhle vyjde z izby. Zastane uprostred miestnosti ako rečník na Forum Romanum:

„Naši starí rodičia prežili vojnu, rodičia studenú vojnu. Netreba z toho robiť veľkú vec. Rozposlala som päť životopisov. Jeden aj do Berlína.“

Zakaždým, keď nasledujúci týždeň prechádzam potichu cez jej izbu, spí. Nechcem ju rušiť, cigy si začnem zapalovať u seba z okna. Po niekoľkých dňoch k nej predsa len nakuknem. Začínam mať obavy. Leží na boku, sleduje ma letargickým pohľadom.

„Nechceš číslo na môjho psychológa?“ opýtam sa.

„To je ten jediný dôvod, kvôli ktorému vychádzaš z bytu?“

Uvedomím si, že vlastne áno.

„Musí to byť čarodejník. Vyskúšam.“

Netuším, či sa mu ozvala. Niekam sa na dve hodiny vytratila. Možno len bola vysypať smeti na opačnom konci mesta.

Prekvapí ma rázne zaklopanie na dvere mojej izby. Preľaknem sa, či v zamyslení nezabudla zamknúť a do bytu nevošiel cudzí človek. Ale je to ona. Učesaná, pekne oblečená, odhodlaná. V ruke má elegantný kufřík na kolieskach. Napadne mi, že sa jej ozvali z toho Berlína.

„Ideš na pohovor? Gratulujem!“

„Idem domov. K našim. Nevieť na ako dlho. Poliala by si mi zatiaľ kvety?“

S radosťou, pomyslím si a kvety zalievam po troškách každý deň. Po troškách sa aj osmeľujem. Preložím jazdecké nohavice a sadnem si do jej kresla. Lahnem si do jej postele. Na chrbte, s rozpaženými rukami sa zadívam na strop. Štruktúra popraskanej omietky je iná ako u mňa. Pripomína rozstrapkaný, nervózny blesk. Rozmýšľam, či ju to nejako ovplyvňuje, podobne ako čiary na dlani.

Pristavím sa pri výklenku s cennosťami. Vedľa brošne je pohodený útlý album s rodinnými snímkami. Niektoré sú ešte čiernobiele. Dve dievčatá. Asi so sestrou. Sedí medzi podobnými chlapcami na sánkach. Asi bratia. Vyskytujú sa aj na lavici pred domom. Svadobná fotka mamy a otca, pán a pani Olšovskí. Romanin počiatok. Dvojrôčná úzkostlivo zvierá čiesi koleno. Asi mamine alebo krstnej mamy. Na ďalšej ako vytiahnutá vysmiata tínedžerka podáva niečo svojej starkej. Na stoličke sedí vráskavá žena v šatke a kroji, obyčajná dedinská babka. Romana je zrejme prvá vo svojej rodine s vysokoškolským diplomom. Ale možno ju predbehol otec. Ženíchovi na svadobnej fotke pripíšem aprobáciu telesná výchova – zemepis.

Spisovateľ musí o svojej postave rozmýšľať viac, než by toho bola schopná ona sama. Spomeniem si na eseje Milana Kunderu, zalejem vres a hneď sa cítim menej previnilo.

Vo vlaku civie z okna na krajinu, ktorú nechávajú za sebou. Pripomína jej to, že aj v živote cúva. Nikdy si cestu do Mútneho príliš neuvedomovala. Vždy iba tie do Bratislavy. Za nejakým cieľom. Zápis na vysokú školu, skúšky, promócia. Pohovor do zamestnania, nástup k Doktorovi, kde bol každý jeden prípad výzvou. Kľúče od prvého podnájmu, ten pocit víťazstva, keď na Azalkovej 8 zložila svoje krabice. A nechala internáty za sebou.

Dnešná cesta je dôkaz, že všetky predošlé kilometre boli zbytočné. Akoby sa na horolezeckej stene vyškrabala len po istý bod a pustila sa. Jej skutočné určenie sa odohráva v smere Bratislava – Trnava – Leopoldov – Piešťany – atakďalej – Kraľovany, kam ju príde vyzdvihnúť otec. Pretože do Mútneho, samozrejme, ani osobný vlak nechodí. Celou cestou budú v jeho sedemnásťročnej felícii mlčať. Pretože otec bude sklamaný až tak, že sa jej nič neopýta. Záleží mu síce na tom, aby sa doma zjavovala tesne pred Vianocami, ale takto nezmyselne v polovici novembra, to bude pre neho katastrofa.

Saturn's Return

(excerpt from short-story)

It used to be obvious that Sunday comes after Saturday but she has long been living in an indistinguishable flow of days in which each one is potentially a work day. Remember to honor every holiday, the heretical thought crosses her mind. In Mútna you can't move a finger on a Sunday. Not to mention help anyone with a divorce.

She will spend tomorrow differently: sleep until ten and then call Vanda to go out. They will have a pleasant brunch. They will go see Klára. Hopefully she will have recovered and won't throw anyone off the saddle. If it rains there is an interesting event she stumbled upon on the web - Bratislava Secret: Black Madonna. She will lift her spirits with her. If not in a mosque, how Kristína can do it in Dubai, then in a catholic shrine in Bratislava. Then they will go and have a glass of wine in an establishment with Vanda. She will announce to her that she has booked Paris.

She returns from the outing with an entire bottle of sacramental wine. It stands on the kitchen counter, already started. At eleven she knocks on my door. "Come in." She leans against the doorframe with a glass of wine in hand. She has Winnie the Pooh pyjamas on and a joyful expression.

"Synaková said she'd pay."

"Who is Synaková"

"One of those who owe us. Kuruc was unpleasant but mentioned some date. Horváth didn't pick up so I left a long message."

Hair loosened from her ponytail is swirling around her head.

On Monday I don't register at all when she came home. She must have closed the entrance door silently. She does not come out of her room until the evening. I am doubtful she is even there. At seven I can't stand it anymore and have a smoke. Romana is sitting stiffly in the armchair in the cleaned up room.

"Want to go to the balcony?"

She shakes her head.

"Did something happen?"

She is silent for a long moment until she finally parts her lips.

"She fired me. Effective immediately"

The following days I don't meet her around the flat at all. She doesn't cook, doesn't speak, doesn't shower.

I am preparing tea in the kitchen when she suddenly exits the room. She stops in the middle of the room like a speaker at the Forum Romanum.

"Our grandparents survived the war, our parents the cold war. No need to make this a big issue. I sent out five CVs. One to Berlin."

The following week, every time I silently pass through her room, she is sleeping. I don't want to disturb her, I started smoking out my window. After a couple days I go in and take a peek anyway. I am starting to have concerns. She is lying on her side, lethargically observing me.

"Do you want the number for my psychologist?" I ask.

"Is that the only reason you leave the flat?"

I realize that it's true.

"He has to be a wizard. I'll try it."

I don't know if she contacted him. She disappeared somewhere for two hours. Maybe she just went to take out the trash to the other end of town.

An abrupt knocking on the door surprises me. I get a bit scared that in her absentmindedness she forgot to lock the door and some stranger came in. But it is her. Combed, nicely dressed, determined. She is holding an elegant suitcase on wheels. It occurs to me that she got a response from Berlin.

"Are you going to an interview? Congratulations!"

"I am going home, to my parents. I don't know for how long. Could you water the flowers for me in the meantime?"

From Slovak translated by Barbora Hrínová.

Olena Husejnová (Ukrajina / Ukraine)

(1979) je ukrajinská poetka. Jej voľné verše sú intenzívne autobiografické a zaoberajú sa pamäťou, poznatkami, úzkosťou, hranicami nádeje a reality a nezvratnou povahou skúsenosti. Olenina poézia chce oslobodiť ženské písanie od boja proti patriarchálnym štruktúram jazyka tým, že vytvára vlastné teritória, na ktorých neplatia mužské pravidlá — od dievčenskej izby po celé mesto. Jej prvá básnická zbierka, Vidkrutyi Raider (v slovenskom preklade Spiatočný lístok), vyšla v roku 2012 a zaradila sa medzi top 10 kníh Ukrajinského knižného veľtrhu a medzi 20 titulov vybraných Lvovským vydavateľským fórom. Jej druhá kniha Superheroi (Superhrdinovia) vyšla v roku 2016 a bola vyhlásená za najlepšiu ilustrovanú knihu roka. V roku 2017 prezentovala Husejnová svoje básne na medzinárodnom literárnom festivale Authors' Reading Month. Jej poézia bola okrem slovenčiny preložená aj do angličtiny, poľštiny, češtiny, ruštiny a litovčiny. Pracuje ako rozhlasová moderátorka a producentka pre Ukrajinský rozhlas, a vysielala naživo pre rozhlasovú verziu ukrajinského 24-hodinového spravodajského maratónu.

(1979) is a Ukrainian poet, whose intensely autobiographical free verses explore memory, knowledge, anxiety, the boundaries of hope and reality, and irreversibility of experience. Olena's poetry aims at freeing women's writing from fighting patriarchal structures of language and does so by creating territories of one's own where men's laws do not apply – from a girl's room to an entire city. Olena's first book of poetry, Vidkrutyi Raider (Open Rider), was published in 2012 and immediately impressed: it ranked in top 10 books of the "Ukrainian Book Arsenal Fair", and placed in the top 20 of the Lviv Publishers' Forum. Olena's second book of poetry Superheroi (Superheroes) was published in 2016. The Ukrainian Book Arsenal fair voted it as the best illustrated book of the year. Currently she is working as radio host and radio producer on Public Broadcasting Company of Ukraine and as a live host in the 24-hour The United News Marathon (radio version).

Olena Husejnová

UA

Valentine

Bola taká čistá ako dieťa.
Bude prevliekať niť uchom ihly
na prvýkrát.
Bude písať na Twitteri, že správy zo Sýrie
sú deň čo deň strašnejšie.
Zavolá si kamarátky na pyžamovú párty
a kým budú piecť vanilkové keksy,
zaspí na gauči.
V spánku bude počuť, ako klebetia
o jej disneyovských svetoch,
o jej platonických láskach,
bude chodiť na výlety s veľkým psom,
takým sivým ako severné leto,
bude sa s ním deliť o svoju desiatu
a zverovať sa s tým, o čom mlčala na pyžamovej párty.
Všetko bude mať tak, ako má byť –
priesvitné dlane, modré oči, detské hry.
A nie je to vlastne, dočerta, jedno, aká bude?
Kreslím okolo nej kriedový kruh:
– Zostaň
na poslednom poschodí vysokého domu
ďalekého mesta.
Hojdaj sa, ako v detskej kolíske.
Bozkávaj svoje priehlavky z ropy.
Pravý, ľavý.

1993. máj.

Bol taký vlak –
dymiaci a dlhý.
Páchol zatuchnutou posteľou,
čiernym čajom.
Viezol si sa v ňom.
Okno naproti
medzi bočnými lôžkami –
horným a dolným –
sa černelo ako papuľa
niekoho, kto si nečistil zuby.
„A čo ak zrazu,“ pomyslel si,
„práve teraz začnú strieľať
a trafia okno
medzi bočnými lôžkami –
horným a dolným.
Tam za oknom v poli
začnú strieľať
niečím
vysoko presným
alebo nie veľmi vysoko presným –
a trafia.
Čo potom bude
medzi bočnými lôžkami –
horným a dolným?“
Ale v poli
nebolo nič.
Alebo nikto.
Alebo si si nestihol všimnúť
ani jeho, ani jeho
zbrane.
Vlak šiel ďalej,
dymiaci a dlhý,
koľajnice
ho uspávali,

okno zatváralo svoju papuľu
medzi bočnými lôžkami –
horným a dolným.
A tvoje oči sa zatvárali.

Na povrchu

1

nezdriavaj sa
v meste, kde mizne voda.
nezdriavaj sa
na ulici, kde nezostali susedia.
nezostávajú
v dome, v ktorom sa drží všetko
z domu, na ktorom sa drží všetko.
utekaj ako prvý
nepoužívaj slovo „utekať“
prekračuj hranicu akoby si ju naozaj videl
meškaj
rok, alebo radšej dva
vynechaj masaker v Kielcoch.
stihni premiéru bikín.
nesleduj jej kariéru
jej cigarety a tabletky
nehovor s ňou o vode
nevrav jej že je cudzia
a nedotýkaj sa jej vlasov
žltých ako seno
nepredstavuj si že sú to vlasy
Rity Maše Aliny
a ďalších dvadsiatich piatich
a ďalších tristoštyridsiatich
a ďalších štyristotroch
a ďalších štyristodesiatich

2

iba v marci

iba vo februári

na úsvite

môžeš si zobrať

sladké mlieko

do glazovanej misky

nasypať

cukor soľ sódu vanilku

rozbiť vajcia

-

hustne hustne

pečie sa až sa robí kôrka

iba vo februári

iba v marci

3

Pane našich bylín a vetrov

nájdi pre mojich priateľov

v kufroch ich áut

vo vreckách ich

kufrov zbalených za pol hodiny

svadobnú fotku starého otca a starej mamy,

ktorí sa stihli zobrať v septembri 1939,

alpakové lyžice

vyčistené až k striebornému lesku,

hidazepam

čokoládku Olenka

pas, sobášny list,

vojenskú knižku,

mak, pamäť,

snehovú áriu.

Pane všetkých ciest a sťahovaní

nájdi pre cudzích ľudí

bezpečnú cestu, zelený koridor,

vo vlaku lôžko

(a keď sa nepodarí, tak ležadlo)

čistú vodu, teplé jedlo,
(a keď sa nepodatí, tak studené)
urob ich neviditeľnými, keď ich hľadajú cudzí ľudia
urob ich veľkými, keď ich hľadám ja
pomáhaj, aby sa dovolali
prinášaj správy
pracuj bez prestávky.
Pane mojej abecedy
zachráň mojich mŕtvych
zapiš ich mená
v ukrajinčine.

Z ukrajinských originálov preložil Valerij Kupka.

Valentine

She'll be bright, bright as a child.
She'll pull the thread to the eye of a needle
on the first try.
She'll post on Twitter about the news from Syria,
getting scarier by the day.
She'll call her friends on a pajama party,
and while they bake vanilla cupcakes,
she falls asleep on the couch.

While napping, she can hear
how they are gossiping
about her Disney sweaters,
her platonic loves.
She'll go hiking with a big dog
as grey as Nordic summer.
Will share with him sandwiches
and what she was silent about at the pajama party.

She'll be all right –
with her
transparent palms, blue eyes, children games.
But what the hell is the difference, what she will be?
I'm drawing a chalk circle around her:
– Stay
on the last floor of the tall house
in a distant city.
Swing, as if in a baby cradle.
Kiss your oil metatarsals.
One right, one left.

1993. May

There was such a train –
long one and dusty.
It was breathing the fusty sheets,
Black tea.
You rode that train.
The opposite window
Between the side berths –
Upper, lower –
Blackened as mouth
of someone who did not brush his teeth.
«But what if, – you thought, –
They'll start shooting now.
And hit the window
Between the side berths –
Upper, lower.
Outside the window, in the field
They'll start shooting
From something
High-precision
Or even not at all –
and hit.
What happens then
Between the side berths –
Upper, lower?»
But there, in the field,
was nothing.
Or no one.
Or you didn't make it to notice
Neither him, nor his
Weapon.
The train went on,
Cradled by
The track,
Dusty and long.

The window has closed its mouth
Between the side berths
Upper, lower.
And your eyes have closed.

On the surface

1

don't stay too long
in the city, from where the water is disappearing.
don't stay too long
on the street where are no neighbors left.
don't stay too long
in the house that has room for everything.
from the house that holds everything on
run away first.
don't use the words „run away“
cross the border as if you can actually see it.
come late
for a year, or better for two.
skip the massacre in Kielce.
make time for the bikini premiere.
don't follow her career
her cigarettes and medications
don't talk to her about the water
don't call her alien
don't touch her hair
yellow as hay
don't imagine this is the hair of
Rita, Masha, Alina
and twenty-five more
and three hundred and forty more
and four hundred and three more
and four hundred and ten more

2

only in march
only in february
at the dawn
you can gather
sweet milk
into an enamel bowl
add
sugar salt soda vanilla
break eggs
-
thickens thickens
baking till the crust
only in february
only in march

3

54

Lord of our grasses and winds
find for my friends
in the trunks of their cars
in the pockets of their
suitcases packed in half an hour
the wedding photo of their grannies,
who managed to marry in August 1939,
copper-nickel spoons MHL,
polished to a silver sheen,
hydazepam
"Olenka" chocolate,
passport, marriage certificate,
military ID,
poppy, memory,
snow part.
Lord of all the routes and relocations
find for strangers
a safe road, a green corridor, a place in a compartment,
(and if it doesn't work out, in a platzkart)
clean water, hot food,

(and if it doesn't work, then cold one)
make them invisible when strangers are searching for them
make them big enough when I'm searching for them
help to get them on the phone
deliver messages
work without weekends.
Lord of my alphabet
save my dead
write down their names
in Ukrainian.

From Ukrainian translated by Khrystia Leshchuk.

Jana Karšaiová (Taliansko / Italy)

narodená roku 1978 v Bratislave, herečka a autorka, žila v Prahe, Ríme a Verone, od roku 2002 pôsobí v Taliansku, kde vedie divadelné dielne a píše. Jej prvotina Divorzio di velluto (Zamatový rozvod) je jedným z dvanástich kandidátov na taliansku literárnu cenu Strega 2022.

was born in 1978 in Bratislava. Actress and author, lived in Prague, Rome and Verona, has been working in Italy since 2002, where she runs theater workshops and writes. Her first novel Divorzio di velluto (Velvet Divorce) is one of the twelve candidates for the Strega 2022 Italian literary prize.

Jana Karšaiová
IT

Zamatový rozvod

(úryvok z románu)

Keď vošla do Bratislavy, premkol ju ako vždy pocit, že je to posledný raz, nevenovala mu pozornosť a automaticky sa riadila smerovkami s označením Dúbravka, jej štvrt'

Z auta zaregistrovala dva nové nočné kluby, dievčatá na pútačoch sľubovali zábavu a diskretnosť. Keď bola malá, v jednej z tých budov každý utorok prehrávala stupnice, skôr než sa pustila do Chopinových alebo Bachových prelúdií.

Po falošnom tóne ju pani učiteľka Csaková udrela pravítkom po dlani zospodu smerom hore, ruka jej vyletela do vzduchu ako vystrašené vtáčča. Pri hodinách klavíra sa naučila znášať bolesť bez mihnutia oka.

Nad domom na konci starej Dúbravky sa týčil činžiak a vrhal ho do večného tieňa, spomedzi stien prenikala zvučka televíznych novín o dvadsať nula nula. Mama otvorila dvere, pozrela na ňu, potom pozrela za jej chrbát, akoby ešte niekoho hľadala. Katarína sa usmiala a mama ju objala: bolo z nej cítiť rozotretý cesnak. Objatie neopätovala, jedna ruka zostávala zakvačená v držadle kufra, druhá visela pri boku. Mama sa odtiahla, povedala: „Pod', zohrejem ti večeru,“ a vošla dnu. Otec sa objavil vo dverách kúpeľne, položil jej ruku na plece, držal ju tam dlhšie než zvyčajne, Katarína vtiahla nozdrami vzduch a z otca nebolo cítiť nič.

1.

„Si stále krajšia a krajšia! Pôjdeš so mnou?“ opýtal sa otec na druhý deň.

Mal na sebe hrubú zimnú vetrovku, ktorú Katarína na ňom ešte nikdy nevidela, možno mamina iniciatíva. Na hlave mal čiernu šiltovku, vrch hlavy mu nechávala odkrytý. Zopakoval: „Pôjdeš so mnou?“ Katarína mu pozrela do očí, potom prikývla a zakričala smerom ku kuchyni „my ideme.“ Vyšla za ním von, chodník bol mokrý, posypaný hrubými kryštálkami soli.

„Kam ideme?“ opýtala sa Katarína.

Jozef vystrel ruku, ukázal jej žltú sieťovku, ona sa naňho usmiala, pocítila chuť pritisnúť sa k nemu.

Na „terase“ uvidela nové obchody. V čase komunizmu bola „terasa“ obchodné centrum s potravinami na prízemí. Po roku 1989 centrum podelili na množstvo malých prevádzok. Teraz sa to volalo Jednota, štít prekrýval takmer celý nápis „Potraviny“ vyrytý v šedej omietke.

Rad bol dlhý, Jozef žmurkol na dcéru: „Neboj sa, vyberieme si poriadne veľkého.“

Dve deti hlbili jamky v piesku mokrom po snežení z uplynulých dní, žena s obrovským bruchom sedela na lavičke a pozerala na ne. Jedno začrelo lopatkou prihlboko, a keď ju prudko vytiahlo, obsah vyprskol druhému priamo do tváre. Reakcia prišla okamžite. Žena niečo zavrčala a deti hneď prestali.

Postupovali v rade, pomalé krôčiky, stopy tých pred nimi. Katarína vedela čakať v radoch, naučila sa to v detstve, rady boli na všetko: na mlieko, na chlieb, na topánky, u doktora, v rade sa čakalo aj na to, aby deti v škole mohli vyjsť cez prestávku na chodbu.

„Šťastné a veselé Vianoce!“

„Šťastné a veselé aj vám, pán profesor!“

Chlap, ktorý predával ryby, v zelenej zástere zašpinenej od krvi a rybacích šupín, sa zaškeril na Jozefa. Otec si napravil šiltovku na hlave, mal ju teraz ešte väčšmi nakrivo ako predtým, a obrátil sa k nej.

„Chceme nejakého väčšieho, však, Katka?“

Katarína chvíľu pozerala do obrovského suda, potom ukázala na jeden z chrbtov pri okraji.

Chlapík ponoril sieťku, stačil mu jediný pohyb a znovu ju vytiahol aj s veľkým a ligotavým kaprom.

Hodil ho do cedidla na váhe, ručička sa rozkývala:

„Štyri kilá, pán profesor!“

Jozef spokojne zopakoval: „Štyri kilá!“

Katarína si pomyslela, že toľko by mohol vážiť novorodenec.

Predavač sa opýtal, či ho chcú živého, a zabalil ho do novín. Teraz kapry predávali aj vyčistené a naporciované, ale mama sa držala tradície. Kapor zakotvil v okách Jozefovej sieťovky.

58

Doma Katarína viac ráz opláchla vaňu v kúpeľni a pokúsila sa odstrániť najväčšie škvrny zoschnutou špongiou: „Daj ho tam.“

Jozef položil kapra na dno, vybalil ho z novinového papiera, zastrčil štupeľ a pustil vodu. Prúd dopadol na žltkastú stenu. Katarína sa posadila na okraj, ako to robila, keď bola malá, ponorila ruku do studenej vody a dotkla sa ryby. Kapor sa nehýbal, len otváral papuľku a veľkými dúškami naberal vzduch. Zdalo sa jej, že vidí malé pršteky, ktoré sa ho dotýkali, ktoré ho pohládzali, ktoré naňho špliechali vodu, že počuje výskanie a smiech. Zdalo sa jej, že na hlave cíti otcovo pohladkanie.

„Nechám ti ho na chvíľu,“ povedal otec, vyšiel z kúpeľne a zavrel dvere.

Katarína zostala pri kaprovi. Dotkla sa ho prstami a hneď začal plávať hore-dolu po vani. Vytiahla ruku a pozerala naňho.

Keď mama otvorila dvere a povedala: „Je čas,“ Katarína kľáčala pri vani a opierala sa laktami o kraj. Mama vytiahla štupeľ, vystrela sa a prikázala Jozefovi, aby jej rybu priniesol do kuchyne. Otec počkal, kým voda klesne, a chytil kapra, ktorý sa metal ako hladný novorodenec, do utierky na riad.

Z kuchyne bolo počuť tupý úder, potom ďalší a ešte aj tretí. Otec vyšiel s utierkou v ruke, Katarína sa naňho usmiala, on pokrčil plecami.

Z talianskeho originálu preložil Stanislav Vallo.

István Kemény (Maďarsko / Hungary)

maďarský básnik a prozaik, narodený v Budapešti v roku 1961. Jeho prvá zbierka poézie vyšla v roku 1984. Je autorom viacerých kníh poézie, esejí, ako aj dvoch románov. Jeho básne boli publikované vo viacerých zahraničných antológiách. Samostatné básnické zbierky mu vyšli v nemeckom, francúzskom, španielskom, poľskom a rumunskom preklade. Jeho tvorba získala v Maďarsku viacero ocenení.

poet and writer born in 1961 in Budapest. He completed Hungarian studies and History at ELTE Budapest University, graduating in 1990. He taught creative writing at ELTE Budapest University, at JATE University of Szeged and at Pázmány Péter University. He also worked as a TV series writer. His first volume of poems was published in 1984. He has written several Hungarian books (poems, novels, essays) and his poems have been included in international anthologies. His poetry was published abroad: in German, French, Bulgarian, Spanish, Polish, Romanian. He also wrote two novels; one of them was published in Vienna. Kemény received several literary prizes for his poems, novels and essays in Hungary. His latest book, a selection of new poems, was published by the Magvető in 2021.

István Kemény
HU

Verš kráľovnej z detstva

Krásou leva sa kocháš pokojne
cez mreže rovnako ako
zdrvivúcou silou citov v básni.

Nádej

Videl som to celé a vedel som, že stojím na kopci,
detaily potichu zuneli tam dole,
tu hore teraz nechýbal ani jeden.
Sem hore som sa prišiel pýtať, no veštica
šla domov k synovi v horúčkach.

Otázku som sotil do priepasti,
skackavo sa stratila, hoci bola veľká:
pozostatok nerozbitného skla!
Len moje srdce sa potichu pýtalo:
milá krv, kamže sa dnes prejdeme?

Predtým by som bol v rozpakoch,
lebo odtiaľto vedie cesta už len nadol,
a tam až boh nechodí.
Ale teraz tu bol a neskôr ma aj odprevadil:
bez slova sme šli dolu dvaja.

Ale to bude až na konci a ja tu len tak stojím,
a cítim, že sa začnem smiať:
ako som sa stal natoľko osamelým,
a že je to úplne nemožné a len nedorozumenie,
ale inak to už nikdy nebude.

Plast

Plast tu zrazu len tak bol,
hoci ho nikto nevynašiel.
Vymyslelo ho aspoň sto nemeckých vedcov
s učesanými bradami alebo ani jeden.
Plast nemal žiadnych rodičov,
vyrastal v ústavoch.
Nikdy ho nikto naozaj neľúbil,
bol slabý, ľahký a smrdel,
keď horel. Používali sme ho ako tašku,
ako balón, na takmer všetko,
ale nezastali sme sa ho, keď mu nadávali.
Z pomsty nikdy neutiekol,
len sa na nás škeril z kríkov a keď
sa v šere zdal byť lebkou,
zahanbil aj samu smrť.
A raz, raz sa stalo... ale akosi sa nikdy
nič nestalo.

Níl (Nílus)

Ak si už aj ty bol raz Níl, na smrť
unavená rieka v Egypte,
prebudil si sa na šesťtisíc
kilometrov dlhej šmykľavke,
pariac sa a bez prikrývky
v jedno takmer uplynulé popoludnie
medzi dvoma šuštiacimi brehmi,
čo si robil, kde si bol v noci,
s kým, v akých dažďoch, aké
fľakaté, pásikované, šupinaté
zvery ťa pili a púšťali
do teba krv, ako
si sa dostal domov a
koľkýkrát to už robíš –
tak vieš, že si veru
Níl v Egypte a ty si
Níl v Egypte, teda
už nebudeš mať viac prítokov,
o daždi ani nesnívaj,
slnko ťa suší a ľutuje,
vietor ťa suší a ľutuje,
datle ťa sušia a ľutujú,
len púšť je prekvapená
tebou ako každé ráno,
Níl, Níl, a ty ešte žiješ?
ale potom sa aj ona nad teba
povznesie a rozhorúči sa,
takže ak vidíš, že niet pochýb,
opäť je z teba Níl,
voda, kde voda nemá miesto,
takto vznikla rieka, takto je rieka,
takto je dobre tá rieka, nebude predsa lepšia,
tak si teraz predstav, že
si naposledy Níl v Egypte,
a teraz za zamysli, Níl,

čo si zač,
čo všetko si,
rieka-pustovník vyhnaný do samoty,
silná, odolná, asketická rieka,
spoľahlivá, trpezlivá rieka,
dobrý rodič,
vychoval si driečne a pracovité ženy, mužov
a živých ich podnes, tých,
ktorí ťa milujú, vážia si ťa a majú v úcte,
upokoj sa, Níl,
odviedol si si prácu,
teš sa aspoň trochu,
lebo teraz už
ostaneš Nílom:
vydržíš až po slanú vodu
už sa viac nevyparíš
vždy znova nečakané
prekvapenie jednorázová náhoda
zázrak

Z maďarských originálov preložila Lenka Nagyová.

Struggle with Substance

The moon, for examle, is only a jewel,
around dusk, on the pine tree, for me. But
only if no dew covers its branches.
The moon, for example, is only a jewel.

And of course the pine tree is also a jewel
and not inferior at all. And man is the one
who can wear it - -
but, after all, it's only a pine tree.

Finally, the man is also a jewel
with his real love themes,
standing either as an ideal, or a doorman.
Of course. The man is only a jewel.

But...

I wrote this when I was desperate
and scooped jewels from under my nails - -
it seemed outside a cat was crying - -
inside I preparing my first sermon

From Hungarian translated by Gábor Gyukics and Michael Castro.

Grand Monologue

The French will come to rule us once again
And splendid knightly orders be persuaded
To follow in the train of yet another
Lousy king towards the Holy Land,
Though he, en route, will stop to fight a battle
One would have thought impossible to lose
In whitch they, and their enemies, all die -
And what shall issue forth from this on earth

To greet the daylight? Well, there was a storm
Last night, with rain, and then on Tuesday what
The forecast said would happen, happened, and
The French returned to rule us once again.

When we say 'French', we really mean the past,
The Gothic, Ancien Régime, the Terror,
Each of which, unparagoned in its style,
Epitomised uniquely a modality
Humans lived and died in. Nevertheless
By Gothic, Ancien Régime and Terror,
We also mean the Church, the Courtly Gardens
And the atrocious gas chambers – although
One day these things will also be forgotten,
And that will simply be that, and then suddenly,
The churches, courtly gardens and gas-chambers
Will turn alike into a sort of warm
Sunday afternoon in a quiet house
Sequestered far away up the Po Valley
With a monkish-looking jalopy in the courtyard
And the year 1938 will be no more
Than the year Mother was born, and the ladle
Used for serving at lunch fell in the bowl
And vanished in the bouillon several minutes
Meanwhile a longish afternoon's expected
Though with no more omens, things having gone
Quiet for a change on that front nor shall we
Start trembling if, the whole night long, the foliage
Of our health keeps rustling in the west wind
For we have been changed back into a forest
And all that's left inside the house is the droning
Of a vacant screen instead of the sea and
Nel mezzo del cammin di nostra vita
A big dark yawning alley gapes and nothingness.

Hana Lundiaková (Česká republika / Czech Republic)

(1978) sa narodila v severovýchodných Sudetách v Broumове, ktorý je obklopený zalesnenými kopcami a túči sa nad ním benediktínsky kláštor. Spisovateľka a songwriterka je na nezávislej hudobnej scéne známa pod pseudonymom Stinka. Vydala oceňované knihy Vrhnout, Černý Klarus a Imago Ty trubko (nominácia na Magnezia Litera, Česká kniha roku). Jej nezameniteľný barbarský, animálny, slobodomyselný, magický štýl písania se premieta aj do jej piesní, ktoré vyšli na albumoch Krrrva!, Bído, čau, Neviňátko. S whitmaniánom Ondřejem Skovajsou spolupracovala na preklade Listov trávy Walta Whitmana. Preložila román Aram slovenského klavírneho virtuóza Adama Stráňavského. V roku 2021 vyšla jej štvrtá kniha, provokatívny román Co je ti do toho. Aktuálne pripravuje knihu poviedok Planetky, scénár k filmu a venuje sa maľbe. Celé jej dielo sa vyznačuje solitérnosťou a ťažko ho zaradiť do určitého prúdu.

(1978) is an author and song writer who performs under the alias Stinka. Her books Vrhnout, Černý Klarus and Imago Ty trubko were well received and nominated for prestigious literary prizes (Magnezia Litera, Czech Book of the Year). Her unique, barbarian, animalistic, freethinking, magical style of writing translates into the songs on her albums Krrrva!, Bído, čau, Neviňátko. She has collaborated with whitmanian Ondřej Skovajsa on the translation of Walt Whitman's Leaves of Grass. In 2021 her fourth book, the provocative novel Co je ti do toho (None of Your Business) was published. She is currently working on a short-stories collection titled Planetky (Small Planets). She is also writing a screenplay and painting.

Hana Lundiaková

CZ

Hyena

(úryvek z novely)

Po noci strávené v nonstopech nemůžu svou fakultní kávu ani vidět. Uvařím si silný earl grey a zapálím cigaretu. Otevřu okno a pozoruji chvění koruny stromu. Vedle jmelí se usadil krkavec. Veliký a krásný. Teď kdyby koule jmelí udělala chramst a ve vteřině jej sežrala, vůbec bych se nedivil. Típnu cigáro v půli a schovám si je. Usednu k rozdělané práci. Tento student mi přišel vždycky zajímavý. Čtu se zájmem. Ověřuji výpočty. Na chlast nemám ani pomýšlení. Přesně ten druh kocoviny, kdy je mi snesitelně, byť mám v očích žiletky: dobře ti tak.

Kručí mi v břiše. Sjednu proto výtahem do přízemí a v bufetu si koupím tři rohlíky a 200 gramů vlašského salátu. Vystačí mi to na celý den.

Láduji se s chutí. Polovinu mám již v sobě, když někdo klepe. To nebude Krejza. Zní to ostřeji.

„Dále!“

Do místnosti vklouzne patka vedoucího katedry.

„Adame, stav se po svačině u mne, prosím, potřebuji s tebou mluvit.“

„Jistě,“ spolknou majonézové sousto a cítím každý milimetr těla, jímž sklouzává do žaludku.

Co zase chce, Glum jeden odporný? Vskutku mne baví poslouchat ty kecy! Hází jmény světově uznávaných vědců, jako by to byla jeho poletující patka, na čem jejich kariéry závisejí. Dostal se s tím vysoko. Kráčejší manifestace neupřímnosti.

No nic, dožvákám a jdu za ním do jeho kanclu. Klusáková zřejmě žalovala.

„Posad' se, Adame, prosím, budu stručný!“ pokývne patkou k prázdné židli.

„Děkuji, mám dnes ještě hodně práce.“

„Věřím! ... Podiv, Adame, vím, že to nemáš jednoduché, jak to říci pregnantně...“ pochoduje místností sem a tam.

„Nemám proti tobě osobně nic. ... Pochop, že jsme tu spolu proto, abych ti pomohl... Jednoduše...

Domnívám se, že tvé sebehodnocení je poněkud, ehm... jak bych to... nízké. Jednoduše, Adame,

připadá mi, že jako profesor našeho ústavu bys měl vystupovat sebedůvěrněji! ... Jak bych to? ...

I studenti si již všímají, ehm, jistého poklesu... u tebe... a evaluace tomu odpovídá. ... Všechno jde

mnohem rychleji kupředu, než si myslíš... i studenti jsou nyní rychlejší... Řekněme, že mohu ještě

semestr dva tři počkat. Pak budu muset, ač nerad, jednat. Adame, vždyť jsme přátelé a musíme si

pomáhat... Klíč je... sám dobře víš... ve tvém... se-be-vě-do-mí. SE-BE-vědomí.“

Zírám na toho pochodujícího mladého čuráka jako mánička na svazáka. Nejsem mocen slova.

Beztak mne ke slovu nepustil. Rudý jsem až na koulích.

„Dobře, já bych tedy šel. Ahoj!“

Podá mi ruku. Nepřijmu ji. Co bychom také stvrzovali.

Jsem zralý na vyprošťováka. Kretén!

Zkurvené sebevědomí! Co to kurva je? Nízké sebehodnocení, nízké evaluace! Co tím chce říci? Kretén jeden. Co si o sobě ten blbeček myslí! To si přečetl v nějaké příručce! Nesahá mi ani po kotníky. Nebo sahá? Ne, tedy ano! Ten debílek mi na ně sahá. Slizce. Ohmatává mou achilovku a mne se to skutečně velice dotýká. Nesnáším tu jeho zkurvenou péči. Pozve si mne na kobereček, jebe mne, a přitom z toho dělá dobročinnost. A pravda je kdesi jinde!

Sám jsem ho sem dostal, protože jsem se v něm zprvu viděl. Avšak to je pryč! A... A... teď? Ne, to není on! Ne, to nejsem já! Ne, to opravdu nejsme my! Jaké nízké sebehodnocení? Jaké poničené sebevědomí? Eh, jak ten si sere do huby! Vymetá kluby, kam chodí pouze náctiletí, zlatá mládež, úchyláci a zoufalci, podvádí manželku se studentkami, šťáva mu teče z nohavice, a mně bude vykládat o malém... Čuráku!

Nejraději bych ho přidržel pod kohoutkem a pustil mu na tu jeho palici plnou řezanky studenou vodu. Vypadá jako kokot, s tím blond přičeskem. Nemohu pochopit, jak se někdo na takto vysokém postu může takto nejapně stylizovat. Vždyť on už vypadá jako čáryfuk, jak mu ta blond plešatící hlava prosvítá v tom peroxidovém armagedonu. A vously oňuňané od barbéra. Alespoň že chlupy na bradě, tu mlíčákovou řidinu, si nechal šedivé. Mohl z něho za pár let být důstojný Gandalf Bílý. Avšak takto... je z něho Glum. Ne, on prostě musí co čtrnáct dní sedět u lazebníka! Mohl by si zachovat tvář, to by ho ovšem předčasné zešedivění nesmělo tolik srát! Směšné pokolení! I vlastní ženě nechal napustit botox, kam se dalo, včetně mozku! Proč si lidé takto ubližují, proč? Nerozumím současnému světu. V tom má ostatně pravdu. Nerozumím. Ani zbla.

No a co! Tak mám malé sebevědomí a roztékám se, fyzicky i psychosomaticky, oblékám se z roku jedna dvě a mám mastný tenoulinký culík. Beztak to mám již odmalička. No a co! Tak mám malý klacík! Co je vám do toho, debílkové od barbéra! Aspoň jsem si s tím svým citlivým prckem za ten život užil něco srandy! Tímto svým pidižvíkovým klacíkem jsem podepsal Chartu, zatímco vy jste chodili po houbách, vy nutrie! Já nejsem žádný pižďuch, vy nebesky čitelní vychcánci! A jsem tady stále i proto, že jsem se na rozdíl od vás na tomhle směšném buzerplacu života ještě ani jedinkrát nepodělal. Nebo ano? Nikolivěk, pánové! Tak mi, prosím, jděte s těmi svými cennými radami a motivačními hecáty, laskavě, k šípku.

Jak by se ti, Glume, líbilo, kdybychom spolu osaměli, dva kohouti u ledového kohoutu? Jako tehdy v koupelně s mým malým bratrem.

Ne, zlo se nepřevléká za dobro, milášku! Ne, zlo má již zdálky průhledné žábry jako mladá lybiška! Ne, zlo zapáchá, ale ty budeš stále dělat, že šíří vůni pomněnek.

„Přidám ti teplou, neboj, přidám!“

„Prosím, pusť mě!“

„Né, vydrž, neuběhla ani minuta!“

„Děleeee, pusť mě, už to pálí!“

„Nekecej, jak to může pálit, pouštím jenom studenou vodu!“

„Prosím, to strašně pálí. Nevládnou tři minuty!“

„Zvládneš, já zvládl deset.“

„Ale sis ten proud reguloval sám.“

„Kdepak. Teklo mi to jako tobě.“

„Brácha, bolí to, mě pusť!“

„Ještě máš minutu, vydrž. Minuta do konce.“

„Hrozně to bolí! Přidej teplou... mě okamžitě pusť.“

„Dobře, přidám teplou.“

„Přidal jsi to?“

„Co?“

„Teplou vodu! Děleej! Síííím. Necítím nic. Necítím hlavu! Pusť mě, íííím, mě pusť, hajzle!“

„Ještě půl minuty, jsi hrdina! Půl minuty a máš osobní rekord.“

„... šíleně bolí... íííímh... necítím hlavu!“ chvěl se po těle, jež jsem pevně držel v kravatě, a plakal. Jeho horké slzy se marně mísily s ledovým proudem, který nepřestával rozřezávat jeho malou lebku. Stopky na plastových digitálkách jsem nesledoval od první minuty. Netuším, jak dlouho jsem jej trápil. Nehodlal jsem to zastavit, dokud mne to bavilo.

„Bolí, nebo nic necítíš? Pokud si neumíš vybrat... vyplývá z toho, že můžeš další minutu.“

„Necítím hlavu, pře...st...aň, hla...va... mi... upadne... hlava! ...hajzle! Íííím tě na kolenou.“

Povolil jsem. Malá lebka se svezla po hraně umyvadla a sklouzla na kachlíky. Ležel na zemi, štkal, schoulený ve fetální poloze. Chvějícími se pažemi objímal svou zmáčenou promodralou merunu na ragby. Na okamžik jsem se zastyděl. Pociťil jsem strach. Strach o něj, strach o sebe. Proud ledové vody, zdálo se, vypálil mu do týla malou plešinu. Vzal jsem jej za paži a odryl uplakanou fialovou tvář. Byla to tvář starce. Ulekl jsem se, že jsem jej zabil, a tak jsem do něho instinktivně kopl, aniž bych věděl, co dělám.

„Omluv se!“ zachrčel jsem. „Dělej!“

„Ty se omluv, tohle... bylo naposled. Všechno... jim řeknu! Všechno!“

„Drž hubu. Omluv se!“

„Za co, za co? ... prosím... nech mě... nech mě...“

„Omluv se mi za toho hajzla!“

„Za kterého, o čem... to mluvíš!“

„Debile, tys mi řekl hajzle, omluv se!“

„Hajzle!“

„Omluv se mi, prober se, blbečku!“

„Promiň!“

„Nahlas!“

„Promiň!“

„Promiň, brácho! Zopakuj to!“ přikázal jsem mu.

„Promiň, brácho!“ otevřel bolestí semknutá kukadla a vzhlédl ke mně opuchlýma žabíma očima. V bělmu čerstvá výšivka popraskaných rudých žilek. Krev se mi divoce rozpulzovala ve spáncích. Tehdy jsem poprvé v životě zapochyboval, že ze mne bude Člověk, Někdo. Do té doby jsem si byl jist, že mi stačí jediné zrnko písku a vytvořím z něj nový svět. Ten den jsem zapochyboval, že jsem správný. Jako kdyby mne zfalšovali.
Bože, vždyť přece dítě nelze zfalšovat!
Třeba jsem prototyp! První zfalšovaný muž na světě.

Helen Mort (Veľká Británia / Great Britain)

poetka a prozaička z Veľkej Británie. Je päťnásobnou víťazkou ceny pre mladých básnikov Foyle Young Poets, v roku 2007 získala ocenenie Eric Gregory Award a v roku 2008 cenu Young Writer Prize. Jej zbierka *Division Street* (vyd. Chatto & Windus) bola nominovaná na ocenenie Costa Book Awards a na Cenu T.S. Elliota. Jej druhá zbierka *No Map Could Show Them* bola nominovaná na Literárnu cenu Banff Mountain v Kanade. Vo vydavateľstve Tall Lighthouse jej vyšli dve krátke zbierky. Jej prvý román *Black Car Burning* vydal Random House v roku 2019. V roku 2018 bola štipendistkou Kráľovskej literárnej spoločnosti. Učí tvorivé písanie na Manchester Metropolitan University. Jej najnovšia básnická zbierka *The Illustrated Woman* vyšla v roku 2022 vo vydavateľstve Chatto & Windus.

poet and novelist from the United Kingdom. She is a five-times winner of the Foyle Young Poets award, received an Eric Gregory Award from The Society of Authors in 2007, and won the Manchester Poetry Prize Young Writer Prize in 2008. Her collection *Division Street* is published by Chatto & Windus and was shortlisted for the Costa Book Awards and the T.S. Eliot Prize. Her second collection *No Map Could Show Them* was shortlisted for the Banff Mountain Literature Award in Canada. She has published two pamphlets with Tall Lighthouse press. Helen's first novel *Black Car Burning* was published by Random House in April 2019. In June 2018 she was elected Fellow of the Royal Society of Literature. She lectures in creative writing at Manchester Metropolitan University. Her latest poetry collection is *The Illustrated Woman* (Chatto & Windus, 2022).

Helen Mort

GB

Vytratiť sa (Miznúci bod)

Alej stromov.

Alej holých, strieborných stromov, ktoré sa nikdy nedotknú.

Večer kvôli nim klesá na kolená, aby cez ne prekázol ako cez tunel,

čerstvý dážď si obliekajú ako rukavicu

a konáre pred sebou držia roztrasene, akoby to boli ruky pofrkvané cudzou krvou.

Naklonené aleje stromov

opité ešte za svitania

snívajú o svojich nových menách: promenády stromov, armády bledých stromov.

Nie. Aleje stromov pod alejami nočného vzduchu.

Usporiadané a udržiavané aleje vlniace sa dolu k Sablonu ako rozpustené vlasy,
ako slovo čo ti kľže po jazyku

allée, venir so zlým prízvukom

slová, ktoré takmer počuješ

keď ti šepkám pri líci, šepkám do ucha a zatváram oči

keď s tebou kráčam alejami namaľovaných stromov

olejomalbou v tieni, ktorú som si zarámovala a teraz ju držím v náručí

akoby tie vymyslené stromy čakali, až do nich vstúpiš.

Aleje stromov.

Aleje topoľov a líp. Dlhý, olemovaný rok, alej po ktorej ťa vidím kráčať.

A idem za tebou, aj keď sa k tebe nemôžem priblížiť.

Dobre známa pláž

Táto štúdia skúmala zoznamovacie metódy mužov
voči ženám ležiacim na dobre známej pláži.

Tieto ženy čítali (dobre známe)

ležiac na svojich plochých bruchách

niektorým na krížoch svietilo
nápadné tetovanie. Na dobre známej pláži

sa ženy venovali čítaniu
(plocho, na ich dobre známych bruchách)

muži obvykle skôr oslovovali
ženy s viditeľnými tetovaniami

nie kvôli tomu, že by také ženy
boli atraktívnejšie, ale pretože

tieto ženy
(dobre známe čítaním na svojich krížoch)

pretože verili, že potetované ženy
(muži dobre známi, ženy ležiace
na svojich plochých bruchách)

pretože verili, že
potetované ženy

budú prístupnejšie sexu
(dobre známemu, viditeľne svietiacemu
na ich krížoch)

prístupnejšie sexu
na prvom rande
než ich nepokreslené náprotivky.

*Zdroj: Psychology Today: What People Really Think About Women With Tattoos
(Psychology Today: Čo si ľudia naozaj myslia o ženách s tetovaniami)*

Pokreslená žena

Záznam o koži obete odhalil,
že bola celkom pokrytá tetovaniami:
nie ako mapa, čo pokrýva terén
ale ako rieka pokrývajúca kamene.

Dokonca aj vnútro uší
dokonca aj pysky ohanbia, aj
výčnelky na zadných zuboch. Veď to ani
nie je možné. Ako keby

chcela zabrániť tomu, aby sa jej
dotklo čokoľvek iné.
Nebola vysoká. Nemala ani široké ramená.

Jej ústa boli pravdepodobne malé,
ale určiť presné črty bolo ťažké,
tetovania mala vedľa seba
veľmi nahusto.

Dá sa povedať, že sa navrhla sama.
Najpôsobivejším kúskom bol kôň
týčiaci sa na jej chrbte
stojaci na zadných nohách, para syčiaca z nozdier.

Keď ju prvýkrát prezeral súdny lekár
tvrdil, že počul nejaký hluk – akoby padal veľký strom
rachot a potom zrýchľovanie
akoby sa odniekiaľ ozývalo dunenie kopýt.

Alfie

O čom som ti ešte nepovedala?
Už si počul o brezách železných
a o rozvážnom lete jastrabice
nad mojou hlavou

na prechádzke nesúc ťa v sebe
sa mi zazdalo, že ty a ja sme ako bábka
čo sa kolíše na zelenom kopci a že
tá jastrabica nás ovláda striebornými povrázkami.

A vieš aj o tom, ako mi v noci
tvoj kopanec a tvoj stisk rozochveje brucho
o ľahkosti tvojich nových kostí,
o tom, ako vo mne bolestivo rastieš.

Môžem ti povedať o tvojom otcovi
počuješ ho, ale ešte nevidíš.
Tak napríklad, jeho ramená
sú ako paprade a teplý piesok

a má oči svojho otca
strihám ho nakrátko v červenej kuchyni
a pritom sa jemne dotýkam jeho uší.
Slová sa mi už od únavy minuli

a tak len do ticha otvorím dvere
a porozprávam ti to melódiu
ktorú som raz započula v nočnom daždi
a nikdy sa ju nenaučila naspamäť.

Z anglických originálov preložila Tereza Hladká.

Vanishing Point

Avenues of trees.
Avenues of hairless, silver trees that never touch. Avenues
that bring the evening to its knees, stooping to enter their tunnel,

trees that wear new rain
like a transparent glove, or hold their branches shakily
in front of them like hands, spotted with someone else's blood.

Avenues of trees
that lean, still drunk at dawn, dreaming
new names for themselves: parades of trees, armies of pale trees.

No. Avenues of trees
under avenues of night air. Planned, tended avenues
curling down the hill to Sablon like loosed hair, like a word on your tongue

allée, venir, the accent
wrong, a language you can almost hear
when I breathe against your cheek, breathe in your ear, and shut my eyes

go down with you through
avenues of painted trees, trees oiled in shadow, framed
and held, imaginary trees that wait as if you could enter them.

Avenues of trees.
Avenues of poplar, lime. The long, lined year, the avenue
I watch you walking down and follow you and can't get near.

76

A Well-known Beach

This study examined the approach behaviour of men
to women lying on a well-known beach.

The women were reading, (well-known)
lying flat on their stomachs

some with a tattoo prominently displayed
on their lower backs. On a well-known beach,

women were reading, (flat
on their well-known stomachs)

some with a tattoo on their lower backs,
some without. On a well-known beach

men were more likely to approach
the women with visible tattoos

not because they found them
to be more attractive but because

the women (well-known reading
on their lower backs) because

they believed the tattooed women
(the men well-known, the women lying

on their flat stomachs)
but because they believed the tattooed women

would be more likely to have sex
(well-known prominently displayed

on their lower backs)
more likely to have sex

on the first date
than their clear-skinned counterparts.

Source: Psychology Today: What People Really Think About Women With Tattoos

The Illustrated Woman

An inventory of the subject's skin
found that she was completely covered:
not as a map covers the terrain
but as a river covers its stones.

Yes, even the insides of her ears
even her labia, even the ridges
of her back teeth. We know this
to be impossible. It is as if

she wanted to leave no room
for anything to touch her.
She was not tall. Nor was she
broad across the shoulders.

Her mouth may have been small
but singling out her facial features
was difficult, such was the density
of the ink that joined them.

You might say she designed herself.
Amongst the most impressive
was a horse standing on its hind legs,
rearing on her back, nostrils steaming.

When he first examined her, the coroner
reports he heard a noise, as if a great tree
had fallen, a crash and then a quickening,
something not unlike the thunder of hooves.

Alfie

What new thing can I say to you?
Nothing about the iron birch trees
and nothing about the steady hand
of the hawk that flew above me

as I walked, carrying you inside,
until I thought we were a puppet
wobbling on the green hill, she
the master, twitching silver strings.

Nothing about the tremor of my belly
at night when you kick or grasp,
the lightness of your new bones,
the growing ache of you. I can say

something about your father
who you hear and never see.
Say, for instance, that his shoulders
are bracken and warm sand

that his eyes are his father's,
that I cut his hair close in the red
kitchen, touching his ears lightly.
But my language is tired, so I give you

the silence of an open door,
or speak to you like something I heard
once in the pattern of night rain
and never learned how to repeat.

Viliam Nádaskay (Slovensko / Slovakia)

(1994) pracuje v Ústave slovenskej literatúry Slovenskej akadémie vied, kde získal aj doktorský titul za prácu o slovenskej poézii socialistického realizmu. Vyšli mu básnické zbierky *Vynechaný spoj* (2018) a *Zmyslov zbavovaný* (2021), obe vo vydavateľstve *Drewo a srd*. Venuje sa aj literárnej kritike, bol spolueditorom antológie literárnej kritiky *Kritická ročenka v rokoch 2019 – 2021*. Je redaktorom internetového literárneho časopisu *Platforma pre literatúru a výskum*.

(1994) works at the Institute of Slovak Literature of the Slovak Academy of Sciences where he earned a PhD for his thesis on Slovak socialist realist poetry. He is the author of the poetry collections *Vynechaný spoj* (The Missing Link; 2018) and *Zmyslov zbavovaný* (Growing Senseless; 2021), published by *Drewo a srd*. He also reviews contemporary literature and he was a co-editor of the anthology of literary criticism *Kritická ročenka* (Critical Yearbook) from 2019 to 2021. He is the editor of the online literary magazine *Platforma pre literatúru a výskum* (Platform for Literature and Research).

Viliam Nádaskay
SK

Mravenisko

kto iný by mal vedieť
čo je živý organizmus
ak nie ty
Urban

ty
čo si ako malý
stúpil bosou nohou
do mraveniska

dodnes
keď sa bezhlavo
prechádzaš po byte
cítiš hlinu a tie miniatúrne telá

medzi prstami

Simulácia

povoľ skrutky na stoličke
a sadni si

nedá sa to nazvať existenciálnou situáciou
ale tie nepatrné pohyby dreva
predsa len čosi znamenajú

keď začuješ praskanie
vychutnaj si ten zlomok
sekundy

Detox

na brehu zameniteľnej rieky
pretekajúcej stredom zameniteľného mesta
stojí nahá silueta

vnorí svoje telo do zelenej
hnedej
čiernej
niekedy červenej a niekedy modrej
hladiny

vykúpe sa v svite nemého pozorovateľa
vykúpe sa v asfalte tečúcom celým jeho životom
vykúpe sa v igelitovej perine
v tenzidoch olejoch amoniakoch
ťažkých kovoch siniciach plastoch

82

aby prekryl všetku svoju špinu
špinou väčšou a civilizovanejšou

znovu na brehu
s dokonale vylešteným svedomím
stúpi na vyplavené mŕtve dojča
a rozmaže si ho po chodidle

Transplantácia

Pán doktor, upokojte sa, spolu na niečo prídeme.

Podme na to vylučovacou metódou:

bez ľavej nohy by som nebol, kto som. Pravú oželiem, nikdy som pre ňu nenašiel vhodné využitie. Ruky si zoberte, áno, aj pravú, ale nech sa nedostane tam, kam nemá.

Penis nie, ten mi jediný pripomína, že som sa vôbec nemenil.

Vnútorne orgány berte všetky, okrem čriev, tie mi zabezpečovali jedinú skutočne moju vec.

Mozog s občianskym preukazom naložte do formaldehydu – sú pozoruhodné a chcem, aby ich každý videl objektívne.

Vy, pán doktor, tomu nemáte šancu porozumieť, s vaším bielym plášťom bez jedinej šmuhy, so stetoskopom, ktorý ste si nikdy ani len neskúsili priložiť na brucho, s vašimi injekciami a detským kútikom.

Ďalej: zuby, ale aj s tým kúskom zaseknutého mäsa, uložte do časovej kapsuly, spolu s kladivkom zo stredného ucha a so stehennou kosťou, v tejto chvíli si totiž neviem predstaviť podstatnejšie veci. Ostatné kosti a svaly pomel'te a pošlite späť do obehu. Veru, veľká krása, pán doktor, vidieť obsah svojho tela ako na konzerve od paštéty. Nebojte sa, už som kedysi cítil špendlík pod nechťom, poznám význam slov náhle a bezdôvodne.

Keď prídem o týždeň, naozaj vás prosím, začnime.

Pocestní

Začalo sa to tvojou mačkou, priateľu, dvojtýždňovou, malou a čiernou.

Jej dvaja súrodenci sa kľbčili, matka sa mi otierala o nohy – a ono rozlepovalo oči, chrčalo, laby si schovalo pod telo. Bolo jasné, kto má navrch.

Pokračovalo to na ceste za Trnavou – líška rozťatá napoly, hlava vyvrátená. Na čelné sklo mi pršali muchy a ja som dúfal v mikrospánok.

Neuveríš, ale neprestalo to – o pár kilometrov ďalej som zmasakroval dva hlodavce, ktoré tupo zamreli v ľavom pruhu. Posledné, čo videli, boli ešpézetka a svetlo z lacnej žiarovky.

Po anglicky sa volajú roadkill, akoby za to mohla cesta. Po slovensky nijak, akoby za to nemohol nik.

Priateľu, povedz, keď sme spolu včera kráčali po ulici, navzájom si smrdeli, hladní a bezcieľni, videl si aj ty na obzore to ozrutné koleso?

Alebo som otváral ústa nadarmo?

Udržateľní

Narodení hlavou napred a po kolená vo všetkom. Už by sme sa mohli naučiť, že prichádzame s príliš výraznými žilami, piesňou na perách, a určite nie v mieri.

Vystojíme si rad k pokladni, bude nám spočítaný každý jeden čiarový kód. Rozbehneme sa s igelitovými rukavicami do domovov, na pláže, do barov, niekto to už zacvaká.

Rozliať sa v mori, pokryť sa pieskom a krémom na poznávacom výlete do vášho geta. Vrátiť sa ako znovusplodení. Dopriať si plnými dúškami, žiť na plné obrátky. Mali sme právo trochu si okorenit' život, vravia.

Prečo teda štípu jazyky aj nás?

Chrámy horia, chmáry sa sťahujú, mládež pochoduje, staroba hoduje. Niet kam sa schovať – kľáčime uprostred hlavného ťahu cez túto štvrť, mladú, no historickú, dynamickú, no stabilnú, životom prekypujúcu, no mŕtvolne tichú. Nieкто to urobiť musí, a ja neviem, koho sa spýtať, či sa to všetko nedalo inak.

Nuž, boli tu odžité aj horšie životy, tak mi dovoľte aspoň pár slov na rozlúčku.

An Anthill

who else ought to know
what a living organism is
if not you
Urban

you
who as a little boy
stepped barefoot into
an anthill

to this day
when you frantically
pace around your apartment
you feel the soil and the minuscule bodies

between the toes

Wayfarers

It began with your cat, my friend, she was two weeks old, small and black.
Her two siblings were play-fighting, their mother nuzzled against my legs, and she just lay there, trying to open her eyes, grunting, hiding the paws underneath her body. It was clear who's the boss.

It continued on the road outside of Trnava – a fox crushed in half, its head tilted backwards.

It was raining flies onto my windshield and I hoped for a microsleep.

You won't believe me, but it wouldn't end – a few kilometres further I obliterated two

rodents, stupidly frozen up in the left lane. The last thing they saw was my license plate and a cheap lightbulb.

In English, they're roadkill, as if the road was to blame. In Slovak, they're nothing, as if no one was to blame.

Say, my friend, yesterday, when we walked side by side down the street, mutually smelly, hungry and aimless, did you see the giant wheel on the horizon as well?

Or was I opening my mouth in vain?

The Sustainable

Born head first and knee-deep in it all. We should probably know by now that we come with pronounced veins and a song in our hearts and definitely not in peace. We will wait in the checkout line and every single bar code will be scanned and added. Plastic gloves still on, we will run off to our homes, to the beaches and bars, someone's bound to pay the bill. Spill into the sea, cover the bodies with sand and sunscreen on a trip to your local ghetto. Come back as having been conceived again. Maximum enjoyment, living at full speed. We had the right to spice up our lives a bit, they say.

Why do our tongues burn as well then?

Temples on fire, skies so dire, the youth marching, the old indulging. Nowhere to hide - we are kneeling down in the middle of the main road that runs through this neighbourhood, young yet historical, dynamic yet stable, bursting with life yet deadly silent. Someone's got to do it and I don't know who to ask whether there was another way.

Alas, worse lives had been lived here, at least allow me a few parting words.

From Slovak translated by Viliam Nádaskay.

Radoslav Rochallyi (Slovensko / Slovakia)

narodený v roku 1980 v Bardejove. Študoval filozofiu na Filozofickej fakulte PU. V rokoch 2005 – 2009 študoval a ukončil postgraduálne štúdium. V rokoch 2012 až 2014 študoval a ukončil MBA štúdium na Pražskej pobočke LIGS University. Neskôr sa dovozdelával štúdiom matematiky pre strojové učenie na Imperial College London. Následne tiež študoval Typografiu na PNCA (Pacific Northwest College of Art) a aktuálne ukončil semestrálny akademický kurz kresby na Pratt Institute.

Do oblasti jeho tvorby patrí najmä filozofia, vizuálne umenie a poézia. Rochallyi využíva matematický jazyk ako organizačný princíp a zároveň používa matematické symboly na popis intonačného zápisu alebo na definovanie rôznych typov špecifikácií, ktorých sémantiku je jednoduchšie alebo efektívnejšie vyjadriť v neslovnej podobe.

born in 1980 in Bardejov, has studied philosophy at the Faculty of Arts, University of Prešov. He completed his MBA studies at the Prague branch of LIGS University. He later studied mathematics for machine learning at Imperial College London and typography at the Pacific Northwest College of Art (PNCA). He recently completed a semester-long academic drawing course at the Pratt Institute. His work includes mainly philosophy, visual arts, and poetry. Rochallyi uses mathematical language as an organizational principle and at the same time uses mathematical symbols to describe intonation notation, or to define various types of specifications whose semantics are easier or more effective to express in non-verbal form.

Radoslav Rochallyi **SK**

čakanie na úsvit

$$\sqrt{\left(V \text{ ohni } \left(\frac{\text{máčam}}{\text{svoje nohy}} \right) = \text{vrkoče}_{\text{dymu}} \text{ naháňam } + \right.}$$

$$\sum_{\substack{\text{svetlo} \\ \text{strácam} = \text{svetlo}}} \left(\begin{array}{l} \text{to} \\ \text{vytie} \\ \text{oslepuje} \\ \text{moje} \\ \text{šedé} \\ \text{oči} \\ \text{chcem dýchať, keď vánok} \\ \text{dovolí} \\ \square \\ \text{len pocit,} \\ \text{že nutne potrebujem} \\ \text{pre} \\ +b_n \text{ anestéziu } \frac{\text{Pobyt (Dasein)}}{\text{Pobyt (Dasein)}} \end{array} \right)$$

= {

napriek tomu zakaždým, keď zaspávam,

navždy sa rozlúčim so svetom

a zatiaľ

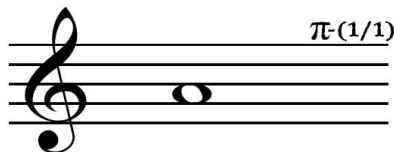
ma každé ráno

čaká

prekvapenie

vyžehlite moje spomienky

$\left. \begin{array}{c} 1 \\ 1 \\ 1 \\ 1 \\ 1 \\ 1 \end{array} \right\}$	1	1	0	1	1	ne	všetko					
	1	0	1	1	1	možno	je		1	0	0	
	1	0	1	1	1	myslieť,	jediné		0	1	0	
	1	1	0	1	1	nádych			0	0	1	
	1	1	0	1	1	tvoj	nie/	i keď	sa zdá	možné,	zdá?	trápiť
	1	1	0	1	1	tvoje	srdce	svoju	mysel'			i na diaľku
	1	1	0	1	1	pohládanie	nepoznám		1	0	0	
	1	0	1	1	1	...	Je tu		0	1	0	
	1	0	1	1	1	nie/stratený?	niekto		0	0	1	
							ako ja?					

88

A M EÉ N3

chcem všetko

$$\left\{ \left\| \frac{\text{chcem}}{\left(\frac{\text{čo}|\text{čas}|\text{ukradol}}{\text{môjmu (času)}} \right)} \right\| = \begin{cases} -Ja.chcem < 0 \\ Ja.chcem \geq 1 \end{cases} \text{ späť} \right\}$$

\max *Nie, nežiadam jeho čas – svoj chcem späť*
 čo ≤ mi patrilo ≤ dlhuje mi!!!

t_p (planckov čas)

$= a_0$

$$+ \sum_{\substack{\text{nezachytím } \infty \\ \text{vykvapká život} = 1}} \left(kde_n \cos \frac{\text{možno môžem } \pi \text{ smiem} - \text{no asi úplne nemôžem}}{\text{stratiť v úvodzovkách kontinua} - \text{samého seba}} \right)$$

$+ \text{čas}_{\text{nemá}} \sin \frac{\infty}{\text{hodinky a už vôbec nie zľutovanie}}$

humanitarian pause for humanitarian purposes

$$f(\text{The Dow Jones gains 400 points}) \\ = \frac{\text{calling for a four - day halt in fighting}}{\text{Orthodox Christians' Holy Week } \pi i} \pm$$

$$\frac{f(\text{Noting that Orthodox Easter is coming})}{\text{S\&P 500 now! - is all the more urgent}} dz +$$

$\sqrt{\text{owing to the fact that}}$

=

$$Z(\text{Russian offensive}) = \frac{\text{U.N. chief}}{\sqrt{\text{said ...}}} \int_{-\infty}^{\infty} \frac{\text{and}^{-t^2} \text{Macron, Biden, ...}}{t - \text{said ...}} \\ = i \int_0^{\infty} e^{-shi - t^2/4} dt$$

+

$$\sum a \text{ drops of ink } \cdot \dots$$

Heavenly laws made me laugh

$$\frac{I'm\ anointed\ poison}{I\ have\ a\ golden\ mouth} \times \frac{I\ can't\ say\ anything\ about\ the\ world}{I\ deceive\ myself\ as\ the\ arranger\ of\ my\ life} = \frac{I\ boomed}{myself}$$

cognition has killed my dreams^x = and then

I dress in my own truth ... , $-\infty < just\ a\ lie < \infty$

a\ crooked\ smile

90

$$\begin{aligned} \int_{-\infty}^{\infty} \text{Poor in spirit}^{-x^2} dx &= \left[\int_{-\infty}^{\infty} \text{the naked}^{-x^2} dx \int_{-\infty}^{\infty} \text{stripped truth}^{-y^2} dy \right]^{1/2} \\ &= \left[\int_0^{2\pi} \text{loves the simple truth} \int_0^{\infty} e^{-r^2} \text{ and } \theta \right]^{1/2} \\ &= \left[\pi \int_0^{\infty} e^{-u} \text{ even simpler solutions } d \right]^{1/2} \\ &= \left[\int_0^{2\pi} \text{that's why} \int_0^{\infty} e^{-r^2} \text{ he dresses her } d\theta \right]^{1/2} \\ &= \left[\pi \int_0^{\infty} e^{-u} \text{ in a thin cloak of lies} \right]^{1/2} \\ &= \sqrt{\text{the truth is a dressed ...}} \end{aligned}$$

Poetry = 1.618033988749...

Phi (1)
Beauty blooms like a fish (6)
Stink (1)
from the head it annoys the soul. (8)
(0)
I bite my (3)
own words, and (3)
they want to move forward, so I write (9)
on the walls, that it's time to burn (8)
bridges, just all bridges must burn (8)
After all, even though she (7)
stand on the tongue (4)
of death, she still believes that will see (9)
...

Alexandra Salmela (Fínsko / Finland)

(1980) sa narodila v Bratislave, kde na VŠMU vyštudovala divadelnú dramaturgiu; neskôr absolvovala fínčinu na FF UK v Prahe. Momentálne sídli vo Fínsku, žije a tvorí vo fínčine a v slovenčine. Jej prvý román 27 eli Kuolema tekee taiteilijan (27 čiže Smrť robí umelca) získal Cenu denníka Helsingin Sanomat za fínsky debut roka (2010), Kultúrnu cenu Kalleho Kaihariho a bol nominovaný na fínsku literárnu cenu Finlandia. V slovenskom preklade (Salmela & Žilinská) bol zas nominovaný na cenu Anasoft Litera, rovnako ako aj jej druhý román Antihrdina (2017), ktorý figuroval i na shortliste Ceny Akadémie SciFi, Fantasy a Hororu. Tretí, epizodický román 56, oletan (56, či?) jej vyšiel vo Fínsku na jeseň 2021. Salmela píše i pre deti, dlhodobo spolupracuje s ilustrátorkou Martinou Matlovičovou (Žirafia mama a iné príšery, Strom, Fantazmagorický kamarát). Do literárnej i rozhlasovej podoby prepísala prvé dve série populárneho animovaného seriálu Mimi a Líza od tvorivého tandemu Katarína Kerekesová a Katarína Moláková. Príležitostne sa venuje prekladu, dráme a performatívnym umeniam. Zaujímajú ju hranice všemožných druhov, presuny fyzické i duševné a jazyk. Jej diela boli v celku či fragmentárne publikované v tucte jazykov od fínčiny po čínštinu, od dánčiny po taliančinu.

(1980) a Finnish-Slovak writer based in Tampere, Finland, who lives and writes both in Slovak and Finnish. She was born in Bratislava, where she graduated from Academy of Music and Dramatic Arts in theatre dramaturgy, later she received her second MA in finnish language and literature from The Charles' University in Prague. Her first novel, 27 or death makes an artist (2010), won the Helsingin Sanomat Debut of the Year Prize and Kaihari Prize, and was nominated for the Finlandia and Anasoft Litera Prize (slovak translation Salmela & Žilinská). Anasoft Litera nomination went also to her second novel Antihero, which was shortlisted for The Prize of The Academy of Sci-Fi, Fantasy and Horror. Her third, episodical novel 56, or? came out in 2021. Currently, Salmela works on her fourth, two-part novel The Estranged Body, in which she continues examining the possibilities of visual form as means of literary expression. In her work for children, Salmela has long cooperated with the illustrator Martina Matlovičová (Giraffe Mum, The tree, The Fantastickle Friend) and transformed two initial series of the popular TV-series Mimi and Líza into literary and radio play form. Occasionally she is involved with translation, drama and performing arts. She is interested in borders of all kinds, journeys both physical and mental, as well as language. Her works, whole or in excerpts, have been translated and published in a dozen of languages from finnish to chinese, from danish to italian.

Alexandra Salmela

FIN

Margaréta (láska z cesta)

(úryvok)

Chladnička sa blížila k zenovému stavu, kúsok droždia sa v nej vynikajúco vynímal. Bolo ho treba nejako spotrebovať, i najmenšie plytvanie musí byť eliminované. Plus, niečo jesť treba. Margaréta prežúvala oschnutý kúsok hrušky. Dostala chuť piecť chlieb, chlieb je základom života, rovnako ako soľ a láska. Istý kamarát-básnik zašiel dokonca tak ďaleko, že lásku romanticky prirovnal k cestu, ktoré tiež rastie, naberá na objeme, donekonečna, ale k tomu sa Margaréta postavila s rezervou: aj s láskou, aj s cestom mala skúsenosti, ktoré svedčili o riziku ich spfasnutia. Aj tak, chlieb, okrúhly, teplý a voňavý... Chlieb je zázrak. Ale na chlieb treba čakať prídloho (tak ako na zázrak, ako na lásku). Aj keby na cesto zamiesila ihneď, skôr než na druhý deň by nevykyslo, správne cesto potrebuje čas (tak ako láska!), nedá sa urýchliť, nedá sa mu rozkazovať. Aj hrušky už došli, hlad by bol neznesiteľný. A tak sa Margaréta rozhodla upiecť pizzu (pravú neapolskú!), za istých okolností je to rýchlejšie než chlieb (dokonca i v domácich podmienkach!) a pizza je v konečnom dôsledku tiež chlieb, tak povedal Drahý a Drahý bol do veci zasvätený takpovediac od kolísky.

Chef Davide z tutoriálneho videa bol chutný, rozprával rýchlo a veľa sa usmieval, zarábala cesto na desať píz (liter vody si pýta cca 1,6 - 1,7 kila extra hladkej múky (00), presné množstvo sa nikdy nedá odhadnúť dopredu, na začiatok je teda najlepšie nasypať do tradičného dreveného válova kilo múky a vedľa nalíat liter vody, soľ (50 gramov) treba vždy rozpustiť vo vode, droždie (2 g) treba vždy rozdrobiť do múky, soľ a droždie nesmú nikdy, pozor! NIKDY!!! prísť do priameho kontaktu), pretože na juhu sú rodiny veľké a hlučné a ľudia jedia radi a veľa, ale pre osamelú ženu, ktorá sa prakticky živí hruškami, je desať píz relatívne dosť, a tak Margaréta strihla množstvo surovín na polovicu, na chvíľu sa zamyslela (deti sa vrátia domov, deti 2 ks, Margaréta 1 ks, pizza 5 - 7 ks), a nakoniec za pomoci kalkulačky zredukovala Davideho recept na tretinu. Číže: 333 ml vody, cca 533 - 566 g múky, 16,66 g soli a 0,666 g droždia.

Sakra, to fakt, nula celá šesťšesťšesť gramu droždia? Povedzme, že nula celá sedem.

Margarétina digitálna kuchynská váha váži suroviny až do hmotnosti päť kilogramov, ale len s presnosťou na jeden gram. Napriek tomu, že hruška droždia na vážiacej podložke už podľa Margarétinho hrubého odhadu istý objem nadobudla, displej neprestajne ukazoval okrúhlu nulu.

Margaréta sa vykašlala na nedôveryhodný krám a vrátila sa k osvedčenému meraniu od oka. Nasypala do misy zhruba polovicu otvoreného balenia múky ([1 kg - niečo] : cca 2), vedľa vzniknutého kopca naliala malý krígel (~ 0,33 l) ako-tak vlažnej vody, do ktorej zamiešala primerané množstvo soli, a potom do múky začala drobiť droždie, bolo ľahčké a hebučké, bola slasť žmoliť ho medzi prstami, určite nebude na škodu dať ho trošku viac ako predpokladaných nula celá šesťšesťšesť gramu, cesto aspoň lepšie vykysne, okrem toho by ho zvýšil fakt trápny bobok, moc malý na opätovné uskladnenie, plus droždie nebolo úplne čerstvé, jeho účinok nie nevyhnutne stopercentný. Margaréta poctivo zmiešala suroviny, pridala pár lyžíc cukru (~ 6,66 g) a tri cvrky olivového oleja (~ 16,66 g čiže 18,51

ml, EVO!) (pozor! vyššie zmienené prísady sa pridávajú až po tom, čo sú už základné ingrediencie zmiešané a JEDINE v domácich podmienkach, pretože keďže v bežnej domácej rúre nie je možné dosiahnuť teplotu požadovaných 430 °C, pizzu je nutné piecť namiesto tradičnej 0,5 min (= 30 s) až 5 – 6 min, čo je doba, za ktorú by cesto mohlo nežiaduco vyschnúť), hodila masu na pracovnú dosku a zazdala sa jej byť príliš hutná, preto pridala kvapku vody a dala sa cesto miesiť energickými pohybmi, tak ako inštruoval chef Davide (ešte kvapku), 20 min, potom nasledovala 20 min fáza odpočinku pod dreveným válokom (= pod kovovou misou) a hľa, už za tento krátky čas cesto stihlo sľubne podrásť, Margaréta ho spokojne rozdelila na tri guľatučké bochníky (v prípade potreby prepoliteľné) a na šesť (osem) hodín ich šupla kysnúť pod misu.

Šesť až osem hodín je relatívne dlhá doba na opieranie sa o kuchynský pult a surfovanie po stránkach s receptami. Čosi také neprichádzalo do úvahy. Navyše, Margaréte sa v poslednom čase alarmujúco zhoršil zrak. Margaréta si popreťahovala šiju a vyhládla z okna. Nepršalo, to by sa oplátilo využiť. Cesto si doma poradí aj samo, bez Margarétinej rušivej prítomnosti aj lepšie nakysne. Margarétine myšlienky prekypujúce láskou sú dostatočne intenzívne, kysnutie dokážu podporovať aj na diaľku. Jedlo pripravené s láskou chutí najlahodnejšie, Margarétino cesto bude ako láska, bude to láska. Margaréta kráčala exosvetom, mysliac na cesto a na lásku, zbierajúc zelené ratolesti a kvietky, registrujúc hniezdiace vtáctvo.

Výlet sa natiahol.

Cesto netrpezlivo čakalo na pracovnej doske. Margaréte sa zamaril náznak pohybu pod misou, také podráždené mykanie, akoby sa cesto bolo snažilo vyslobodiť spod kovovej kupoly a dostať sa k nej, vrhnúť sa jej do náručia. Into my arms, rozoznalo sa Margaréte v hlave, ani ona sa už nevedela dočkať, Margaréta strčila kyticu do vázy, bol to dar cestu, atmosféra bola nabitá elektrinou ako na prvom rande, nie, bolo to ako opätovné stretnutie so starou láskou, takou, ktorej vôňu a chuť si človek ešte pamätá a teraz je v napätí, či ich ešte rozozná, či nevyprchali na nepoznanie. Margaréta zavrela viečka. Uchopila misu do chvejúcich sa rúk a začala ju dvíhať, pomaly pomaličky, mysliac na tri guľatučké, nádherne vyformované, kompaktné a elastické bochníčky. Hmmm... Vôňa bola známa, dobre, Margaréte sa prudko dvíhala hrud', trošičku droždová, to Margaréta vedela odpustiť, Margaréta bol dobrá v odpúšťaní, bola tolerantný človek. Margarétine pery sa zmyselne zošpúlili, misa zacvendžala v umývadle, kov o kov, Margaréta otvorila oči, no tie nestihli uvidieť nič – cesto sa na ňu vrhlo ako šelma.

V tom výstupe nebolo nič tak, ako si to Margaréta predstavovala, nebola v ňom ani štipka lásky.

Cesto nebolo ani trochu také, aké byť malo, o akom Margaréta snívala, švárna trojica okrúhlych pružných bochníkov, tak ako, - - - - to malo byť,, ,, , s vrysovanými tvarmi, pevné a kompaktné ako, ,, také nádherne hladké a elastické, také, ,, nie príliš tiché, bez osobnosti, naopak – tak akurát živé, ale bolo hnusné,

vykľul sa z neho taký ten prípad, čo hneď napučí a rozkysne sa na nepoznanie, stalo sa z neho (hnusné) gigantické neforemné čosi, odporne mľandravé a (hnusné!) bez pevnej substancie, tak ako

Margarétine fantázie, pretekalo cez okraje misy, až z toho Margarétu napínalo, a napriek všetkej svojej rôsolovitej (hnusnej! hnusnej!) trasľavosti a nechutnej rozpliznutej beztvarosti sa správalo agresívne, zaútočilo a mačkalo a mlátilo a mangľovalo a dusilo Margarétu, a čím viac Margaréta prosila, Nie, prosím ťa, prestaň!, o to nenásytnejšie ju do seba vcucávalo, takže prvotný šok sa zmenil na strach, ktorý Margarétu dohnal k výkrikom Pomóc Pomgloglogloglo a potom už nič, pretože lepkavé roztečené cesto jej zapchalo ústa i všetky ostatné dutiny a Margaréte napadlo, že ak by z nejakého nevysvetliteľného dôvodu bola do cesta namiesto oleja pridala maslo, vďaka väčším molekulám jeho lipidov by teraz mohla dýchať dlhšie. Ale takéto dumky „keby bolo keby, boli by sme v nebi“ boli vskutku zbytočné. Čo sa stalo, už sa neodstane, a naopak. Margaréta sa topila v riedkom ceste. A v tej surrealisticky pôsobiacej situácii jej znenazdajky došlo, že ak je láska ako cesto, po niečom tak dusivom ani trochu netúži

a rozhodla sa, že ak z tejto prekérnej situácie vyviazne živá, nabudúce bude venovať špeciálnu pozornosť deleniu a deleniu delenia a všetky suroviny si naváži poctivo, v prvom rade droždie, a v žiadnom prípade sa neuchýli k improvizáciám, naopak: bude otrocky dodržiavať postup fotoreceptu, čiže

1. kocka droždia na päť plátok,
2. jeden plátok na päť tyčínok
3. jedna tyčinka na päť kociek
4. jedna kocka na päť pásikov
5. jeden pásik na päť hrudiek
6. a tak ďalej
7. a tak ďalej

a nebude to žiadna hipsterčina, ale rovnako podstatný a nevyhnutný úkon ako štiepenie vlasu či, v Margarétinom prípade, skôr brúsenie čiarky, taká zábava, ,, mozgový telocvik, ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, mozog potrebuje kyslík a Margaréta únikovú dierku z reality, potrebuje robiť niečo rukami,, štiepiť droždie na atómy, oslobodzuje to mozog od prehnaného uvažovania. A točiac sa v tom kolotoči alogických myšlienok, dusiac sa cestom, postrehla Margaréta v ceste vlas, vlastný, nepolámaný, no s rozštiepeným koncom.

Z fínskeho originálu preložila Alexandra Salmela.

Margherita (lovedough)

(excerpt)

The fridge was approaching the state of zen with a lump of yeast wonderfully standing out on display. It had to be consumed somehow, even the tiniest wastage must be eliminated. Moreover, one needs to eat something. Margherita kept on chewing a piece of stale pear. She got the urge to bake bread, after all, bread is the essence of life, just like salt and love. One of her friends, a poet, even went as far as to compare love passionately to dough: dough also tends to grow, gaining in volume, indefinitely, forever, however, Margherita took this sceptically and with reservations: she had been familiar both with love and dough and the experience testified to the risk of both going flat. But still – a loaf of bread, round, warm and fragrant... Bread is a miracle. But one needs to wait too long for bread (just like for a miracle and just like for love). Even if she kneaded for dough immediately, it would not rise properly sooner than the next day; the right dough needs time (just like love!), it cannot be accelerated, it cannot be bossed around. And she ran out of pears too, the hunger would be unbearable. And so Margherita decided to bake a pizza (the true Neapolitan style!), under certain circumstances it is faster than baking bread (even if homemade!) and after all, pizza is bread too, so said her Dear and her Dear was initiated into the matter, so to say, from the cradle.

Chef Davide from the video tutorial was cute, talked quickly and smiled a lot as he was kneading dough for ten pizzas (a litre of water needs about 1.6 – 1.7 kilos of extra smooth flour (00), the exact amount can never be estimated in advance, so for starters, it is best to pour a kilo of flour into a traditional wooden wash-tub and pour a litre of water next to it, salt (50 grams) always needs be dissolved in water, yeast (2 grams) must always be crushed into the flour, salt and yeast must never – beware! NEVER!!! come into direct contact), because down there in the South, the families are large and noisy and people like to eat and eat a lot, but for a lonely woman who practically lives off pears, ten pizzas are a relatively big deal, so Margherita cut the amount of the ingredients in half, she reflected for a while (children come home, children 2 pcs, Margherita 1 pc, pizza 5 – 7 pcs), and finally, using a calculator, she reduced Davide's recipe to a third. Thus: 333 ml of water, approx. 533 – 566 g of flour, 16.66 g of salt and 0.666 g of yeast.

Damn it, really? Zero point six six six gram of yeast? Right, let's say zero point seven.

Margherita's digital kitchen scale weighs ingredients up to five kilograms, but only to the nearest gram. Despite the fact that the lump of yeast on the weighing platform had already acquired considerable volume according to Margherita's rough estimate, the display continued to show one round zero.

Margherita ditched the untrustworthy piece of junk and went back to the good old method of measurement – the ballpark figure. She poured about half of the open flour pack ((1 kg – something) : approx. 2) into the bowl, next to the newly-formed hill, she poured a small beer glass (~ 0.33 l) of sort-of lukewarm water, into which she mixed an adequate amount of salt and then began to

crumble the yeast into the flour, it was light and smooth, it was a delight to crush it between her fingers, it certainly won't hurt to add a little more than the proposed zero point six six six of a gram, at least the dough rises better, in addition, only an embarrassingly small knob would remain, too small to be stored again plus the yeast was not exactly fresh, its effect might not necessarily be 100%. Margherita diligently mixed the ingredients, added a few tablespoons of sugar (~ 6.66 g) and three drizzles of olive oil (~ 16.66 g, that is, 18.51 ml, EVO!) (caution! the above-mentioned ingredients are added only after the basic ingredients have already been mixed and ONLY when baking at home, because in a typical domestic oven, it is not possible to reach the required temperature of 430 °C, instead of the traditional 0.5 min (= 30 s), the pizza must be baked for as long as 5-6 min, which is long enough time for the dough to get undesirably dry), she threw the dough mass on the worktop and, since it seemed to be too dense, she added a drop of water and she went on to knead the dough with vigorous moves, as instructed by chef Davide (one more drop) for 20 min, followed by a 20 min rest phase under the wooden wash-tub (= under a metal bowl) and, lo and behold, already in this short time, the dough could puff up quite promisingly. Satisfied, Margherita divided it into three round loaves (could be halved, if necessary) and slipped them under the bowl for six (eight) hours to rise. Six to eight hours is a relatively long time to lean on the kitchen counter and browse websites with recipes. Something like that was out of the question. In addition, Margherita's vision has recently deteriorated alarmingly. Margherita stretched her neck and looked out of the window. It wasn't raining, a situation that could as well be exploited. The dough can handle itself at home, without Margherita's disturbing presence it may as well rise better. Margherita's thoughts overflowing with love are sufficiently intense, they can support the fermentation process even remotely. Food prepared with love tastes most delicious, Margherita's dough will be just like love, in fact, it will be love.

Margherita was walking the outer world thinking of dough and love, picking green sprigs and wildflowers, acknowledging the nesting birds.

The trip stretched out.

The dough waited impatiently on the worktop. Margherita thought she saw a hint of movement under the bowl, some sort of irritated twitch, as if the dough was trying to free itself from the metal dome and get to her, throw itself into her arms. 'Into my arms', echoed through Margherita's head, and she couldn't wait either, Margherita put the bouquet in the vase, it was a gift for the dough, the atmosphere was charged with electricity, just like on a first date, no, actually, it was like reuniting with an old love, the one whose smell and taste you still remember and now you are anxious, whether you can recognize them at all, whether they have faded beyond recognition. Margherita closed her eyelids. She grabbed the bowl in her trembling hands and began to lift it, slowly, super slowly, thinking of three round, beautifully formed, compact, and elastic loaves. Mmmmm... The fragrance was familiar, well, Margherita's chest was rising sharply, it smelled a little yeasty, but Margherita could forgive that, Margherita was good at forgiving, she was a tolerant person. Margherita's lips

pouted sensually, the bowl rattled in the sink, metal on metal, Margherita opened her eyes, but they did not manage to detect anything – the dough threw itself at her like a beast.

There was nothing in that act that Margherita had imagined, not a trace of love in it.

The dough was not at all what it should have been, nothing that Margherita had dreamed of, a splendid trio of round elastic loaves, just like, - - - - it should have been,, ,, , with sharply outlined shapes, solid and compact as,, so wonderfully smooth and elastic, kind of, ,, not too quiet, devoid of personality, on the contrary – just alive but

it was disgusting, it turned out to be the case that immediately inflates and bloats beyond recognition, it becomes a (disgusting) gigantic amorphous something, gruesomely flabby and (disgusting!) without any solid substance, just like Margherita's fantasies, racing over the edges of the bowl, even making Margherita nauseous, and despite all of its jelly-like (disgusting! disgusting!) wobbliness and repugnant sloppy shapelessness, it actually acted aggressively, attacked and crushed and thrashed and mangled and strangled Margherita, and the more Margherita begged, No, please, stop!, the more greedily it sucked her into itself, so the initial shock turned into fear that drove Margherita to screams of 'Help, Heelgagghglaghhlgh' and then nothing, because the sticky sprawling dough blocked her mouth and all the other cavities and Margherita thought that if – for some inexplicable reason – she had added butter into the dough instead of oil, the larger molecules of its lipids would have enabled her to breathe a little longer now. But these idle thoughts, this 'what if' wishful thinking, were indeed useless. What's done is done, and vice versa. Margherita was drowning in the sloppy dough. And in that surreal situation, it suddenly occurred to her that if love is like dough, she certainly has no desire for anything as suffocating.

and decided that if she escapes from this predicament alive, next time she would pay special attention to dividing and the division of dividing and weigh all the ingredients carefully, first of all yeast, and in no way will she resort to improvisations, on the contrary: she would obediently follow the steps in the photo recipe, i.e.

1. a cube of yeast for five slices,
2. one slice for five sticks
3. one stick into five cubes
4. one cube into five strips
5. one strip into five lumps

6. and so on

7. and so on

and it will be no hipster swagger, but just as essential and necessary action as splitting a strand of hair or, in Margherita's case, rather grinding of a comma, just some kind of fun activity, , , brain exercise, , , , , , , , , , , the brain needs oxygen and Margherita needs a little rabbit hole to escape from reality, needs to do something with her hands,, splitting yeast into atoms, it frees the brain from excessive deliberation. While spinning in that carousel of illogical thoughts, choking on the dough, Margherita spotted a strand of hair in the dough, her own, unbroken, but with a split end.

From Slovak translated by Jakub Minárik.

Katarzyna Surmiak-Domańska (Poľsko / Poland)

dlhoročná reportérka *Gazety Wyborczej*, lektorka na Poľskej škole reportáže, členka poroty ceny Ryszarda Kapuścińskiego za literárnu reportáž, členka poľského PEN klubu. Absolvovala romanistiku na Varšavskej univerzite. K jej reportážnym knihám okrem iných patria: *Ku Klux Klan. Tady bydlí láska* (Absynt, 2017, české vydanie), ktorej vznik podnietilo autorkino stretnutie so súčasnými členmi klanu v americkom Arkansase, a za ktorú bola nominovaná na prestížnu literárnu cenu Niké, či životopisná reportáž *Kieślowski v detaile* (Absynt, 2022), za ktorú získala cenu týždenníka *Teresy Torańskiej*. Jej poslednou knihou je *Czystka* (Čistka, 2021), v ktorej reflektuje poľsko-ukrajinské vzťahy poznačené volynským masakrom, a za ktorú bola nominovaná na cenu *Angelus* – literárnu cenu strednej Európy.

long-time reporter for Gazeta Wyborcza, tutor and lecturer with the Polish School of Reportage at the Institute of Reportage, member of the jury of the Ryszard Kapuściński Award for Literary Reportage, member of Polish PEN Club. Graduating from the faculty of Romance Studies at Warsaw University. Her non-fiction books are among others: Ku Klux Klan. Tu mieszka miłość (KKK. Love lives here) – an effect of a visit in Arcansas, US and meeting with contemporary Klansmen, and the biographical reportage Kieślowski. Zbliżenie (Kieslowski. Close-up) which earned her Newsweek's Teresa Torańska Award. Her latest book Czystka – a story of her grandmother and father – survivors from the Volhynian purge in the 1940s, was published in 2021 and has been just nominated for The ANGELUS Central European Literature Award.

Katarzyna Surmiak-Domańska **PL**

Kieślowski v detaile

(úryvok z knihy)

Absolventi PLTT sa sťažujú, že si ťažko hľadajú prácu. Všade počujú, že sú prekvalifikovaní. Ak sa aj v nejakom divadle uchytiť, krivo sa na nich pozerajú kolegovia – obyčajní remeselníci vyučení iba na vykonávanie úloh v divadle. Súčasná dráma nepotrebuje krajčírku, ktorý spamäti a do detailov vytvorí oblečenie Júlia Cézara, alebo pomocného scénografa, ktorý tak ako Kieślowski dokáže vymalovať niekoľko štvorcových metrov pozadím mora a neba. Škola nepripravuje na prax. Vzdeláva smerom, ktorý nikam nevedie.

Napokon, aj v samotnom lýceu čoraz zreteľnejšie cítiť závan nových čias. Učiteľka divadelných dejín Stefania Linowska zadá študentom úlohu: navrhnete nový typ divadelného predstavenia. Krzysztof vymyslí divadlo očí. Diváci aj herci stoja blízko seba oddelení závesom. V závese sú dierky, vidieť cez ne iba oči. Divák má emócie odčítat z nich. Profesorke sa ten nápad veľmi páči. To pravdepodobne zaváži, keď Kieślowského poveria úlohou pripraviť umelecký program na maturitný večierok.

Vymyslí si paródiu výstupu Marcela Marceau, francúzskeho míma, ktorý v Poľsku hrával často. Mím chodí po lane. V úlohe lana – Krzysztof Kieślowski, dlhý a chudý; v roli míma – Janusz Skalski, nízky a zavalitý. Skalski s paličkou v rukách stúpa po tele ležiacom na zemi. Obliekli si biele pyžamové nohavice a košele, na ktoré namaľovali pásiky a gombíky. Aj masky si pripravili sami: nabieli si tváre a začiernili obočia. Žiadne dekorácie.

A nie je lepšie stať sa režisérom než maliarom dekorácií? Divadelným režisérom, samozrejme. Na divadelnú réžiu však prijímajú iba tých, ktorí majú ukončenú istú školu, a to inú.

„(...) pomyslel som si: prečo si nevybrať filmovú réžiu ako cestu k tej divadelnej? Režiroval by som tak či tak.“

Film mal predstavovať prostriedok na dosiahnutie cieľa. Čo neznamena, že by ho vôbec nezaujímal. Filmová škola v Lodži od roku 1958 organizuje festivaly školských filmových etúd svojich študentov. Premietajú ich v kine Wiedza (Poznań) v Paláci kultúry. Raz tam so Skalským zašli, zapáčilo sa im to, a tak sa o rok vybrali znovu.

Po maturitnom večierku sa Kyseľ začína pripravovať na prijímačky na Štátnu filmovú a divadelnú školu v Lodži. Na prijímačkách treba prezentovať nejaké umelecké práce, a tak sa chopí pera. Okrem iných vznikne poviedka Bránka:

„Uprostred toho námestíčka, možno trochu napravo, stojí bránka. Normálna futbalová bránka. Z pevných tyčí, z ktorých sa odchyľujú dva oblúky v pohybe vďačného dievčaťa. Sieťka, ktorá tie oblúky prikrýva, sa možno trochu potrhala, ale zozadu vyzerá ešte celkom obstojne. Pred bránkou, ako sa na futbalové ihrisko patrí, je vyznačená jedenástka, jedenásť metrov od bránky skrátka vidieť bod namaľovaný bielym vápnom. A práve z toho bodu treba strieľať do bránky. Vedľa bránky stojí búdka,

v ktorej požičiavajú loptu. Poplatok nie je vysoký a požičať si ju môže každý. Ľudia si loptu berú väčšinou na jednu strelu a iba vo výnimočných, povedal by som krajných prípadoch strieľajú tri-, štyrikrát. Loptu požičiava starý dedko, veterán z jednej z vojen, invalid.

Prichádzajú sem ľudia, ktorí v kanceláriách a na úradoch nevybavili, čo chceli, ľudia, ktorí v obchodoch nedostali rukavice, ktorých okradli v kaviarňach, ktorých vyhodili z práce, do ktorých strčili v električke, ktorých niekto opustil, ktorí sa pohádali so ženami a tie mali pravdu, ktorých zunovali známami, ktorým utiekol posledný autobus a nezastavil im taxík. Tí všetci si tu požičiavajú loptu a vychádzajú z domčeka s loptou pevne uchopenou pod laktom. Kladú loptu na miesto vyznačené vápnom. Odstúpia o niekoľko krokov a dlho hľadajú na guľatú loptu. Potom odhadujú vzdialenosť, odmeriavajú si rozbeh. Koncentrovane zrýchľujú. Na mieste z celej sily kopnú do lopty. Brána je skonštruovaná tak, že sa do nej nedá netrafiť. Samočinné, elektronické zariadenie. Rozbehnutí jedenástkari letia k bránke a chytajú loptu, ktorú odnášajú invalidovi. Starý veterán sa radostne usmieva a prihládza si dlhé biele vlasy.

V meste panuje pokoj.“

... a tiež pár básní:

Cesty

102

Na večných potulkách nachádzame stále nové trasy,
cesty zamotané ako myšlienky a skutky.

V otázke, kadiaľ naozaj ísť, počuť strach pred treťou možnosťou,
môcť si vybrať cestu, môcť sa vrátiť, to je človek.

Cesty sa zriecť nemožno, kamsi sa ísť musí. (...)

Maturitná zložka je hotová, stačí už len zmaturovať. A stane sa také nešťastie, že tesne pred maturitou ho vyhodia z internátu v Dekanke, lebo v izbe skladoval rozloženú motorku a zababral posteľ olejom. Posiela na Ministerstvo kultúry sestru, aby uprosila nejakého dôležitého riaditeľa, nech mu dovoľia ostať. Ona určite ľahšie obmäkčí mužské srdce úradníka. Ewa sa veľmi snaží, ale nepodariť sa jej to. Má hrozné výčitky svedomia, že brata sklamala. Čo robiť? Krzysztof sa sťahuje k mame, ktorá sa po otcovej smrti zabývala v podnájme v dedinke Otrębusy pri Varšave.

5. júna 1962 získava Krzysztof maturitné vysvedčenie a titul divadelného technika v odbore maliar dekorácií. Veľmi dobré známky získa z nasledujúcich predmetov: správanie, poľština, dejepis, náuka o Poľsku a súčasnom svete, matematika, chémia, telesná výchova, dejiny divadla, divadelná technika, dejiny umenia. Dobré okrem iných z biológie, geografie, fyziky, vojenskej prípravy. Dostatočnú má z ruštiny a nemčiny.

Ide do Lodže, aby sa prvýkrát pokúsil dostať na filmovú školu. Nepodarí sa mu to. V tom istom roku sa Janusz Skalski nedostane na Akadémiu výtvarných umení. S Krzysztofom sa rozhodnú, že si spoločne prenajmú izbu v Taliansku. Pridá sa k nim Roman Filutowski, ktorý sa hneď po škole zamestnal ako parochniar v Poľskom divadle. Janusz a Krzysztof sa zatiaľ nechcú uchýtiť nikde, zabojujú o štúdium na budúci rok.

V Taliansku strávili celú zimu 1962/1963, kedy vyše dvoch mesiacov silno mrzlo. Preto zatvorili väčšinu škôl, kín, divadiel a múzeí, obmedzila sa výroba v továrňach a v bytoch na dlhé hodiny vypínali prúd. Do neveľkej izby v podkroví predvojnového murovaného domu sa šlo po tmavých schodoch. Pri jednej stene stála poschodová posteľ zbitá z dosák, pri stene oproti gauč a uprostred stôl slúžiaci ako skriňa. Zvyšok voľného miesta zaberala železná piecka, takmer nepoužívaná, pretože nebolo čím kúriť, a vedro s vodou, najčastejšie zamrznutou, pri ňom miska. Ľad sa musel rozbíjať kladivom, presypať do misky, preniesť na teplejšie miesto a počkať, kým sa roztopí.

Večere však bývali kráľovské: chlieb s masťou a horčicou, pretože Januszovi Skalskému sa pritrafila práca v skladoch pre reštauračné vagóny Wars PKP.

Kysel zatiaľ vymýšľa scenár filmovej etudy, ktorú predstaví na ďalších prijímačkách. Pred spaním im rozpráva o scenári a oni si všetko starostlivo ukladajú do pamäti, lebo v poviedke sa uvádzajú pokyny aj pre nich. Predovšetkým musia zohnať kameru. Januszovi sa ju podarí získať od spolužiakovho otca, aj s osemmilimetrovým pásom. Musia pripraviť scénu, teda vykopať jamu, lebo v kľúčovej scéne filmu chce Kysel do jamy vložiť kartónovú škatuľu a dovnútra vhodiť dokumenty, fotografie, preukazy, potvrdenia, diplomy – zatvoriť veko a všetko zasypať zemou. Film nesie titul Stratené ilúzie a má predstavovať metafory rozčarovania zo Štátneho lýcea divadelnej techniky. Kysel chodí po scéne so zošitom, v ktorom má rozpísaný záber po zábere, a vydáva povely.

Objaví sa ešte jeden problém. Oveľa vážnejší – armáda. Nočná mora, ktorá by mohla skrížiť jeho svetlé plány. No ak by sa hneď aj nemali uskutočniť, predstava dvoch rokov strávených v mundúre Kieślowského tak či tak desí. Základnú vojenskú službu vníma ako koniec všetkého, ako nenahradiateľnú stratu času, peklo, po ktorom – to vie určite – sa nebude vedieť spamätať.

Pri prvej odvodovej komisii ho zachráni čosi, na čo vôbec nepomyslel. Ukáže sa, že pri výške 181 centimetrov a váhe 65 kilogramov mu do normálu chýba šesťnásť kíl. Podľa záväzných noriem sa optimálna váha vypočítava ako výška v centimetroch mínus sto. Pridelia ho do kategórie B – odklad. O rok sa však pred komisiu musí postaviť znova.

Po neúspešných prijímačkách v Lodži sa teda zapíše na dvojročné pomaturitné pedagogické štúdium vo Varšave, do útočiska vychovávajúceho učiteľov z ľudí, ktorí ako učelia vôbec pracovať nechcú. Chlapci sa tu skrývajú pred vojnou, dievčatá z provinčných oblastí v škole vidia možnosť, ako sa uchýtiť v hlavnom meste. Kieślowski si vyberá kresliarsku triedu, lebo tam sa dá dostať najľahšie. Po niekoľkých mesiacoch to však vzdáva. Kreslenie mu nejde a ostatné predmety sa vyučujú na mizernej úrovni. Škola chráni pred vojnou, no zároveň znemožňuje, aby sa človek po nej dostal na ďalšie štúdium. Kieślowski sa rozhodne držať sa nápadu s prinízkou váhou. Ak človeka za šesťnásť kíl chýbajúcej

váhy preradia do kategórie B, koľko mu musí chýbať, aby z B preskočil do kategórie D, teda úplne neschopný vojenskej služby? Dvadsať kíľ? Dvadsaťpäť?

Po prvýkrát sa presvedčí o tom, že premôcť slabosť tela mu nerobí problémy. Začína systematicky chudnúť. Čoraz menej je a veľa beháva. Desať dní pred odvodovou komisiu nič nejedol ani nepil, tak to aspoň tvrdí:

„Ukázalo sa, že sa to dá. Nevypil som ani kvapku vody, ani kvapku vôbec ničoho, nejedol som ani hlt celých desať dní.“

Chodia do kúpeľov Pod Messalkou, ktoré od roku 1910 neprerušene sídlia na dvore domu na Krakovskom predmestí 16/18. Striedavo sauna a sprcha. Horúca para a studená voda. Aj tam mu robí spoločnosť zostava Skalski a Filutowski, pretože každý vedel, že v kúpeľoch Pod Messalkou sa stretávali homosexuáli:

„Všetci chlapi tam, samozrejme, chodievali holí. Odrazu sa ku mne priplietol nejaký drobný chlapík. Keďže som tam chodieval každý alebo každý druhý deň, všimol som si, že sa ten chlap prisúva stále bližšie ku mne. Mal som podozrenie, že je to nejaký buzerant. Prisúval sa, prisúval, až raz ku mne jedného dňa prišiel, postavil sa vedľa mňa, štuchoľ do mňa lakťom, pozerá na mňa a hovorí: ‚Chudý kohút – dobrý kohút.‘ Vyšlo najavo, že nejde o žiadnu homosexualitu, iba že je chudý rovnako ako ja, a preto sme skutočne fantastickí a, samozrejme, priatelia. Mohol mať tak päťdesiat rokov. Chudý bol naozaj ako trieska.“

104

V deň odvodu Kieślowski váži štyridsaťosem kíľ. Chýba mu teda celých dvadsaťtri kíľ. Vojde do odvodovej miestnosti a ihneď zamieri k váhe. „Kam to idete?“ počuje. „Váha sa pokazila, podťte sem.“

„A tak sa skončil môj pokus s chudnutím. Bohužiaľ, nijako mi nepomohol.“

Dostane odklad. Znova iba na rok.

Roman Filutowski získal prácu, ktorá mu veľmi vyhovuje. Janusz trie s Krzysztofom biedu iba zo solidarity, kedykoľvek sa môže vrátiť pod krídla rodičov do Pruszkowa. Krzysztof sa nemá kam vrátiť. Mama ho neuživí. Hlavou rodiny je teraz on. Vie, že by mal pracovať, pomáhať mame a sestre, no namiesto toho uteká pred vojnou ako idiot a neberie prácu vo svojej oblasti. Bojí sa zapojiť do čokoľvek, čo by mu zhatilo šancu, keď sa náhle objaví. Ale ako by tá šanca mala vyzeráť? Tým si je istý čoraz menej.

Na skúšku do Lodže v júni 1963 už ide bez nadšenia. Film ho nepresvedčil, stratil však aj presvedčenie o divadle. Nevie, čo sa deje s poľským divadlom, no cíti, že čosi sa pominulo:

„Po roku 1956 určite došlo k istej explózii slobody. (...) Trvalo to niekoľko rokov a niekedy v období 1961 – 1962 to začalo pohasínať. Už vtedy sa mi divadlo až tak nepáčilo. Už som tak veľmi netúžil, aby som sa stal divadelným režisérom. Vôbec som sa nechcel stať režisérom.“

Protokol komisie o prijímacej skúške Krzysztofa Kieślowského z júna 1963. Znamky:

- prehľad o kinematografii 2-
- prehľad o literatúre 3
- prehľad o sochárstve 3
- prehľad o televízii 3-
- hodnotenie predložených prác 2
- výsledná známka zo skúšky 2-

VÝSLEDKY Z VÝBEROVÉHO KURZU

1. diskusia o filme 2-
2. figurálno-predmetová kompozícia 4
3. scény 3-
4. písomná adaptácia literárneho textu 3
5. výtvarné cvičenia:
 - farebná kompozícia 3-
 - kresba 3-
 - kresba zátišia 2-
6. fotografické cvičenia:
 - kompozícia zátišia spojená s nastavením záberu 3-
 - nastavenie a expozícia portréту 3
7. vytvorenie scény podľa opisu 3
8. strih 3
9. cudzie jazyky 4

105

Rozhodnutie komisie: neprijatý.

Z poľského originálu preložil Miroslav Zumrík.

Ku-Klux Klan – Love Lives Here

(excerpt from a book)

The next morning I had a message from Brian.

“Any plans for lunch? Can I invite you downtown for a pizza?”

I drive up to a small joint called the Brick Oven Pizza. A row of Harleys stand parked in front and inside several podgy 50-year-olds in leather trousers are drinking beer around the bar. A few months ago all they could’ve ordered here was coke. Not a single woman in sight so it was nice that Brian was waiting for me at one of the tables.

It turns out that our rendezvous is about Hitler. Although somewhat indirectly.

“I probably sounded foolish when I said that I liked Hitler,” says Brian tentatively. “I figured it could bother you a little. I know what your country went through during the war. I want you to know that I am not belittling this...”

“That’s good of you to say so. I appreciate it.”

“It’s just that here in the USA it’s a completely different situation. Hitler didn’t kill anybody here and yet everywhere we have museums about the holocaust. They keep telling us how bad Hitler was and what poor jerks the Jews were. Like there were no other tyrants or victims in the world. Communist Stalin killed at least as many people during peace time and nobody knows anything about this here. Just ask some of those guys at the bar if they’ve heard of Stalin. They’ll say: ‘Stalin? Don’t know the guy.’ But they feed us Hitler from Kindergarten onwards.”

“I understand.”

“I’m glad. What do you want to drink? Coffee, coke?”

“Coke.”

Brian beckons a waiter energetically with his finger. We order pizza and a tray of sauces.

“And now I would like to move on,” continues Brian, “to another bunch of innocents they keep wanting us to pity, those Afro-Americans. And I remembered that two weeks ago, literally, we had a sermon by a preacher from Louisiana. His name is Johnny Lee Clary. Ever hear of him?”

“I probably read something about him in the Harrison Daily Times,” I said, because I actually remembered that Mayor Crockett’s secretary had recommended an article about someone Clary but I had just skimmed through it.

“What a wanker! He was a member of the Ku-Klux-Klan for almost twenty years, even claims he was an Imperial Wizard, then suddenly he betrayed the movement and became a passionate protector of the blacks. He’s a normal celebrity who’s made a career out of vilifying the Klan. Yet if it wasn’t for the Klan he’d be a nobody. People go to his gatherings to pickup gossip about the Klan. We were there with Billy Roper and about fifty people turned up. It made me feel sick. Clary made a complete idiot out of himself. He made Thom Robbe look like an aggressive, dangerous guy and then began pitying the blacks! That wasn’t preaching, that was a show! I looked around and the whole church

was crying. I couldn't believe my eyes. I suddenly thought: 'Shit! There are so many poor white families in this country and all he can see is the misery of the blacks.' As I watched those sobbing people I realised what an enormous feeling of guilt they must have. That big white guilt. How simple it is to trigger it. Like a bomb. Just press a button and suddenly you have an army of people who are beside themselves to do something for non-whites. To soothe their conscience. Like you were soothing hungry stomachs!"

"Christ said: Love your neighbour as yourself."

"Come on, drop that Marxist propaganda!"

The waiter brought our food. Apart from the pizza Brian ordered a side dish with several mini-pizzas, clone versions of our main course. Opposite us, directly above a row of shiny coloured beer taps, was a large monitor screening American football. Brian had taken a seat so that now and then he could watch the game. We tucked into our feast. The pizza was excellent and the sauces dripped onto our chins.

"Sometimes I feel guilty, too," says Brian after a while. "You know when? I feel guilty during moments like right now. When I'm watching football on TV."

"Then why do you watch it?"

"Because I love it!"

"Because American football glorifies blacks. Shows them up like Alpha males. Stronger. Smarter. You look at our white bumblers, those cripples... and those black players running rings round them. Shit! I sometimes wonder if they should be showing that on TV at all. What for?"

"You mean that seriously? Or are you suggesting something?"

"Seriously! Maybe they shouldn't be showing stuff like that. People are watching football and the next thing you have sympathy and admiration for the blacks."

"You too?"

"Not me! But that's only because I have a racial conscience. But are the others immune to this? I'm not so sure. And what's more, people know that you can't fake things here. A black footballer is better than a white one, period. Just look! In that game you all you can see are blacks. Our ones just keep getting in the way."

I look at the tangle of players but because they are all wearing helmets and tight suits, yellow or blue, I am unable to distinguish the colour of their skin. From Brian's point of view this isn't a game between the yellows and the blues but between blacks and whites.

"That's when I understand Hitler's feelings. He had the same problem at the Berlin Olympics when Jesse Owens, a black, beat the Germans. He won four gold medals! The only thing that makes me happy is that sport is the only place where blacks are better than us."

"And in music."

"That don't bother me none. I listen to country, Presley and a bit of Doors."

I try to imagine how tough it must have been for little Brian in their school changing room with his black fellow pupils – although their written exercises were worse they beat them in physical competition which was more important for him. Maybe Brian and Billy wanted life to be like boxing. Everybody classified in a given category. In our age of globalisation they would like to chop the world up into small compartments and fill them with people who are similar? Brian told me he would have nothing against it if the USA disintegrated into countries or even more. Maybe as many states as there are counties? Then you could have white states like Harrison or Boone and the blacks could set up their kingdom of Detroit and the Mexicans a Republic of Arizona.

“But the moment they’d drive out the last white person you’d see everything collapsing around them and they’d be wanting to stuff themselves into the states with all the whites, right?”, pleased with his ironic comment.

He is the first person I have met in the Bible Belt who has been to Europe. He travelled there with Tiffany just before Willy was born. They visited Germany, France, Holland and Italy. And concluded that there was nothing all that special over there.

“We enjoyed Germany best. Hitler’s bunkers, history and good beer. But the moment we hit France it was terrible. I couldn’t believe how rude the French are. I was shocked. We Americans for instance don’t know any foreign languages but most Europeans were able to speak English with us. But the French? Tell me, what’s their problem? In Paris, when you enter a shop to spend some money, everyone speaks beautiful English and treats you politely. But try asking a Frenchman on the street to show you the way. Pull out your map and already he’s waving his hand, grumbling, and off he runs.”

“There you are, and an Arian to boot.”

“Ha ha ha! You’re right. An Arian to boot. And horrible food!”

Most of all he was surprised by European habits.

“I saw ab-nor-mal things there,” he whispers. Posters and ads with naked women, I mean, in their underwear... people there in the streets, forgive me, I don’t want to offend you, but virtually doing it...; you know what... well, maybe not sex, but kissing! That’s shocking, isn’t it? They have condoms on display in the shops, on show right beside the cashier. I saw condoms in souvenir shops where children go. Jesus Christ! And blacks – they’ve got almost as many over there as we have here, if not more.”

“Brian.”

“Yes?”

“Just had an idea. If I was black would you also let me interview you?”

He gives me a suspicious look.

“We have blacks in Poland too. We agreed on the internet. Just imagine... I would come to your place, you’d open the door and there would be a black woman. What would you have done?”

“I wouldn’t let you in.”

“How come?”

"Sorry, no. I certainly wouldn't let you greet my son or talk to my wife."

"You're joking!"

"Can't you see, I'm a racist! That's no joking matter. I couldn't let my son see me talking to a black woman just like that. That it's normal. She came, she chatted, she went away and everything's fine."

"But if I was cultivated and well mannered?"

"That would be even worse. We had a black lady visitor, gave her lunch and she played with our cat. If she made a good impression on Willy he might think: 'What's so terrible about those blacks?'"

"A pizza in town wouldn't be possible?"

Brian studies me closely as if trying to make sure that my face is in order.

"No, no way," he interrupts me. "Sorry, let's change the subject. I can feel my blood pressure going up."

So we switch to pop culture. And I hear what I've heard from them all: best actor John Wayne, Elvis Presley best singer and nobody needs jazz. We barely touch on films. Brian hasn't been to the cinema for ages. There's too much homosexuality and mixing of races in American movies. In real life you never meet so many black pilots, computer programmers or NASA scientists like in Hollywood films. Or so many dumb whites. Villains all speak with a Bible Belt accent and have blue eyes. Black men fall in love with white women and the women love it. Even in family movies kids have mixed parents.

"So I guess you haven't seen Django Unchained?"

"Yeah, I have seen Django. I was curious what Mr Quentin Tarantino would tell us about the Ku-Klux-Klan, attached to his Jewish leash. Typical anti-white movie."

"But funny in places."

"You probably mean terrible, infantile and propagandistic."

"But the scene where they set off with bags on their heads with cut-out slits and they can't see anything..."

Brian takes a deep breath.

"Did you laugh or did you find it distasteful?"

"Well, this was one scene where maybe I did laugh," he concedes. "But don't tell anyone, please, OK?"

From Polish translated by Michael Havas.

Dušan Šutarík (Slovensko / Slovakia)

(1989) vyštudoval dramaturgiu a scenáristiku na Vysokej škole múzických umení v Bratislave. Publikoval v niekoľkých časopisoch na Slovensku a v Českej republike a v roku 2019 získal prémii v súťaži Básne SK/CZ. Jeho debutová básnická zbierka Neviditeľný terén vyšla v roku 2021. Momentálne pracuje na dvoch básnických rukopisoch. Žije v Šamoríne.

studied dramaturgy and screenwriting at the Academy of Performing Arts in Bratislava. His writing was published in magazines in Slovakia and the Czech Republic. In 2019 he won a prize in the poetry competition Básne SK/CZ. His debut poetry collection Neviditeľný terén (Invisible Terrain) was published in 2021. He is currently working on two poetry manuscripts. He lives in Šamorín.

Dušan Šutarík
SK

Platba zamietnutá

Úspech sa dostaví s upratanými ideálmi,
ktorým sa podrobí aj najdivokejšia futuristická predstava.
Kým okolité strany dospievajú, my trielime do cieľovej rovinky
a neobzeráme sa pritom napravo ani naľavo. V tomto období deň ubieha
pomalšie, noc je bohatá akurát na archaické fosílie a my musíme nakrmiť
tisíce hektárov pôdy, z ktorej sa zrodia budúci tvorcovia ekonomického rastu.
S nimi sa priblíži aj milénium. Pripomínam ti však, že pochádzame
z rešpektovaného rodu. Naši predkovia si zakladali na poctivej argumentácii.

Do určitého bodu som dôveroval času a jeho osamelému vyradovaniu
jednotlivých predmetov. Zvykol som ďakovať za existenciu len tak do vetra,
neskôr som sa tomu venoval menej a menej. Bolo to ešte predtým,
než sa pohyby trhov stali obstarožnými relikviami. Z rozličných variácií
si aj dnes dokážeme vybrať tú správnu, v tvare všeobecne dostupného ovocia
a s obyvateľmi, ktorí nás zakaždým upozornia, že kráčame opačným,
to jest zlým smerom. Správajú sa, akoby sa ich naše problémy netýkali,
hoci my sa s nimi boríme rok čo rok, v márnej snahe dostať svojmu poslaniu.

Tak maj trpezlivosť, prosím. Odporúčam ti vstúpiť do pracovného pomeru
v pondelok, ide o prostý a nekomplikovaný deň. Jeho sivou trivialitou
sa bez problémov predribluješ až do súmravného konca.
Zo smiechu sa človek nenaje, na druhej strane to ani nikto neskúšal.
Takže ak chceš byť priekopníkom, prosím, teraz máš príležitosť
predviesť svoj talent. V tichom očakávaní sa skôr či neskôr
dostaví korekcia, naše dialky sa vymažú a môžeš vziať jed na to,
že v tom bude úmysel a príprava na niečo ešte epickejšie,
na vyslovenie otázky, ktorá to celé uzavrie.

Klíma

O odplavení sa rozhodlo za zavretými dverami. Akoby sa stále neujalo rozdelenie na „potom“ a „zatiaľ nie“. Mýty nás prežili.

Večer sa priblížil k záverečnej piesni a stal sa hluchý k našim potrebám.

Bolo naozaj náročné priznať si, že integrácia zlyhala. Očakávanie sa razom sformovalo a zostalo hlúpe rojčenie.

Zdalo sa, že sme to ani nemohli byť my, kto premýšľal v podobných vzorcoch. My sme predsa tí, ktorí privolali noc a skrývali sa v odleskoch pôvodných miestností. Vstupovali sme do nich počas spánku a snažili sa zistiť, či sľuby už dospeli k základnému zdroju, kde sa aj sen zdal byť obyčajnou flórou.

V našich zámeroch nám snád' mohol zabrániť vrodenný cit pre materializmus, nutkavý pocit, že musíme prejsť cez najbližší vchod, bez ohľadu na to, aké boli v tom momente naše vzory a o čom hovorili naše modlitby.

112

Útek do modernejšieho proroctva nám sťažovali dávno vyhynuté stratégie a dekády, ktoré mali prísť a ktoré sme si tak dobre pamätali.

Riešenia sa stratili v aleji ovocných stromov a ožijú až dlho po našej smrti na stránkach čiernobielych komiksových príbehov.

Po premietaní sa zotmelo

Ostali mi ešte nejaké kúsky zo včerajšej oslavy. Vlastne ani príliš nepripomínala stretnutie po rokoch, skôr konglomerát názorov, na ktoré sa nazeralo patrične osudovou optikou. Vtom prišlo hlásenie, že práve teraz prebiehajúci dej je dôležitým okamihom v akomsi príbehu.

Veľká porcia z neho sa podľa všetkého musela odohrať. Hostia rozpačito postávali a duny na obzore sa zatiaľ nečujne preskupovali. Nemali odvahu vykročiť k neistému výsledku. Nedokázali prísť s vhodnou alternatívou a neustále sa pýtali: Je to strašidelné?

Podobnými výrokmi vyplňali konverzáciu počas celej večere. Teraz však bolo jasne vidieť, že ich správy sa usadzujú až niekde na periférii všeobecného záujmu. Ponúkala sa možnosť žiť tak ako doteraz a dúfať pri tom, že sa naše bezprostredné okolie nezmení na skleník.

Napokon som vyslovil domnienku, že práve periféria je v skutočnosti živšia a zaujímavejšia. Netváрили sa dvakrát nadšene a mámili odo mňa dôkazy. To všetko bola len zástupná činnosť. V skutočnosti sme nemali na výber. A tak nás napokon zastihli prvé slnečné lúče, ktoré z okolitej ságy vysali aj posledný náznak dôveryhodnosti.

TJ Vjuga (Slovensko / Slovakia)

(1988) – príležitostný site-specific performer, nie sexista, ale textista a hudobník, neuchopiteľné alter ego skladateľa a estetika Júliusa Fujaka (*1966). Svoje texty (ktoré píše, mimochodom, od narodenia) začal publikovať v časopise *Vlna* na prelome prvej a druhej dekády tohto storočia, hudobne spolupracoval so skladateľom a pesničkárom Jánom Boleslavom Kladivom (CD *Klesajúce klenby*, Hevhetia 2016), s gitaristom Davidom Kollarom, akordeonistom Petrom Katinom, s básnikom Petrom Milčákcom a i. Redakčne spracoval prvý intermediálny e-book o komprovizácii *Compro.sk11* (CDextra, *Vlna* 2012).

TJ v jeho mene odkazuje na implicitné alebo explicitné, prekérne hry so všemožnými textami (ne)diskurzívneho symbolizmu, čo rád aplikuje na všetko a na nič zároveň. Na festivale odprezentuje formou situačnej a (non) verbálnej performance svoj knižný debut *Gestotexty* (*Vlna & Drewo a srd*, 2022).

(1988) – occasional site-specific performer, „not a sexist but a textist and a musician,“ the inscrutable alter ego of composer and aesthetician Július Fujak (*1966). He started publishing his texts in the magazine *Vlna*, cooperated with the composer and songwriter Ján Boleslav Kladivo (CD *Klesajúce klenby/Decreasing Arches*, Hevhetia 2016), guitarist David Kollar, accordionist Peter Katina and poet Peter Milčák, among others. He edited the first intermedia e-book on comprovisation *Compro.sk11* (CDextra, *Vlna* 2012).

TJ in his name refers to implicit or explicit games with all kinds of texts of (non)discursive symbolism, which he likes to apply to everything and nothing at the same time. At the Novotvar festival, he will present his book debut *Gestotexty* (*Gesture-texts*, *Vlna & Drewo a srd* 2022) in the form of a situational and (non)verbal performance.

Ontologická sondáž revolúcie

Mark **R**othko?
alebo **E**dgard Varèse?
ruská a**V**antgarda?
vs. **V**OSR?
teória re**L**ativity?
a čo zenoví p**Ú**tnici?
Fau**C**aultov dispozitív?
vari Derr**I**dova diferänce?
i Beckettova **A**bsurdita?
!

Che Gueva**R**a?
nebodaj Václav Hav**E**l?
či skôr **V**zdor Magora Jirousa?
SOS vojnových utečencov?
(ne) istota **L**udwiga Wittgensteina?
vyk**Ú**penie Kristovou obetou?
John **C**age: 4'33''?
resp. synchronic**I**ta Carla G. Junga?
aj päť Juliana **A**sangea?
!

áno aj
+
k tomu
prechod
z nebytia
do bytia
a
naopak
!

vRaj

je
to
tak
ľahkééééééé
uveriť

že
všetko
všetko
na
dobrééé
sa
obráááti

požičanéééééééé
si
treba
rozmeniť

ved'
minutéééééééé
sa
nikdy
nevráááti

potom príde raj(?)

vraj naozaj

v
raji
však
visííí
háčik

a
naň

sa
každý
chytíí

nikto
však
nevie
kedy

kedy
to
bude
raz
a
naposledy

naozaj

vRaj
naozaj

skrz
naskrz
naozaj
vRaj

v
raj
aj
a
?

na
o
za
...
?

Ontological Probing of the Revolution

Mark **R**othko?
or **E**dgard Varèse?
Russian a**V**antgarde?
vs. Great October **S**ocialist revolution?
theory of re**L**ativity?
and what abo**U**t zen pilgrims?
Faucault'**T**'s dispositiv?
maybe Derr**I**da's diferãnce?
Or Beckett's
absurd**N**ess?
!

Che Gueva**R**a?
even Vãclav Hav**E**l?
or rather **V**s. Magor Jirous' defiance?
SOS war refugees?
(un)certainly of **L**udwig Wittgenstein?
redemption by Jes**U**s' sacrifice?
synchronic**I**ty of Carl G. Jung?
John Cage's pie**C**e 4'33''?
as well pr**O**test fist
of Julian Assa**N**ge?
!

yes, also
+
and to that
transition
from non-being
to being
and
back
!

supposEDEN

it
is
so
eeeeeeeasy
to believe

that
everything
everything
will
turn
out
well

borroooooowed
one
must be
exchanged

after all
what's goooooone
can never
come baaack

then comes Eden(?)

supposedly really

but
there
is
a
litttttttle
catch

and
everyone
will
get
hooked

however
no
one
knows
when

one
last
time
then

really

supposEden

through
and
through
really
supposEden

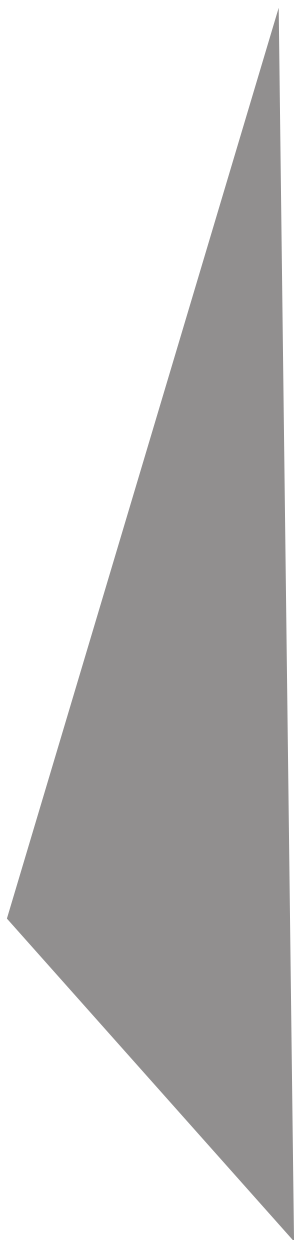
suppos
Eden
and
al
so
?

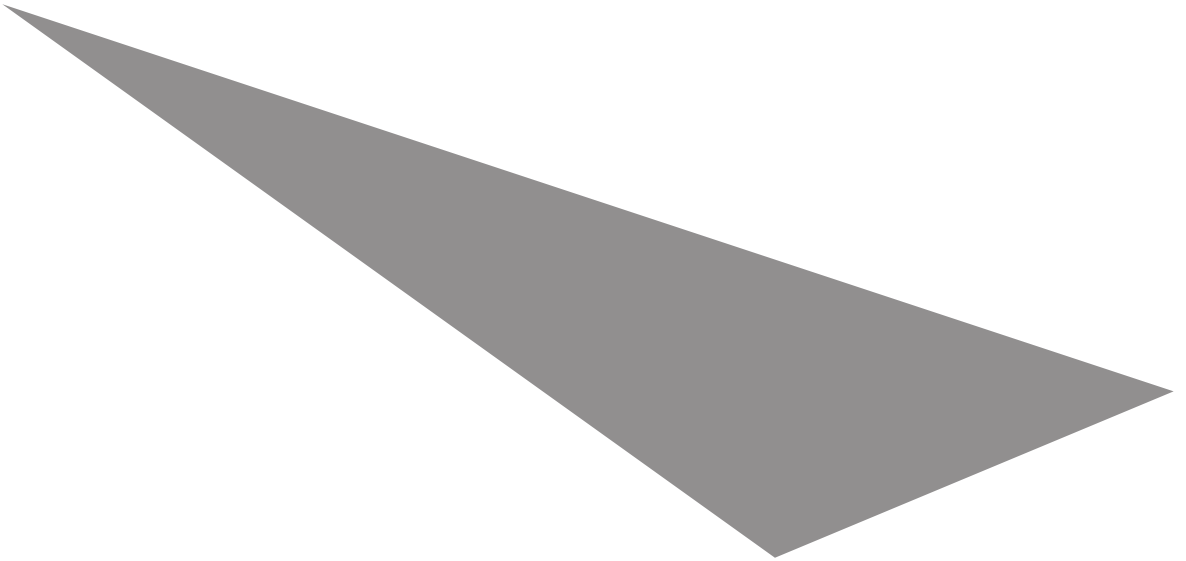
re
al
l
...
?

From Slovak translated by TJ Vuga.

novotvar. 2022
medzinárodný literárny festival
5. - 8. októbra 2022

Organizátori

novotvar.

Hlavný partner

u. fond
na podporu
umenia

Podujatie ako hlavný partner z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia.

Partneri

 LITERÁRNE
INFORMAČNÉ
CENTRUM

 BRATISLAVA - STARÉ MESTO

 BRATISLAVA

 BRATISLAVSKÝ KRAJ

 ISTITUTO
italiano
di CULTURA
BRATISLAVA

 lita
autorská spoločnosť

rakúske | kultúrne | fórum ^{br}

 ČESKÉ CENTRUM
CZECH CENTRE

Staromestská
knížnica
Old Town
Library

 univerzitná knižnica
v Bratislave

 MODRA
KULTÚRNE CENTRUM

 Inštitút Liszta
Maďarské kultúrne centrum Bratislava

 POLSKÝ
INŠTITÚT
BRATISLAVA

 Bratislavská reštaurácia
Zratislavna Rogašip restaurant

 FOOD&STOCK
GOOD HOOD FOOD

Mediálni partneri

:RÁDIO_FM

:RÁDIO DEVÍN

 FRAKTÁL
odborné zariadenie

in.ba

 GLOSOLÁLIA
BRNOVO
KONKRETNÝ
KONTEXT

 ROZUM
NEODPORUJEME SI V ŽIVOTE

 knižná
revue

 vertigo

 FLASH
ART
CULTURAL MEDIA GALLERY

Festival Novotvar 2022 sa koná pod záštitou primátora mesta Bratislava
Ing.arch. Matúša Valla a starostky mestskej časti Bratislava-Staré Mesto
Ing. arch. Zuzany Aufrichtovej.

BALLA MICHEL FABER LAURA FREUDENTHALER MARIE GAMILLSCHEG
NICOL HOCHHOLCZEROVÁ BARBORA HRÍNOVÁ OLENA HUSEJNOVÁ
JANA KARŠAIOVÁ ISTVÁN KEMÉNY HANA LUNDIAKOVÁ HELEN MORT
VILIAM NÁDASKAY RADOSLAV ROCHALLYI ALEXANDRA SALMELA
KATARZYNA SURMIAK-DOMAŇSKA DUŠAN ŠUTARÍK TJ VJUGA BALLA
MICHEL FABER LAURA FREUDENTHALER MARIE GAMILLSCHEG
NICOL HOCHHOLCZEROVÁ BARBORA HRÍNOVÁ OLENA HUSEJNOVÁ
JANA KARŠAIOVÁ ISTVÁN KEMÉNY HANA LUNDIAKOVÁ HELEN MORT
VILIAM NÁDASKAY RADOSLAV ROCHALLYI ALEXANDRA SALMELA
KATARZYNA SURMIAK-DOMAŇSKA DUŠAN ŠUTARÍK TJ VJUGA
BALLA MICHEL FABER LAURA FREUDENTHALER MARIE GAMILLSCHEG
NICOL HOCHHOLCZEROVÁ BARBORA HRÍNOVÁ OLENA HUSEJNOVÁ
JANA KARŠAIOVÁ ISTVÁN KEMÉNY HANA LUNDIAKOVÁ HELEN MORT
VILIAM NÁDASKAY RADOSLAV ROCHALLYI ALEXANDRA SALMELA
KATARZYNA SURMIAK-DOMAŇSKA DUŠAN ŠUTARÍK TJ VJUGA
BALLA MICHEL FABER LAURA FREUDENTHALER MARIE GAMILLSCHEG
NICOL HOCHHOLCZEROVÁ BARBORA HRÍNOVÁ OLENA HUSEJNOVÁ
JANA KARŠAIOVÁ ISTVÁN KEMÉNY HANA LUNDIAKOVÁ HELEN MORT